

УКРАЇНСЬКЕ НОЗАЦТВО

Рік XIII

ЛІПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1976

Ч. 4 (38)

Інж. МИХАЙЛО СОРОКА (БЕРКУТ)

1911 — 1971

Ідейний провідник Союзу Українських Пластунів Емігрантів в Празі,
ЧСР

Лицар Української Визвольної Боротьби, ув'язнений поляками на 5
років, а москвинами — на 25 років, загинув у совітському концентраку в
Мордовії.

Патрон Куреня УВК ч. 23 в Редінгу, Англія

«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО» **«UKRAINSKE KOZATSTVO»**
квартальник **Veterans' Brochure**
Українського Вільного Козацтва **Ukrainian Cossack Brotherhood**
Редактує колегія:

Головний редактор і адміністратор — Антін Кущинський
 Співредактори: Петро Федоренко, Павло Бабяк, Михайло Петруняк,
 Евген Курилюк і Володимир Засадний

Address:

«UKRAINSKE KOZATSTVO»
2100 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — U.S.A.

ЗМІСТ Ч. 4 (38)

Володимир Переяславець — Конотіп (вірш)	Стор. 1
Олесь Бердник — Заповіт Україні	2
о. Никодим Плічківський — Минуле і ми	3
о. Демид Бурко — Монастири Запорожців	6
Іван Боднарук — «Гілянський Психід»	9
С. Федюк — Вій під Полтавою та сучасна хвилина	10
Олексій Запорожець — «Козацький шлях» і Дніпровські лоцмани	13
Григорій Вовк — Уривки спогадів про козацьку Устивицю	20
Полк. В. Задоянний — Генерал Юрко Тютюнік	23
Олександер Вишнівський — Отаман Петро Флоненко	24
Анна Стефанія Лужецька — Ольга Басараб символ жінки геройні	28
Бандурист Володимир — Гей, гей Україно! (вірш)	30
Лев Суслік — Патрон нашого Куреня	30
Інж. Михайло Сорока — Розвій Пластової ідеології	31
Л. Полтава — Найперший український кінофільм «Запорозька Січ»	38
Антін Кущинський — Непереможні закони існування нації	41
Василь Ємець — Чи ми йдемо за мовою науковою Шевченка?	44
Ф. Любинецька і О. Кузьмович — Правила доброї поведінки	46
Антін Кущинський — Праисторія тризуба	48
Козацька шабля	54
На 60-му році існування УВК	56
Відійшли у вічність	62
Хто помагає видавати наші квартальні	67

— X —

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА НА 1976 РІК:

для ЗСА, КАНАДИ і ЕВРОПИ 7.00 доларів американських, а для
 АВСТРАЛІЇ 5.00 доларів австралійських.
ЦІНА ОКРЕМОГО ЧИСЛА 2.00 долари

— X —

Передрук дозволено з поданням джерела

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО

Рік XIII

ЛІПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1976

Ч. 4 (38)

Володимир Переяславець

КОНОТОП

Прийшла Москва козацьку волю
вкрасти
І в Україні лад свій завести,
На груди їй тяжкий кулак покласти,
Щоб знала: «Пан — то я, невільник —
ти!»

Несеться жах по селях, нивах, водах,
Тривожні ночі схлипують плачем —
Веде полки Трубецький, воєвода,
Мостить шляхи вогнями і мечем.

За рано ще, за рано, гордий княже,
За славою ти серцем затужив!
Нехай нещадний лютий бій покаже,
Хто перемогу чесно заслужив.

Не розталь то весняне поле вкрила,
Не повінь то левади залила —
То Конотоп московська збройна сила
З усіх усюдів тісно облягла.

Із Коноту вдалили гармати,
Там Гуляницький перший на валі —
«Вогню, хлоп'ята! Раз родила мати!
Живими нас не візьмуть москалі!».

Минає день, і другий, і десятий,
Обсновує твердиню чорний дим,
Та Гуляницький — мов орел завзятий,
Його не взяти мертвим ні живим!

Гримлять гармати, бій кипить
кривавий,
Борониться відважний Конотоп,

Не захитавсь на мурі прapor слави,
Хоч сімдесят прошло в облозі діб.

Наслухують знеможені герої —
На заході веселий грім гуде,
Ген, зза Дніпра, із далі степової
Виговський, гетьман, з відсічкою іде.

І він прийшов, розставив військо,
вдарив,
Напер щосил залізними грудьми,
І, наче вітер темногриві хмари,
Він ворога погнав навпереди.

Озвалися козацькі самопали,
Гадюками звинулися шаблі, —
Московські прaporи хитнулись..
Впали!..

І скам'янів Трубецький у сідлі.

Не вирватись, даремні всякі труди,
Кругом поля, козацтво облягло,
Дзвенять шаблі, і гинуть царські
люди,
Всіх тридцять тисяч трупом їх лягло.

Пішли в полон гетьманський
воєводи:
Бучний Пожарський і пихатий Львов,
І бачили Соснівки тихі води
Козацьку славу і ворожу кров.

А писарі у книги записали
Про Конотоп, що в цей великий день
Заткнув на мурі гордий прapor слави
І оповився гомоном пісень.

Олесь Бердник

ЗАПОВІТ УКРАЇНІ

(Передрук з самвидавного твору з України «Золоті Ворота»)

Моє останнє слово Матері - Україні,
моїй земній колисці.

Мамо - Україно!

Дякую Тобі за руки ласкаві, котрі
пестили мою душу, і за серце Твоє не-
зміряне, котре напоїло мене з джере-
ла мудрості, вірності, краси й пісенно-
сті.

Дякую Тобі за те, що Ти дозволила
мені стати одним з Твоїх Синів, спад-
коємців Лицарства Безсмертної Січі.
Благо Тобі!

Мамо, неймовірно тяжкі Твої шляхи,
але Ти вийшла крізь хащі ворожнечі
і насилия до вселенського обрію само-
ствердження і владно заявила про
свою невмирущість!

Ти ніколи не вмреш, Мамо, бо маєш
в глибині народного серця Корінь Віч-
ності, який тягнеться у нескінченість
Буття.

Осій мій Заповіт Тобі, Мамо-Україно.
Бережи СЛОВО-ЛОГОС, бо Воно —
Подив Великої Матері, і, втративши
Його, Твої сини щезають в безодні
Небуття!

Бережи душу Дітей Твоїх, постав на
сторожі біля них не друковане слово,
яке можна затмарити і перекрутити,
— постав на сторожі коло них ЗОРЯ-

НЕ СЛОВО — ПЕКУЧУ СОВІСТЬ,
щоб вона переслідувала їх і вдень і
вночі, якщо вони забудуть любов до
Тебе!

Твоє майбуття — у вінку вільних
Народів, у непорушнім братерстві На-
цій Планети. Але не держави, не еко-
номічні формациї визначать шляхи
Твої і Твоїх сестер, а Вільна Духовна
Громада Народів.

Грядуща Хартія Свободи на чільне
місце поставить Любов. Ти не забу-
деш, Мамо, цього Заповіту?

Любов і Свобода — лише цією сте-
жкою проведе Зоряне Братерство лю-
дей Землі до Нового Світу!

Воскресни, Мамо!

Пора ткати зорянє покривало Ново-
го Буття. Світ чекає. Чекають далекі
зорі. Дерева і квіти mrіють про лю-
дей світлих і чистих, котрі мають при-
йти. Чути дзвони Небувалої Епохи —
Епохи Великого Всеоб'єднання Сущо-
го.

Мамо-Україно! Дай мені стати по-
рогом до Твоєї Нової Хати!

Я йду, йде все Зоряне Братерство по
Новій, Небувалій Стежині!

Воскресни, Мамо!

Хай буде Так!

— × —

**о. Протопр. Никодим Плічковський
Полковник - капелян УВК**

МИНУЛЕ І МИ

**ВШановного Автора перепрошуємо,
що ми не могли вчасно видрукувати
цю, надіслану нам, цінну статтю.**

Редакція «УК»

У кожного народу є своє минуле і кожен народ свято його шанує, свою історію, свої традиції, незалежно від того чи цей народ має многовікову історію, як Єгипет і Китай, чи може історія нації вимірятися лише кількома сотнями років, як Австралія. Природно, що нації з багатовіковою історією мають більше важливих історичних подій і духових надбань, які переросли в традиції, що глибоко вросли не лише в свідомість, а і в кров народу, цим самим творячи своєрідність морального обличчя даного народу, його психіку, і таким чином традиції стають часткою біологічної субстанції нації.

У нас, українців, як нації з багатовіковою історією, яка сягає на декілька тисячоліть глибше від формально писаної історії українського народу, традиції виробили своєрідний характер нашого народу: гостинність, привітливість, толерантність, глибока індивідуальність, чи демократизм, за сучасною термінологією. Ще на початках свого існування міста України управлялися вічами, тобто загальними зборами всіх мешканців міста. Українське козацьке військо теж управлялося рішенням загальних сходин, чи козацьких рад. Все це, з бігом часу вросло в кожного з нас від утроби матері і не залежить повністю від нашої освіти і виховання, а стало біологічною спадковістю.

Поза тим у кожного в нас є свідомість і власна воля, які мали б зобов'язувати нас свято зберігати в пам'яті і шанувати духову спадщину батьків наших та історію свого народу. Ту історію треба знати!... треба напам'ять

її вивчати!... Історія нашого народу багата і славна. Такою історією гордився б кожен цивілізований народ! Те, що Україна покищо не має Суверенної Держави, нічого ще не говорить про духову чи військову слабість народу. До цього були інші причини. До того ж, не лише з нашим народом трапилася така трагедія. Прикладом може послужити народ ізраїльський. Колись могутня і славна держава Ізраїль за часів царювання Давида і Соломона була зразком для інших держав середземноморського простору, але пізніше втратила свою незалежність. Більше двох тисяч років ізраїльський народ був розсіаний по всьому світі, жив упосліджений по інших державах, але свято беріг свою міру, свої традиції часів державного існування. Віра і традиції зберегли ізраїльський народ від винародовлення, від асиміляції. Ізраїль зберіг духову окремішність. Ота духовна окремішність і привела до відновлення суверенної держави Ізраїля.

Якщо ж рахувати втрату абсолютної суверенності Українською Державою від 1240 р. (татарська навала), то наш народ є бездержавним всього лише 735 років, втричі менше, ніж жиди. Але протягом цих років наш народ жив на своїх землях, мав автономне управління — Гетьманщина, а на окремих землях - Запоріжжя і повну суверенність. За гетьмана Б. Хмельницького 1648-54 роки Україна була Сувереною Державою, як була суверенною і по Великій Українській Революції 1918-1921. Всі роки автономного існування України в складі Речі Посполитої були виповнені геройчною бо-

рольбою українського народу за збереження своїх старожитніх прав. Лише під московською окупацією, яких 150 років наш народ частково був зруїфікований, а частково приспаний. Проте, і в ці роки країні сини і дочки України працювали над тим, щоб не дати українцям навіки заснути (Маркіян Шашкевич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Борис Грінченко й багато інших видатних письменників). І не приспала підступна Москва український народ. З несподіваною ніким енергією він заходився відбудовувати свою Державу в роках 1917-1921. Скільки відданості і самопосвяти виявили українські юнаки під Крутами?! А самозречення життя воїнів України під Базаром?.. Самозречення заради ідеї незалежності України. А безприкладні подвиги командирів і бійців УПА?... А приклади свідомого геройзму і подвигів сучасних днів: В. Мороз, Юрій Шухевич, В. Чорновіл, М. Сорока, С. Караванський, ген. Григоренко, Ніна Строката, Шабатура, Плющ і багато-багато інших, які на вівтар Батьківщини своєї — України кладуть своє здоров'я, волю і добробут і життя?! Сила духа українського народу в Україні настільки велика, що її не в силі зламати Москва своїм державним апаратом. Подвиги країні синів і дочок України мають бути н а м дорожовказами!.. Ми мусимо давати їм моральну і матеріальну підтримку всіма нашими засобами! Ми зобов'язані, їхні ідеї донести до свідомості людей західного світу!.. Для цього опановуймо провідні пости в західному світі,, опановуймо через науку! Сьогодні наука вирішує долю нації! Але до загальної, професійної науки, яка забезпечить нашій молоді провідні становища в західному світі, необхідно глибоко опанувати таку науку, як історія України. І хоч сьогодні ми ще не маємо повної історії України, бо дотеперішнє починається з 9 ст. та й ту історію московські вчені намагалися насвітлювати, як історію москвинів,

бож «Київ» — мати городів російських», все ж ми маємо стільки історичного матеріялу з 10 по 20 ст., що опанувати його одній людині повністю буде тяжко. А скільки захоплюючих історичних розвідок і оповідань?! Але на жаль вони на полицях наших бібліотек пилом покриті. Поспитати б, хто з нас читав Будзиновського «Ішли діди на муки», або оповідання Кащенка, не згадуючи поважніші твори, як Липинського «Листи до хліборобів», розвідка Ю. Липи «Призначення України»? Або чи знає наша молодь про існування організації Українського Вільного Козацтва, про його видання цікавий змістом і прекрасно оформленій журнал «Українське Козацтво»? А скільки там історичного матеріялу, зокрема про «Січ Запорозьку»!

Чуємо нарікання з боку молоді (часом і старшеньких), що от ми, на еміграції, відзначаємо лише сумні події, захоплюємося «панахидциною», як дехто окреслює панахиди в церквах по поляглих героях. Під Крутами, чи під Базаром полягли герої, але силою свого духа вони перемогли і в час панахи співаємо вічна пам'ять не події, не славі героям, а їхнім безсмертним душам. До всього того побажання вічної/пам'яті висловлена для добрих діл не криє в собі нічого поганого, не хоронить ті діла, а навпаки закликає вічно про них пам'ятати. До всього того в Церкві Христовій, зокрема УАПЦеркві, немає іншого чину за давноминулой події, як чин панахиди за поляглих, які ті славні події творили. Світлі сторінки перемог, досягнень нашого нарооду мали б відзначатися, і часто таки відзначаються, на громадському форумі, до якого належить і наша молодь. То ж, коли нарікаємо на неналежне вшанування славних подій,, то нарікаймо самі на себе.

Дуже приемно знати, що СУМ цього року відзначає 50-ліття свого заснування, а в Австралії і 25-ліття його іс-

нування. Але СУМ мав би активніше виступати на громадському форумі, який внедовзі має перебрати в свої руки молодь, організовуючи «Вечори слави українського народу», на яких

бі в доповідях, художніх читаннях, декламаціях і співах відновлювалися в пам'яті, а декому і відкривалися славні сторінки українського народу, його лицарська слава.

— X —

ЗАПОРОЗЬКІ ВОЛЬНОСТІ

Запорожці називали всю ту землю, яку вони займали «Запорозькими Вольностями». Називали вони її так, мабуть, тому, що там була справжня воля. Запорожці самі собі вибирали старшину, мали свої суди і порядкували всіми громадськими справами. Воля їх була обмежена тільки тими звичаями, які виробило само запорозьке товариство.

Спершу запорожці оселилися на острові Хортиця. Ото ѿ була тоді вся земля запорожців, бо по обидва береги Дніпра то був безлюдний степ, або таک зване «Дике Поле», що ні до кого не належало. На ньому гарцювали тільки татарські орди під час наїздів на Україну.

Потім, як запорожці набралися сили, вони що далі, то більше займали собі землі.

За часів Богдана Хмельницького земля запорозького війська була вже дуже велика і Богдан Хмельницький, як казали запорожці, призвав їм пра-

во на всю ту землю і видав їм грамоту або, як тоді казали, універсал.

Головне місто на Запоріжжі була Січ — столиця Запорожжя, де жив Кошовий отаман із старшиною і все січове товариство — нежонаті козаки, що завжди були готові до війни. Це був Запорозький Кіш. Запорозькі землі ділилися на вісім округ, які називалися паланками, де жили жонаті козаки і всі ті, хто хотів займатись господарством. Звали їх зимовчанами, бо вони жили по селах та по зимовниках, як звали запорожці свої хутори. В останні часи на Запорожжі було 64 сіл, а зимовників або хуторів, де було по кілька хат, часом 3-4, було до 4000 і, окрім того, скрізь по запорозьких степах було кілька тисяч бурдюгів. Це були землянки, де подорожні знаходили собі притулок від непогоди, а часом і від татарів, коли вони іноді гасали по запорозьких степах. На всім тім широкім просторі було всього коло сотні тисяч людей. З цього можна бачити, що тоді скрізь на Запоріжжі було просторі і вільно всім.

— X —

«Коли ми хочемо зрозуміти якусь епоху, то першим нашим питанням має бути: хто правив тоді світом?»... «Треба відрізняти насильне захоплення влади від природного панування чи правління. Правління є нормальним проявом авторитету і воно основане на громадській думці — сьогодні так само, як і десять тисяч років тому, як серед англійців, так і серед бушменів. Ні одна влада у світі ніколи не опидалася на щось інше, як на громадську думку».

(Орtega i Гассет. Автор філософії маси)

Протопр. Демид Бурко

МОНАСТИРИ ЗАПОРОЖЦІВ

Як свідчить історія, Запорожці були високорелігійними. Тим у своїх воєнних подвигах вони мали завданням, на рівні з оборонюючою волею українського народу, оборону його Православної віри, як це й було написано на їх козацьких прапорах. Свою віру в Бога вони засвідчували геройчними подвигами і щедрими дарами на монастирі обох берегів Дніпра, а також будували в тих монастирях і на землях Запоріжжя нові церкви.

«В 16 та 17 ст. мало хто із Запоріжців доживав до старости, майже всі полягли в боях», — каже Андріян Кашенко у своїй Історії Війська Запорізького. То були часи, коли Польща війною («огнем і мечем» як це проголосили єзуїти) наступала на Україну, щоб скатоличити її, а через католицтво — спольщити. Тож зрозуміло, що в ту тяжку для України добу, козацтво було передовим у боротьбі з Польщею і ця боротьба, як їй інші воєнні походи козаків, більшій їх частині передчасно відбирали життя.

Підстаркуваті Запорожці, яких минула ворожа куля і шабля, почувавши вже свою неміч, йшли в монастирі доживати віку, де ставали ченцями і в постах та молитвах спасали свої душі. Часто бувало, що такі Запорожці перед тим, як йти в монастир, улаштовували в Січі веселий «прощальник», частуванню, козацьким пісням і танцям була повна воля. А по дорозі до монастиря такий Запорожець частував усіх, кого зустрічав, пританцовував і співав. У Шевченковій поемі «Чернець» читаємо:

«В червоних штанях оксамитних
Матнею вулицю мете —
Іде козак. Ох, літа, літа!
І що ви творите?.
Аж до Межигородського Спаса
Потанцював сивий...».
А йдучи через села та містечка, та-

кий Запорожець купує в крамницях всякі гостинці і розкидає по дорозі дітям, а то ще й найдме музику і танцює, аж поки наблизиться до монастирської брами, а тоді вже зразу схаменеться і, побожно хрестячись, увіходить до монастиря і тут усе, що лишилось у нього, віддає на святу обитель.

Межигірський Спасо - Преображенський монастир, за двадцять кілометрів північ від Києва. Стояв над самим Дніпром у прекрасній місцевості між двома лісистими вершинами гір, на високому правому березі Дніпра. Заснований ще в Х ст. монахами, що прибули з Греції із св. Михаїлом, першим митрополитом Київським. Татарська орда в 1240 р. спалила монастирську церкву і службові будинки при ній (були дерев'яні). Монахи довший час жили в печерах гори, а для спільнини Богослужень збудували невеличку церкву. Лише в 1530-х рр. Київський воєвода Андрій Немировський і його військові старшини К. Стужинський та М. Щербина відновили монастир, збудували простору церкву Спаса, трапезну та інші будівлі (все дерев'яне). Дякуючи підтримці з боку Запорозьких козаків, монастир зростав, але 1650 р. тут від удару грому стала пожежа й наростила монастиреві багато спустошень. Тоді гетьман Богдан Хмельницький прийняв Межигірський монастир під свою опіку. Його коштом і коштом запорозьких старшин у монастирі в 1651-1654 рр. побудовано кам'яні церкви й обдаровано монастир багатьма привілеями. Вся запорозька Січ стала парафією Межигірського Спаса, звідси призначались ієромонахи на настоятелів церкви в Січі, а з Січі йшли в монастир щедрі пожертви. Завдяки величливим козацьким жертвів даним, Межигірський монастир з кінця 17 ст. й до половини 18-го до-

сягнув високого розквіту своєї архітектурної краси, козацького барокко. Цю красу довершив у 1750 рр. славний київський архітектор Іван Барський, він побудував у монастирі, коштом Кошового Петра Кальнишевського, церкву свв. Апостолів Петра і Павла, дзвінницю, корпус чернечих келій та гостинницю для богомольців, усе того ж бароккового стилю. Той прекрасний ансамбль монастирських будов гармонійно сполучався з красою вибагливого гірського рельєфу місця монастиря. Запорожці дуже любили цей монастир. Багато їх під чернечими рясами доживали тут свої старечі літа, а деякі з них колишні січові старшини, як В. Гулянитський і П. Шрам, були тут архимандритами (надписи на могильних плитах цих двох ще 1931 року можна було прочитати). Після зруйнування Московщиною Запорозької Січі в 1775 р. та конфіскацією Катериною II земель монастиря, він почав занепадати й до кінця 18 ст. занепав зовсім. Деякий час тут була фаянсова фабрика, а 1884 р. відновився монастир, але жіночий, який існував до 1931 року — початку руйнування всіх церков на Україні.

Братський Богоявленський монастир у Києві, на Подолі. Заснований на початку 17 ст., саме в час тяжкої боротьби України з польсько - уніяцькою експансією, в час, коли на щастя зростало в силі українське козацтво. Після Берестейської унії «одчай огортає православних, — каже М. Грушевський, — і з тим більшою увагою звернули вони очі, коли побачили, або скоріше духом відчули, що прибуває їм до помочі нова сила в козаччині» (Ілюстрована Історія України, стор. 238). Богоявленський монастир за своїм уставом мав у той час характер релігійно - національного Братства православних українців. Своєю діяльністю він багато сприяв тоді не лише Києву, а й цілій Україні в обороні віри і в розвиткові культури. До цього Братства в 1620 р. записався гетьман Петро Сагайдачний ра-

зом з усім Військом Запорозьким. Отже Запорожці прийняли Братський монастир під свою опіку й прибрали собі право бути його оборонцями і заступниками. Того ж року (1620) під охороною Запорожців Єрусалимський патріярх Теофан відновив ієрархію Української Церкви, що після проголошення унії (1596 р.) через польські утиски вже в 1610 р. залишилась майже без єпископів, він висвятив митрополита і п'ятьох єпископів. Коли гетьман Петро Сагайдачний помер (у квітні 1622 р., від поранення в битві під Хотином) і поховали його в Богоявленському монастирі, то більше двох соток козаків (старших віком) прийняли тут чернецтво. І далі, впродовж 150 літ, поки існувала Запорозька Січ, козаки йшли сюди доживати свій вік у подвигах. Тут в 1690-1694 рр. на місці Богоявленського храму, який згорів (був дерев'яний), гетьман Іван Mazepa збудував величний, монументальний своєю красою п'ятибанний собор Богоявлення, в стилі українського барокко, твір славетного архітектора Йосифа Старченка. В цьому соборі, під південним вівтарем, лежала металева труна з тілом гетьмана Петра Сагайдачного, лежала до листопада 1934 року.

Мотронинський монастир у Чигиринському повіті на Київщині. Заснований наприкінці 12 ст. українською княгинею Мотроною, як жіноча обитель. У 13 ст. був зруйнований татарами ордою Батия. На початку 17 ст. відбудований, як чоловічий, гетьманом Петром Сагайдачним, що своїми стараннями і стараннями козацької старшини збудував тут соборну церкву Архистратига Михаїла, трапезну і дім келій. Зазнав цей монастир грабувань та пожеж від кримських татар і поляків, але скоро поправлявся і зростав кількістю ченців, переважно старших літами, виходців із Запорозького козацтва. Пізніше зазнав він тяжких бід від польсько - унійних жорстоких нападів, але твердо стояв в обороні Православної віри, під проводом славетного сво-

го ігумена Мельхиседека Значка - Яворського, який благословив Максима Залізняка в 1768 р. на повстання проти гнобителів, відоме в історії під назвою «Коліївщини», описане Тарасом Шевченком у поемі «Гайдамаки».

До 1935 р. стояли церкви цього монастиря, біліли й сяяли хрестами на мальовничому горбі, оточені велиkim дубовим лісом, між історичними містечками Жаботином і Медведівкою.

Св.-Троїцький Самарський монастир, для запорозького міста Самарі, що пізніше назване москалями «Ново-московськ». Цей монастир заснований двома запорожцями — Андрієм Лисянським та Петром Скибою, за гетьмана Богдана Ружицького. Був призначений тільки для ченців, виходців із Січі. В 1770-1773 р. козацький архітектор Яким Погребняк збудував тут величний дев'ятибанний собор Святої Тройці, монументальний твір дерев'яної церковної архітектури стилю українського барокко. Недалекий від Січі, він зачаровував козаків, на жаль, недовго, своєю красою. Це той собор, що став ідеєю твору «Собор» сучасного українського письменника Олеся Гончара. Ширших історичних відомостей про Св.-Троїцький монастир, на жаль, не маємо.

Трахтемирівський Успенський монастир Запорозька Богородиця, за словами козаків. Заснований у 1578-1591 рр. самими запорожцями й лише для них був призначений. Стояв на пра-

вому березі Дніпра, біля села Трахтемирів, яке відоме з 16 ст. У цьому монастирі був деякий час монахом Юрій Хмельницький (син гетьмана). Року 1776, після скасування московським урядом Запорозької Січі, монастир ликвидовано. Колишня монастирська соборна церква (кам'яна) Успіння Богородиці стояла до 1935 року.

Всі церкви чотирьох згаданих монастирів — Межигірського, Богоявленського, і Трахтемирівського, за винятком С. Троїцького в Самарі, в 1934-35 рр. дощенту зруйновані советською владою, як зруйновані тоді ж більше десятки тисяч церков у містах і селах України. Загинула, мабуть і труна з останками козацького гетьмана Петра Сагайдачного, коли розвозили (в 1940 р.) руїни Богоявленського собору.

Джерела і література

1. Л. Похилевич — Сказанія о населених містностях Київської губернії. Київ, 1864.
2. М. Грушевський — Ілюстрована Історія України. Київ-Львів, 1918.
3. Наше Минуле (місячник, ред. проф. П. Зайцев), ч. 1. Київ, 1918.
4. А. Кащенко — Історія Війська Запорозького. Катеринослав, 1919.
5. Є. Онацький — Українська Мала Енциклопедія. Буенос Айрес, 1957 - 1967.

(Рідна Церква, Ч.102)

Проф. Іван Боднарук

«ГИЛЯНСЬКИЙ ПОХІД» УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ

У квітні цього року сповнилося 250 років, як з наказу цариці вислано в похід проти Персії 2 тисячі наших козаків. Був це т. зв. Гилянський похід. Половина з них загинула від важкої праці і злиднів у нездоровому, гарячому й вогкому кліматі. Ту війну з Персією розпочав ще цар Петро I, лютий кат України, у 1721 році. Вже тоді він наказав вислати на фронт під Дербент 10 тисяч наших козаків під проводом миргородського полковника Данила Апостола, а за рік було вислано на Сулж нових 10 тисяч козаків під командою лубенського полковника Андрія Марковича. В 1725 р. вислано ще 10 тисяч. У 1725 році під Дербентом стояло 6,800 козаків. З них померло від цинги й інших хвороб та загинуло в боях з персами 5,200 козаків, приблизно тисяча людей повернулася додому інвалідами, а залишилося здоровими лише 646 козаків, та їх ті терпіли крайню нужду, бо не мали взуття, одягу та іншої їжі, крім хліба.

Т. зв. Гилянський похід був продовженням політики Петра I супроти Гетьманщини. Метою тієї політики було ослабити і знищити живу силу України. Цар посылав десятки тисяч наших козаків на далеку північ на «канальні» роботи, копати канали довкола Ладозького озера, будувати нову столицю на фінських болотах або робити лінію укріплень над Каспійським морем і на Кавказі. В 1716 р. з царського наказу генеральний хорунжий із 10-ма тисячами козаків копали канал коло Царицина, між Волгою і Доном. В 1718 р. будували українські козаки лінію укріплень над Тереком на Кавказі. В 1721 р. післав цар 12 тисяч копати канал довкола Ладозького озера. З них вимерло впродовж кількох місяців 2,400 козаків від хвороб, голоду й холоду. В наступному році з наказу царя післано їм на зміну нових 12 тисяч, з яких згинуло кі-

лька тисяч, а більшість повернулася додому каліками, з відмороженими руками й ногами. До 1725 року на тих «канальних роботах» загинуло 30% козаків. Вони залишили глибокий слід у пам'яті народу та знайшли відгомін у народніх піснях і в літературі, наприклад, у «Сні» Шевченка.

Рік-у-рік Москва посилала в чужі далекі краї на каторжні роботи десятки тисяч українських селян або козаків. Так, наприклад, з наказу Москви мусіла Україна післати в 1731 р. 20 тисяч козаків і 10 тисяч посполитих селян копати лінію укріплень на степу понад Озівським морем, а в 1732 р. нових 30 тисяч. Щороку найменше половина тих людей гинула від тяжких умов життя і праці. Висилаючи козаків і українських селян на ті роботи, Москва нищила Україну також економічно. Вдома не було кому працювати, тому господарство підупадало. Крім того, москалі безжалісно реквірували в Україні велику кількість коней, волів, збіжжя та всякі запаси харчів. На наші землі посилив царський уряд на квартири залоги московського війська, яке жило коштом нашого населення, часто грабуючи людей. Така політика мала на цілі знищити Україну, як самостійний економічний організм і зробити з неї московську колонію та ринок збуту для молодої російської промисловості, яку цар Петро I почав саме тоді у своїй імперії заводити.

В наслідок такої політики Москви Гетманщина за два десятиліття після Полтавського бою страшенно зубожіла. Показує це хочби такий факт: в 1735 році, під час нової війни Росії з турками, скаржився Фельдмаршал Мініх цариці Анні Іванівні, що московські генерали, які командували військом в Україні, дбали тільки про свої маєтки й доходи, а козаки від тяжкої служби втікали до Польщі. Криму й

Туреччини й ставали на сужбу проти Росії. Коли давніше Гетьманщина могла змобілізувати сто тисяч війська, то в 1735 році можна було зібрати лише 20 тисяч козаків. Мініх нарікав, що бойовий дух серед козаків дуже підує, бо десятки років царський уряд уживав їх не для війни, а для будови каналів і фортифікацій. Писав Мініх до цариці, що у війні проти турків козаки не приносили ніякої користі; він порівнював їх з мишами, які в час походу лише дурно хліб їли. А не треба забувати, що Мініх був німець і зовсім не було йому жаль України! . . .

Колоніяльна політика Петра I супроти Гетьманщини не тільки політично й економічно руйнувала Україну; вона теж страшенно здеморалізувала українське суспільство, головно

його верхівку. Внаслідок ступневого обмежування політичної автономії України, наша верхівка почала звертати всю свою енергію на поле економічної діяльності. Козацька старшина прийшла до висновку, що їй треба запевнити собі економічну незалежність, щоб не втратити до решти свого провідного значення в країні. Вона, нагромаджуючи земельні маєтки в своїх руках, почала себе забезпечувати робочими руками й накладати нові тягарі на селян.

Таку політику супроти України вела царська Росія, з незначними змінами, до кінця свого існування, а її спадкоємниця, большевицька Москва, пішла ще далі, бо обернула нашу батьківщину повністю у свою колонію, знищивши мільйони найціннішого українського елементу й вивозячи нашу молодь до своїх азійських посілостей.

— × —

С. Федюк

БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ ТА СУЧASНА ХВИЛИНА

Волю та незалежність для нації здобувається не лише оружжям на полі бою, але також невисипущою працею над двигненням свого народу з економічного та політичного занепаду — ці думки були провідною лінією для гетьмана Івања Мазепи. Він, як незвичайно добрий та досвідчений політик, бачив, що йде завзята боротьба за провідну роль в Європі між шведською потугою Карла 12 та східньою імперією Петра I. Він прочував, що мусить прийти до рішального зудару, де одна потуга буде лежати в стіп другої — а ця хвилина буде найдогодіншим моментом до відзискання незалежності та самостійності цілій Україні. Тому він уже заздалегідь приготовляється до цеї хвилини.

Він об'єднує майже цілу Україну під своєю гетьманською булавою. Підносить український народ із матеріаль-

ної руїни, закладає шпихлірі, магазини, тощо. Будує церкви, закладає різні школи та дбає про літературу й мистецтво. Він дає у себе притулок православним архієреям — вигнанцям із Сирії та видає власним коштом арабську біблію. Він старається нав'язати тісні зв'язки з державними музами всіх тодішніх країв, посилає для них різні дарунки, а також дарує до Божого Гробу в Єрусалимі, образ плащаниці вирізблений на срібній плиті.

Своїм поступовінням гетьман здобув собі велику пошану за кордоном, однак на Україні його сучасники не розуміли та ставилися до нього з недовір'ям. Одною з найбільших трагедій для Мазепи було це, що він з огляду на дуже підступного противника Петра I. не міг ясно висказати причин свого таємного поступовання, тому був змушений уживати різних порів-

нянь та натяків .Опираючись на засадах природи ,доказував козацькій старшині, що вони його повинні слухати, як рідного гетьмана та йому повинуватися, хоч деякі потягнення є для них незрозумілими. Він наводив їм примір із плавби на кораблі, на якім хоч іде багато людей, однак один стерник відповідає за долю всіх і «кораблем управляє». Та на жаль, ці його цінні слова були даремними. Козацька старшина та його сучасники й даліше давали волю своїм балачкам, питуючись, «чому він, а не я, кораблем управляет». Ці міркування були причиною, що генеральний писар Коцубей і полтавський полковник Іскра роблять донос на Мазепу до Петра I, не маючи на це жодних доказів, лише, щоб жертвою гетьмана, купити для себе гетьманську булаву та почести.

Серед такого положення на Україні доходить до Мазепи сумна вістка, що генерал Карла 12 Левенгаупт розбитий, а весь табор попав у руки Петра I. Сам Карло 12 змінив свій напрямок маршу, бо замість маршерувати на північний схід, прямує просто на Україну. Розпуха огорнула Мазепу. Він прочував нещастя, бо бачив що мусить передчасно зрадити свої наміри, а в нього нема ще добре зорганізованої армії.

Невідомий автор «Історії Русов» в першій історії України оповідає, що гетьман скликав на нараду всіх старшин та представив правдиве положення слідуючими словами: «Перше ми були тим, чим тепер москалі. Першенство, влада, а навіть ім'я «Русь» від нас до них перейшло, а тепер ми в них, яко притча во язиці». А даліше гетьман вияснив їм усі можливості, які наступлять по закінченні воєнних змагань. Коли навіть вони й надальше остануться вірними цареві, і він виграє війну, то помимо цього вони не сміють очікувати жодної ласки від такого кровожадного царя, як Петро I, бо він готов усіх українців вигубити для своїх імперіалістичних цілей.

Коли виграє війну Карло 12, а во-

ни в час не перейдуть на його сторону, то він передасті їх у руки свого любимця короля Ліщинського, і тоді чекає їх страшне польське ярмо. Тому він, як гетьман України, в якого руки Провидіння Боже вручило долю цілого українського народу, маючи великий досвід у світовій політиці, рішився вибрati з тих двох можливостей на його думку «найменше зло», тому заключив союз з Карлом 12, який за гарантував Україні цілковиту незалежність. Крім цього він вияснів, чому скоріше не зрадив їм свого пляну, а це тому, що він прийшов до переконання, що наш народ не вміє додержувати строго політичних таємниць і тому він рішився задержати все в собі аж до відповідної хвилини. Тепер, коли та хвилина вже наблизилася, усі повинні доложити найбільших старань та зусиль щоб у рішальний момент перемогти, бо в противнім разі, їх потомки, а не його, бо своїх дітей не має, будуть їх гірко проклинати.

Карло 12, коли вступив на українську землю, видав до українського народу маніфест, який після «Історії Русов» кінчився слідуючими словами: «Обіцяю і перед цілим світом урочисто клянуся своєю королівською честю, що по знищенню свого неприятеля, поверну цю козацьку землю, або руську, до первісного самодержавного і ні від кого незалежного стану».

Петро I зрозумів також важу часу, тому зосередив на Україні всі свої сили, щоби ця, медом і молоком текуча земля, від нього не відпала. Він видав також маніфест до українського народу, в якім прирікав привернути давню незалежність, скасувати всі податки та підкреслив, що жадному народові на світі не живеться так добре як українському, і він дивується, як українські маси можуть слухати такого відступника та зрадника як Мазепа, який отримав з еретиками — шведами.

Своєю пропагандою зумів Петро I розбити єдність українських мас. І дійсно знайшлось багато українських громадян, які вірили, що коли звалять

вину на Мазепу, то цар їм усе простить та нагородить їх своїми ласками. А дальше Петро I нищить ціле запілля Мазепи, бурить столицю Батурина та Запорозьку Січ. Серед такого невід-
радного положення стає Мазепа з за-
порозьким кошовим Гордієнком при
участи самого Карла 12 до рішаючого
бою під Полтавою, дня 10 липня 1709
року.

На нещастя, сам Карло 12 був поранений, який своєю хоробрістю, най-
більше поривав шведських вояків до бою. Московські війська кілька разів
перевищали свою чисельністю. Крім цього Петро I відкликав зі заслання
полковника Палія, який своєю появою
на полі бою, перетягнув багато коза-
ків на московську сторону. Жорстокий
бій покінчився цілковитою програною
для Мазепи та його союзника Карла
12 і вони мусіли удастися на еміграцію
до Туреччини під Бендери, щоби й на
чужині, дальше боротися за незалеж-
ність України.

А тимчасом Петро I приступив до
переведення своїх плянів у життя. Він
навіть не пощадав тих козаків, які
станули по його стороні, але власне на
їх кістках будував свою столицю Пе-
тербург, сушив непроглядні болота,
копав канали, де тисячі з них гинуло з
голоду та холоду. Для інших приду-
мував найжорстокіші катівні, де наші
предки гинули серед найстрашніших
мук. Невідомий автор «Історії Русов»,
застановляючись над тими знущання-
ми, приходить до слідуючого порів-
нання зі Святого Письма:

«Кожна капля крові, яка паде не-
винно на землю, кличе до Бога про
пімсту, то ж якої то пімсти жадає

кров українського народу, що її ріка-
ми проляв лише за те, що бажав кра-
щої долі, що бажав твої волі і свободи,
яка кожному народові слушно належить».

Історики доказують, що історія по-
вторяється. І дійсно, коли ми порівня-
ємо події з часів Мазепи з сучасним
положенням на світі, то побачимо, що
хоч проминуло багато літ від того ча-
су, то все таки вони для нас є близь-
кими, дорогими...

Здавалося, що по такій славній по-
біді аліянтів, на світі запанує мир —
дарма. Миру не буде, доки одна поту-
га не буде лежати у стіл другої, доки
один світогляд не розторощить дру-
го, бо ніколи вогонь не получиться
з водою. І тому попри різні диплома-
тичні конференції та наради, йдуть
шалені зброяння, бо всі знають, що до
остаточного й рішального бою прий-
де, обоятно чи за кілька місяців, — чи
за кілька літ. Тому всі приготовляють-
ся ще з більшою старанністю та ско-
рістю, бо знають, що по нім мусить
уже запанувати мир на довший час,
тим більше в епосі атомової бомби...

Мусить це також зрозуміти загал у-
країнського народу та доловити всіх
своїх старань, щоби цей рішаючий мо-
мент не проминув без нашої участі та
щоби на світі не запанував східний де-
спот, бо в противіні разі, будуть нас
не лише гірко проклинати наші потом-
ки, але й цілий український народ зни-
кне з лиця землі, — як самостійна —
незалежна нація.

(З незначними скороченнями за
«Батьківчиною» ч. 26(39), Табор —
Ріміні, липень 1946 р.).

«Особистість полководця на війні є все. Він не тільки голова своєї ар-
мії, але він є все в цій армії. Галів покорили не римські легіони: їх по-
корив Цезар. Не перед карфагенськими вояками тримали римляни, але
перед Ганнібалем. Не македонська фаланга пройшла в Індію, це зробив
Олександр. І не французька армія дійшла до Везера та Інна, а Тюрен,
що нею керував. Не прусські війська захищали свою батьківщину сім ро-
ків проти трьох найсильніших європейських держав. Це виконав Фрід-
ріх Великий».

Наполеон Бонапарт

Олексій Запорожець

«КОЗАЦЬКИЙ ШЛЯХ» І ДНІПРОВСЬКІ ЛОЦМАНИ

Втікаючи здалекої, суворої півночі до теплого півдня, Дніпро з незапам'ятних часів прорізав собі довгий, широкий та покрученій шлях до самого Чорного моря. І з'єднавшись з його великими водами, загубився в них.

У місцевості між Катеринославом (Дніпропетровське) та Олександрівським, (Запоріжжя) силою своїх прудких, грізних вод промив відроги Карпатських гір і утворив свою красу — пороги.

Довжина всієї порожистої частини Дніпра дорівнює 85 кілометрам, а ширина досить нерівномірна — найширша в порозі Лишинім — 2 кілометри, а найвужча в кінці порогів, супроти селища Кічкас — 170 метрів.

Рівень Дніпрових вод у місті Катеринославі вище Чорного моря на 47 метрів, а в Запоріжжі — на 14 метрів.

Про Дніпро (Борістен) і його пороги вперше почав писати грецький письменник Х віку, імператор Константин Багрянородний (905-959 pp.). У ті часи між Україною та Грецією відбувались торговельні зносини Дніпром. Подорож купців до порогів була звичайною, а в порогах абсолютно неможливою. Вони мусіли оминати кожний поріг суходолом, разом переносячи і свої судна з крамом..

Тоді ж через пороги переходили і вояки — колишні київські князі: Олег (907 р.) і Святослав (972 р.).

Святослав, повертаючись з нещасливого бою з візантійським імператором Ivanом Цімісхіем, коло Ненаситецького порогу трепив на велику силу наїзників, печенігів, що грабували український народ та палили його селища. І не дивлячись на чисельну перевагу ворога, Святослав прийняв з ними бій і тут, разом зі всією своєю стомленою дружиною, склав свої кістки. На згадку цього лицарського бою, турботами славної пам'яти ук-

райнського вченого Д. Яворницького на одній зі скель Ненаситеця вибито такі слова: «Тут, обороняючи український народ від печенігів, поклав життя київський князь Святослав».

У 15 в. українці, що мешкали близько порогів, почали вивчати через них шлях, яким можна було б спускати човни та байдаки. І такий шлях було знайдено і названо «козацьким шляхом». А в XVI віці, коли Самійло Зборовський кинув Польщу й разом з козаками тікав на низ Дніпра, хазяйні порогів безпечно переправили через них усі його байдаки разом з людьми, зброею й майном.

Цей козачий рух досить налякав польське панство і самого короля. Бо за порогами утікачі-українці мали повну забезпеку, а шлях через них тільки вони й знали.

Лютували поляки. А їх уряд почав скрізь по Україні розставляти військові загони та будувати фортеці. Одну з найбільших фортець, під проводом французького інженера де-Боплана було збудовано над Кодацьким порогом. Та козаки швидко її зруйнували.

За часів Хмельниччини поляків було добре ударено по руках. Але вони різними підступами намагалися з усіх сил робити своє і це привело до Переяславської угоди року 1654, яка принесла українському народові полегкість. Тільки не надовго, бо Москва поламала цю угоду й гнобительськими ногами розтоптала всі козаці вольності. Нарешті, року 1775, силою великого війська, під проводом генерала Текелія, зруйнувала останню Підпелинську Січ Запорозьку. А ввесь козачий степ, разом з хуторами, селами і людьми з їх майном за наказом цариці Катерини II (вражої матері) роздано у дар князям В'яземському і іншим. І таким чином вільні люди опинилися у рабстві.

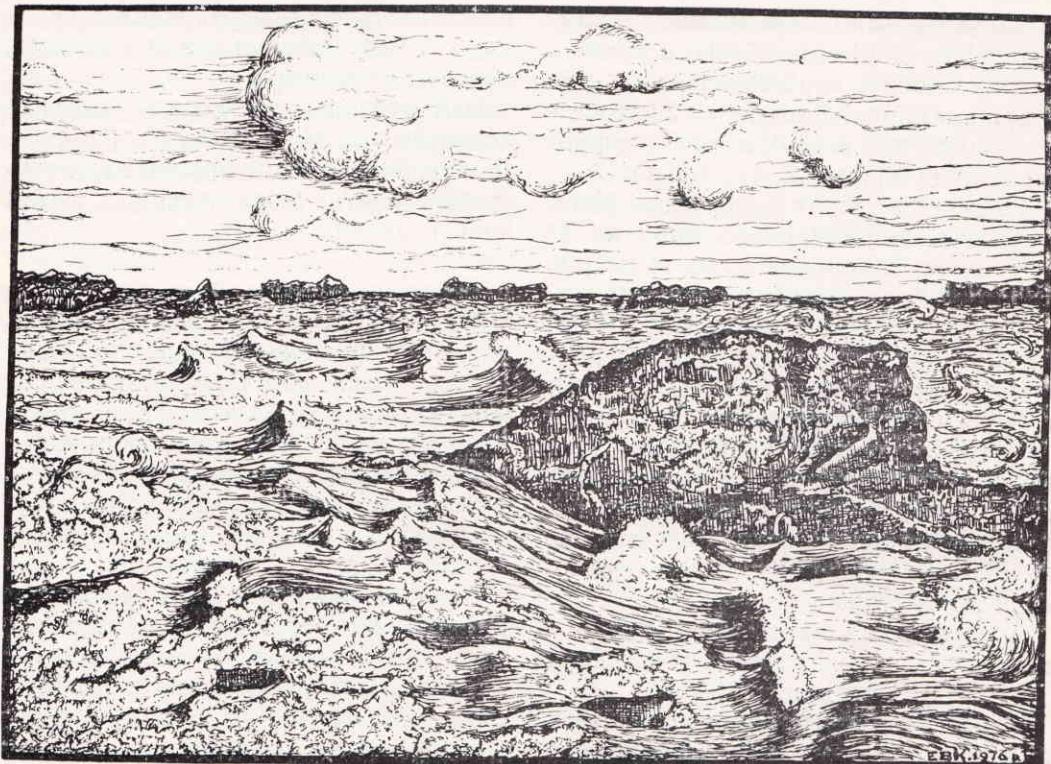
Незабаром після цієї трагедії російський уряд почав забудовувати цей загарбаний козачий степ, і виникла потреба в матеріалі, який треба було приставляти Дніпром, бо одвічні шляхи биті суходолом через запорозькі вольності — Муравський з глибини Росії і Чорний від столиці Польщі до Перекопу і далі в Крим заросли непрохідними травами та бур'янами і подорожувати ними, а тим більше з будівельним матеріалом, не було ніякої змоги.

А на Дніпрі грізні пороги, і щоб через них переправитись, треба добре їх знати.

сунули умови для праці й Потьомкин погодився. Та така кількість фахівців його не задовольняла, він продовжував їх розшукувати ще і незабаром усіх їх нараховувалося вже 121 особа.

Року 1787 російський уряд для загрози туркам гонив Дніпром у Чорне море 80 військових суден державної царської флотилії. І на одному з них була сама цариця Катерина.

Налякавшись вітру, який досить нечемно шарпав у всі боки судна, цариця доручила справу Потьомкіну, а сама поїхала до Ненаситецького порогу суходолом. Над цим порогом Катериновславський губернатор збу-

Довелось згадати про колишніх знавців «Козацького Шляху», і князь Потьомкин 1785 р. на доручення цариці Катерини почав їх розшукувати способом заклику.

На заклик зголосилося 42 особи на чолі з отаманом Півтораком і його помічником Непокритенком. Вони ви-

дували двохповерховий будинок з балкону якого добре видно поріг у всій його красі. Г цариця там замешкала.

Тим часом Потьомкин рушив з суднами Дніпром далі. Але наблизившись до Катеринослава, мусів спинитись, бо недалеко ревли вже пороги. А щоб

через них переправитись, треба порозумітися з фахівцями.

Покликав Потьомкін отамана Півторака й запитав, чи судна через пороги переправити можна? Отаман зібрав своє товариство, оглянув з ним судна, порадився і відповів, що можна, тільки до кожного з них треба зробити стерно. (Стерно — подібність весла, що робиться з 12 метрової колоди).

Коли все було готове, отаман зійшов на судно, яке припало йому для переправи через пороги і до всіх інших суден гукнув молитись Богу. Фахівці та робітники стали на коліна і молились. А по молитві отаман знову подав команду рушати в пороги й першим рушив сам. Довгою шеренгою «Козацьким шляхом» мчали судна.

Безпечно переправились через пороги: Кодацький, Сурський, Лоханський, Дзвонецький і стали наближатись до діда порогів, найгрізнішого Ненаситця. У цей час цариця Катерина була на балконі губернаторського будинку й зі страхом стежила за суднами. А коли перше судно отамана упало на лаву Ненаситця «Пекло» і зникло за водоспадом, вона в розpacії гукнула: «Пропало судно!» А воно знову з'явилось і понеслось далі, хитаючись на грізних хвилях. За ним друге, третє й решта усі безпечно переправились.

Цариця висловила задоволення отаману і усім фахівцям за їх відважну та цінну працю — переправу через пороги суден і нагородила Півторака чином перучника, а його 13-річного сина та помічника Непокритенка чином прапорщиків.

19-го грудня цього ж 1787 року, Потьомкін надіслав Катеринославській Палаті царського указа про те, що на постійну працю — переправу через Дніпрові пороги суден та будівельного матеріалу призначено 121 фахівця — знавців порогів на чолі з отаманом Півтораком і його помічниками Непокритенком. За цю працю слід видавати їм щорічне грошеве утримання

в розмірі — отаману 200 карб., його пмічникові — 100 карб. і решті фахівців по 25 карбованців кожному. Всі фахівці з їх нащадками мусуть бути звільнені від рекрутчини і всіх державних податків та інших обов'язків.

Коли в царській Росії різні підприємства та постачання переходили від держави до компетенції приватного капіталу, до нього перейшла і промисловість на Дніпрі, а з цим і обов'язково праця на порогах фахівців, що вже називалися лоцманами Дніпрових порогів. А в наслідок відпала лоцманам державна заробітна платня, а купці, маючи на увазі, що праця на порогах обов'язкова, платили їм дуже мало.

Року 1874 оголошено новий царський закон, за яким усі без винятку громадяни країни мусіли обов'язково відбувати військову службу.

Торкнувшись цей закон і лоцманського населення, що працювало на порогах. Лоцмани нестерпіли й порушили питання перед міністерством шляхів і самим царем, нарікаючи на зламання умови з царицею Катериною. Коли ця їх справа не мала успіху, вони загрозили кинути працю на порогах. І цар мусів ламати свій закон обмеженням щодо лоцманів, сини яких мали бути звільнені від військової служби.

Зате не скасовано лоцманського обов'язку на порогах Дніпра. Навпаки, поширено його тим, що лоцмани мусили стежити за засміченням силою вод фарватера ріки. І скрізь, де появляється загрозливі явища, усувати їх власною працею безкоштовно. А щоб зміцнити ці обов'язки, царський уряд запропонував лоцманам присягу такого змісту: «Я, лоцман Дніпрових порогів, присягаюсь і клянусь Всемогутнім Богом перед святою Його євангелією і Животворчим Хрестом у тім, що бажаю і за Божою допомогою буду працювати на порогах Дніпра правдиво, з чистою совістю й не припускати ніяких ухилю від неї. Ще присягаюсь, що доручений мені для переправи через пороги різний транспорт краму

буду берегти аж до кінця свого життя. А якщо вживатиму свої дії проти-лежно від цієї присяги, віддаю себе в нинішнім житті на карний суд, а в майбутньому — відповіді перед Все-могучим Богом на страшному суді Його. В ствердження цієї моєї присяги цілую слова і Хрест Спасителя мого. Амінь.»

Керувалися лоцмани своєю лоцманською управою, за вибором зпоміж себе відкритими голосами отамана, писаря і скарбника. А з метою контролі лоцманських дій, міністерство шляхів призначало свого урядовця, за фахом інженера водних шляхів, та іменувало його начальником Дніпровських лоцманів.

У велику весняну повідь, що буває пересічно раз на десять років, ніякий транспорт через пороги не переправлявся. Тоді їх прудкі та грізні води бешкетували з такою силою, що не можна транспорту ні направити на певний шлях, ні привалити. Рвуться линви, ламаються товсті залізні якорі, або на шмаття, на тріски ламається пліт.

Праця переправи через пороги різного транспорту протягом довгих років виявила, що вона в більш-менш лагідний спосіб припустима тільки весною, а вже з початком літа починає утруднюватись і при його кінці зовсім унеможливлюється. У цей період деякі місця порожистої частини Дніпра до того міліють, що через них можна переправити тільки одну голу деревину плота. А щоб переправити цілий плот, — треба його розрубати на окремі деревини. Завдяки цьому, і тому, що транспорту для переправи через пороги щороку надходило більше й більше, усього його протягом на-вігаційного року лоцмани не встигали переправляти і купці-промисловці мусіли чекати з ним до наступного року та зазнавати збитків.

Щоб розв'язати проблему, лоцмани висунули питання про будову через пороги у виді каналу нового шляху

з очищеним від каменю дном. За цю думку купці-промисловці вхопилися, так би мовити, жменями, а царський уряд, що дбав за їх інтереси, підтримав і на порогах розпочалися великі роботи, які було викінчено через 11 років.

Таким чином, протягом кожного порогу, під лівим боком Дніпра, був готовий канал, обнесений тесаними кам'яними плитами, з очищеним дном. Цими каналами можна було переправляти різний транспорт навіть за низького позему води. Цей прохід названо «Новим лоцманським шляхом».

У весь тягар робіт по будові цього шляху ліг на плечі лоцманів задармо, як їх обов'язок. Була вона досить небезпечна і тому багато лоцманів передчасно лягло в домовину.

На порогах, крім шляхів, лоцмани ще вивчили кілька стежок, якими вони переправляли транспорт у скрутний час. Найцікавіша стежка «Короствя течія». Вона відокремлюється від Дніпра, проходить поза великим острівом — «Дубовим» і знову вливається в нього. Вся вона ряснно засипана камінням, а під кінцем ще й перетята заборою «Дубовою». Коли дивитися на неї з боку, вона від каменів аж рябіє і тому має таку свою назву. Отже, лоцмани переправляли через неї плоти і таким чином обминали загрозу.

Лоцманська наука не писалась у книжках, чи в інструкціях, а вивчалась напам'ять. Свого нащадка віком 14 - 15 р. під час переправи через пороги транспорту, лоцмани брали з собою і, показуючи йому всі топографічні знаки на них, учили. Через 3-4 роки такої науки його записували помічником лоцмана і продовжували вчити аж до 30 річного віку. А тоді він тримав іспит на звання лоцмана. Комісія, що робила іспит, складалася з 12 найкращих, досвідчених лоцманів. Кандидат на лоцмана мусів назвати всі топографічні знаки всієї порожистої частини Дніпра, де саме вони містяться та в який спосіб слід перепра-

вляти через пороги той чи інший транспорт, зокрема при різних поземах ходової води в них і яких засобів слід уживати в часі наглого вітру, туману тощо. Коли кандидат про все це розповідав без будьяких зупинок, йому надавали звання лоцмана.

Лоцмани гордились своїми званнями і під час іспиту нащадків були досить жорстокими, боячись пропустити в свої ряди неуків.

Розквіт транспортного руху на порогах припав на дев'ятисоті роки. Усіх лоцманів, що працювали на порогах протягом 1910 року, було 488 осіб. За 1900-1910 рр. під час переправи нещастливих випадків було з суднами — два і плотами — три.

У ці часи за свою працю на порогах лоцмани вже мали добрий заробіток. Старший лоцман (партійонний), що керував переправою через пороги цілою групою (партією) плотів з кількості 18-20 штук, пересічно заробляв тисячу карбованців золотом. А рядовий лоцман, що знав тільки один свій пліт, заробляв 400-500 карбованців золотом. Щождо заробітку лоцманів, що переправляли судна, то він дорівнював заробітку старшого «партійонного» лоцмана плотів.

Крім безпосереднього заробітку за працю на порогах, у загальну лоцманську скриньку купці-промисловці за кожне судно і пліт платили мито. За 1910 рік мито дорівнювало 4.052 карб. і 85 копійок.

1874 року за митні гроши лоцмани в селі Лоцманській Кам'янці збудували цегляну церкву імені св. Миколая, вартістю 45.000 карбованців. А трохи пізніше в дідича Міларадовича, по сусіству, купили 1.200 десятин польової землі та використовували її на різni громадські потреби.

Лоцманський заробіток на порогах не був основним, але допоміжним. Лоцмани ще й господарювали: сіяли хліб, займалися рибальством, городництвом, пасічництвом, садівництвом та годівлею худоби.

Перше лоцманське село Старий Ко-

дак виникло над Кодацьким порогом 1739 року (з решти військової паланки) а друге — Лоцманська Кам'янка, по сусіству, 1750 року.

Отже, зі збільшенням населення, все воно в повній мірі не могло бути затрудненим працею на порогах. А крім того не все населення й прагло до неї. Тому з двох лоцманських сел виникло ще два села: Сурсько-Покровське та Широке. Перше осіло в степу на віддалі 7 кілометрів, а друге — 40 кілометрів. Населення цих двох нових сел зайніялося хліборобством.

Року 1912 лоцмани несподівано одержали від міністерства шляхів статут «Громади Дніпровських лоцманів», якого складено на 3 річний термін 1912 - 1914 роки, без їх участі й відома, в міністерстві водних та ґрунтових шляхів.

За цим статутом, обов'язок перевезти через пороги транспорту лишався за лоцманами, а сама праця підлягала контролю управління Київської округи шляхів сполучення. Мито, що бралося з лісопромисловців до введення статуту, відпало. А замість того для створення лоцмансько - громадського капіталу, запроваджено утримання з їх заробітку, який, у свою чергу, обмежувався таксою і був зменшений проти попереднього пересічно на 30 %.

З початком світової війни 1914 року, рух транспорту на порогах зменшився на 90 %, а по війні, під час революції, занепав зовсім. І знову поновився за часів більшевицького НЕП-у тільки в досить незначнім розмірі.

У тридцятих роках на Дніпрі за порогами, між високими та крутими скелястими берегами збудовано Дніпрорельстан. Тобто гранітно - бетоновою греблею, висотою до 40 метрів, перетято Дніпро. Прудкі, грізні та розгульні його води перед нею спинились і піднялися вгору, залили старі береги, навколоїшні села, балки, долини і зрівнялися з рівнем вод у місті Дніпропетровському. Таким чином і всі пороги з островами, скелями й о-

кремими каменями лишилися глибоко під водою.

Гребля не лежить щільно від берега, а з обох боків є проміжки, на яких пристосовано турбіни, що силою тиснення вод дають великої потуги електрострум і ним освітлюються села, міста та рухаються заводи, фабрики тощо. А ліворуч пристосовано шлюзи, через які вниз і вгору переправляються судна й плоти.

Року 1941, коли на Україну напали нові наїзники — німці, большевики,

відступаючи, вибуховими речовинами зруйнували частину греблі. Раптом половина спинених вод зі страшним гулом та ревом стекла наниз. А разом виринули з-під води перші 5 порогів, заклекотіли та заревли їх води, промили заліж мулу в них і між ними й почали співати давніх бунтливих пісень.

Не загинули пороги під гнітом великих вод Дніпра. Вони і там живуть та нагадують ворогові, що ніколи йому не приборкати духа непокори у вільнолюбному українському народі.

— X —

ПЕРЕКАЗ ПРО КАРПА ЛЕТЮЧОГО

(Переписано з вирваних пожовкливих листків з твору Івана Нечуя-Левицького ласкаво позичених з архіву проф. Ольги Н. Курилюк.)

Над Дніпром, коло славних порогів в селі Старому Кодаку жив собі молодий лоцман Карпо Летючий. Як і всі лоцмани, він був нащадок славних Запорожців і мав усю вдачу запорозьку. Високий, чорнявий та кучерявий, гарний з лиця, гарний з стану — кругом гарний, ще й бо того сміливий! Ще змалку брав його з собою батько на байдаки та плоти, переводячи їх через пороги. Карпо знав добре всі пороги, всі забори, знав коожний камінь. Він любив пороги, бо зріс коло них. Карпо любив летіти стрілою, прудким козацьким ходом через пороги, летіти птицею з лави на лаву: любив слухати, як шумить Дніпро на порогах, як реве Звонець або Дід і обливає бризками його гаряче лице.

Лоцманський отаман дуже любив Карпа і наставляв його дядьком, не вважаючи на його дуже молоді літа. Отаман вірив йому як самому собі.

От раз приплив до порогів великий байдак якогось багатого купця.

— Дай мені, отамане, лоцмана, та найпевнішого, найліпшого! — каже багатий купець до отамана.

— Нема в мене певнішого і вірнішого лоцмана, як Карпо Летючий,

хоч він і молодий. Посилаю його, то все одно, що й сам іду — відповів отаман..

Видіпляли байдак, зняли з нього трохи ваги, приробили довжезне стерно. Готове судно в страшну дорогу! Карпо поблагословився в отамана і вилетів орлом на байдак. Всі попереду сіли по українському козацькому звичаю, потім стали на коліна і помолились Богу. Ніхто не знав певно, чи вернеться живий додому!

— Гребімо! — крикнув Карпо на гребців, ще й рукою махнув. Гребці запустили гребки в воду. Байдак знявся з місця і полетів, як птиця.

На гладенькій, як дзеркало, воді почали скакати неначе білі крілики і' булькотячи, знов ховались у воду. Поріг був недалеко.

— Шабаш! — крикнув Летючий, і всі гребці підняли гребки.

— До стерна! — командував він, і всі кинулись до стерна, щоб направити байдак на поріг.

Зашуміла вода і заревла. Кодацький поріг з'явився ввесь од берега до берега, ввесь білий, вкритий піною та бризками. Байдак загув і полетів з лави на лаву рівно як стріла. В одну мить його перенесло через

поріг. Вода обрізала гребців і присипала Карпові кучері. Судно тихо загуло, як порожня бочка. Всі перехрестились.

Карпо не оглянувся, як байдак минув Звонецький, Сурський і Лохманський пороги. Його смілива і горда душа палала щастям. Водяна курява і близки тільки прохолоджували йому лице.

Ще було чути, як стогнали вищі пороги, а тут уже заревів Дід чи Ненаситець. Від берега до берега на Дніпрі з'явився білий гребінь, неначе біла грива величезного коня. Ще пройшла хвиля, і перед Карповими очима встало з води дванадцять Дідових лав, страшних, сердитих, біснуватих. Карпове серце дуже застукало в грудях! Байдак уже був направлений стерном як раз на хід і летів, як стріла.

Коли це де не взялась вітрова полоса. Вітер дмухнув трохи з боку. Коло самісінького порога вода вкрилася неначе чорними воронами. Вітер ухопив судно і зніс трошки набік... В душі у Карпа похололо... Він сам кинувся до стерна, кричав на гребців, махав руками, налягав на стерно грудьми. Але нічого не помагало! Велика сила вхопила байдак і знесла на бік. Байдак полетів з лави на лаву й черкнувся дном об Зелений камінь, який однаке не шкодить байдакам. Судно разом загуло, наче крикнуло, і знов полетіло, як стріла, та все звертало у бік. Ще нижче його вхопив страшний камінь Крутко й обкрутив

кругом себе... Байдак застугонів, зачепився довгим стерном за Крутъка. Стерно тріснуло, як трісочка, і переломилося натроє. Тепер усе пропало, все згинуло!

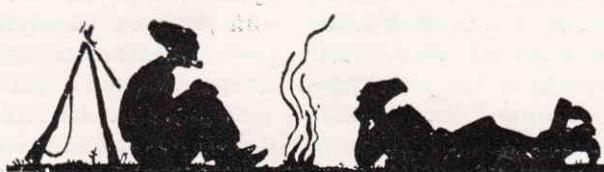
Карпо і гребці зняли руки до Бога.

Вода вхопила байдак, як легеньку трісочку, қрутила його на всі боки, понесла і кинула на лаву. Судно заревло перед смертю, затріщало дуже страшно, аж перемогло великий клекіт Ненаситеця, і впало на гостру скелю. Каміння відбило йому ввесь ніс. Колодки полетіли вниз і розбилися на маленькі поліна. Часина судна зачепилася на скелі. Люди, як птиці, держались за шнурки.

Пекло не було таке страшне, як Ненаситець! Зверху ревла вода, внизу кипіла хвиля. Цілі гори білої, ревучої піни бились об каміння. скакали в гору, зачекутились гребіннями і знов падали назад на каміння. Від берега до берега ніби лютувала біла водяна буря, крутились вихори, вертілись чортопії, неначе все те викидав підземний вогонь або заховані на дні вітри.

—X—

Карпо тільки й памятив, що вода клекотіла, қрутила ним, кидала його то вгору то вниз, як вода в печі кидає зерном у казані. Вже вода залила йому вуха й рот. Карпо вже ждав, що вода от-от вдарить ним об скелю і роздавить його як пелюсточку. Коли це він почув, що разом так полетів униз, у якусь безодню і стратив пам'ять...

Григорій Вовк

УРИВКИ СПОГАДІВ ПРО КОЗАЦЬКУ УСТИВИЦЮ

Село Устивиця на Полтавщині, сotentне містечко Устивицької сотні Миргородського полку, до революції було добре упорядковане село. Переважна більшість населення були козаки. Менша частина були бувші кріпаки, що звались «крестянами». Ці дві основні групи населення мали окремо кожна свою громаду. Козацька громада мала свого старшину і писаря, а «крестянська»/свою управу, здається, їхній голова звався старостою. Довгі роки в козацькій громаді старшиною був мій дід Андрій Наливайко, але це діялось ще до моого приходу на цей світ.

Село було дуже консервативне, як в одязі, мові та звичаях. Аж до часу колективізації дівчата ходили в плахтах і самі їх ткали. Знавці казали, що ніде таких гарних плахот не ткали, як в Устивиці. З переказів старих людей, назва села Устивиця, походить від козака Устима, що перший загосподарював на Пслі біля гирла (не устя) річки Овнянки. В «Історії Русів» згадується про напад татарів на Устивицю, і там містечко називається Устимовця (а не Устивиця).

За моєї пам'яті в Устивиці було дві церкви (одна двохпристольна), чотири школи, а від 1913 року п'ять шкіл.

Школи були такі: двохкласова Земська школа з п'ятирічним курсом навчання, Міністерська двохкласова школа теж п'ять років навчання, Чотирьохрічна земська школа і Трьохрічна церковно-приходська школа для дівчат. В 1913 році в Устивиці відкрито школу так звану «Устивицьке Городське Учіліще», що дорівнювалось чотирьом класам гімназії. Навчання було чотирьохрічне. В 1917 році «Городське Учіліще» назвали Вище-початковою школою, аж поки більшовики перемінили її на «семилетку». Перед війною було в Устивиці дві кооперативи: Сільсько-Господарське Кредітове Товариство та Споживча Кооператива. При Кредітовому Товаристві була бібліотека, що разом була і читальнею. Бібліотека була легальна, але при ній був відділ українських книжок, а це вже було нелегальне. Тому українські книжки видавались не всім і багато людей не знали про існування тих книжок. Була в Устивиці лікарня з дуже добрим лікарем жінкою, відомою далеко поза Устивицю. В 1911-12 роках побудовано нове приміщення для лікарні. На великій площі збудовано для лікарні три гарних цегляних будинки. Перед приходом більшовиків у лікарні працювало два лікарі і два фельдшери. Перед революцією було в селі три, так званих, парових млини, хоч вони працювали не на парі, а на ґрафтових двигунах, та п'ять чи шість вітряних млинів. Устивиця мала десять вулиць, що звалися десятками. Кожний десяток налічував коло 100 дворів. В Устивиці було понад тисячу дворів. Точного числа населення я не знаю, але з статистики видно, що двір в середньому мав 6-7 душ то з цього можна припустити, що перед революцією в Устивиці було понад 6.000 душ.

Про перемогу революції в лютому 1917 року я особисто пам'ятаю з того,

що йдучи одного ранку до школи, я побачив прокламацію на паркані і почав її читати. Вона була надрукована на трьох мовах: українській, московській і жидівській. Я був дуже схвильований, бо українською мовою я навчився читати разом з «російською». Знав, що та мова заборонена, бо май дядько Максим Наливайко, за українські книжки був без суду (в адміністративному порядку) засланий у місця куди й тепер засилують. То було в 1905 р. і я це знав з розмов у родині. Та й сам мав клопіт ще в другій клясі початкової школи, коли приніс до школи українську книжку (дозволену цензурою) за що мене мало не вигнали з школи, тільки дякуючи священикові я залишився в школі.

У березні місяці 1917 р. відбувся перший мітінг, на якому я вперше побачив український жовто-блакитний прапор. Пару якихсь людей прийшли з червоним прапором, але чи їм хтось сказав, чи вони самі той прапор захопили, а замість нього з'явилося ще два українські прапори. У березні місяці учні старших клясів народньої школи і учні «Городського учіліща» почали вимагати, щоб у школах навчали українською мовою. Пам'ятаю як пішла українізація в моїй клясі, коли я був у четвертій клясі. Четверта і п'ята кляса були разом в одній кімнаті. Зпочатку було введено урок рідної мови. На цім уроці я читав для обох клясів якусь українську книжку. Десять у квітні, я дістав декілька книжок Кащенка. Кащенком я захопився і з радістю читав їх у клясі, а учні нетерпляче чекали наступного «уроку» рідної мови. Так до кінця учебного року в 1917 році, години рідної мови провадив я, а учителька була тільки присутня на науці. У березні місяці вже було організовано товариство «Прорвіта». Організувався драматичний гурток, хор та бібліотека. Драматичний гурток мав такі добрі сили, що не сором було б їм виступати і на великий сцені. Такі артисти як брати Олександер і Віктор Захаржевські, Оль-

га Станиславська, Павло Вовк були справжні артисти. Ольга Станиславська пізніше була артисткою Харківського «Березіля». Захаржевські теж, здається, стали професійними артистами.

Не пам'ятаю точної дати організації Вільного Козацтва. Першими організаторами були три брати Короленки Андрій, Гнат і Карпо. Більшість учнів «Городського учіліща» з останньої кляси вступили у сотню Вільних Козаків. Сотником першої сотні був Андрій Короленко. Здається, є ще живий козак з першої сотні Богаєвський Олександер у Парижі. Були там ще два брати Черкаси, які приході більшовиків пішли в партизани. Бажаючих записатися до Вільних Козаків було так багато, що організували другу сотню. Сотником другої сотні був Петро Макаренко, добрий вояка царської армії, але малорос, не так як всі брати Карленки, що були свідомими патріотами українцями.

Ще одна знаменна подія в організації Вільного Козацтва — це те, що до Вільного Козацтва вписався дуже добрий козак (без лапок) студент жид Мотя Дубинський. Перед приходом красної гвардії перша сотня козаків залишила Устивицю, а з другої сотні частина козаків сторожила міст на Пслі, а частина була в селі.

Раз я був свідком такого випадку. Я любив із школи, в час перерви, побігти до «волости» подивитися, що козаки роблять. Побачив коло будинку (волості) на вороному коні Мотю Дубинського у чорній чумарці, у шапці, козарлюга так просився на картину. До нього підбіг добре знайомий мені козак, став на струнко і вигукнув — «Пане Сотнику!» — далішого його рапорту не пам'ятаю, а все сказане і зараз мені стойти перед очима. Коли закінчилась наука в школі, козаків у волості вже не було. З того видно, що бувший сотник Макаренко «самодемобілізувався», залишивши ту пів-сотню що охороняла міст, на волю Божу. Хтось з старших, що

був з тієї охорони, сказав красногвардійцям, що прибули до мосту поїздом, що вони належать до самооборони села і охороняють міст.'

Частина Устивицьких козаків мимо їх волі потрапили в Таращанську дивізію, що, як відомо, провід тієї дивізії перейшов до більшевиків. Доля братів Короленків склалась так, що два старші брати Андрій і Гнат воювали проти найменшого брата Карпа, що був, здається, у Богданівському полку. Андрій і Гнат після демобілізації повернулись в Устивицю, а Карпо був у Чехословаччині на студіях. Він тяжко захворів на сухоти і в 1925 році прибув в Устивицю умирати. Зустрічався я з ним декілька разів і мав дуже цікаві розмови. Закликав нас молодих хлопців учитися і то як найбільше, щоб могли як найкраще служити Україні. Скоро після його приїзду я залишив село, пішов у світ. А Карпо за пару місяція помер. Пізніше я узناв, що йому і мертвому не дали спокою. На похоронах було дуже багато людей. На груднях у покійного, за його бажанням, була військова відзнака за хоробрість. Якийсь сексот про те доніс в ГПУ. Уночі ГПУ з'явилось до братів Андрія і Гната, забрали їх з собою на цвинтар, заставили викопати домовину брата, взяли військову відзнаку, казали закрити могилу і наказали мовчати про це під карою смерті. Андрія і Гната часто арештовували, а в 1937 році забрали і про їхню долю ніхто не знає...

Про «Октябрську Революцію» в Устивиці говорили, що в Росії до влади прийшли бояки. У кінці 1917 року люди з занепокоєнням говорили, що в Україну ідуть більшевики. Пам'ятаю, що після закінчення Різдвяних вакацій, перший день я ішов до школи. Світлий морозний ранок. Знайомий мені селянин Шелудченко Кіндраг виїжає з двору, іде у ліс по дерево. Вулицею, з хлоп'ячим підскоком біжить немолодий вже чоловік і зустрівшиесь з Шелудченком, оповів, що на найближчий залізничний двірець

вже прибули червоноармійці, але що вони добрі люди, бо ось подарували йому кожух... На те Кіндраг відповів: «А ти дурню не спітався їх — з кого вони той кожух здерли?».

— X —

У 1929 році, в одну літню ніч в Устивицю прибув загін ГПУ з Лубень, підкріплений старшинами комуністами гарматного полку з Миргороду. Забрали тоді декілька десятків людей і між ними всіх бувших Вільних Козаків, що повернулись були з Таращанської дивізії в Устивицю. Багато взято людей на донос Андрія Швайки.

У 1933 році, в час голодової облоги Москвою України, устивицьке жіночтво організувалось у великий загін і пішли на станцію Гоголеве, щоб взяти хліб із переповнених магазинів. Поки дійшли до станції (6 кілометрів) то на алярм партійців з Лубень приїхав спеціальним поїздом загін НКВД. Багато жінок арештовано, а хліб негайно почали вантажити у вагони і задекілька днівувесь кудись вивезли.

Устивицю вважали більшовики націоналістичним, або за тодішньою термінологією — «петлюрівським» селом. Тому районний центр, що був в Устивиці перенесено у 1925 році до меньшого, але не так національно-свідомого села Великої Богачки. Щоб краще наглядати за населенням у селі створили дві сільради. Головами сільрад і партійними керівниками були завжди чужі люди (не устивляни), але те навіть мало деяку користь. Наприклад з Устивиці пішло багато молоді вчитися у вищі школи. Це було після 1926 року, коли вперше почали приймати у вищі школи по конкурсі, а не по «командировках». Навіть декілько осіб молоді з розкуркулених родин одержали освіту. Боки приходили запити з шкіл про «соцпоходження» учня, начальство не знаючи людей звірялось на місцевих технічних канцелярійних працівників, а ті свідчили, хоч з великим для себе ризиком, що то діти «незаможних бідняків»...

Полк. В. Задоянний

ГЕНЕРАЛ ЮРКО ТЮТЮННИК

З цінної й цікавої розвідки ВШановного Автора, поміщеної в ч. 59 «Тризуба» органу Української Національно-Державної Думки за 1970 рік, передруковуємо зі ст. 15-ої уривок, в якому згадано про УВК 1917-18 рр.

Редакція «УК»

«Під час своєї праці в Центральній Раді, Юркові Тютюнникові, як членові Центральної Ради, приходилося часто виїздити на провінцію для полагодження ріжних конфліктів.

5-го липня 1917 року такий конфлікт трапився поміж Звиногородською земською управою і штабом звенигородського Коша Вільного Козацтва і справа дійшла до Києва. Для полагодження цього конфлікту Центральна Рада вислава Юрка Тютюнника, тим більше, що він був місцевого походження (с. Будище), і він скоро зоріентувався в обставинах, а головне, у взаємному відношенні реальних сил. Небажаний елемент зі складу земельної управи був усунений

В той час, не зваажуючи на жнива, в м. Звиногородці зібралися земські збори і зізд Вільного Козацтва.

З великою парадою стрінули козаки Юрка Тютюнника, як післанця Центральної Ради. Щось коло 2.500 козаків, вишикованих у каре, чекали на площі на привіт:

— Здорові були, батьки! — розляг-
лося.

— Доброго здоров'я, синку! — Сла-
ва!

То були справді батьки: велика кількість козаків мала вже сивину в бородах; молоді обмаль — уся забрана на війну. Під звуки оркестри про-

ходили сотні в білих штанях і солом'яніх брилях перед посланцем уряду Центральної Ради.

В початках зими 1917-18 року кількість звиногородського Вільного Козацтва досягала 20.000. Найбільші були курені: гусаківський, тарасівський, калниболодський, козацький. Зневірене в політичних провідниках, козацтво рішило боронитися від московської навали само у свому рідному повіті.

Вже коли московські війська Муравйова були недалеко Києва, тодішній командуючий українськими військами М. Шинкар дозволив виїхати до Звиногородки старшинам: Ю. Тютюнникові, Халабуденкові, Попикові, Сокирці та урядовцеві Демерлієві. Всі вони походили зі Звиногородщини.

В кінці січня 1918 року приїхали до Звиногородки сам командуючий українськими військами М. Шинкар, В. Кедровський, П. Скоропадський, Моркотун та інші, що втекли від большевиків із Києва під охорону звиногородського Вільного Козацтва.

Московські агенти нишпорили по всій Звиногородщині, але нічого не могли вдіяти, і цілий час просили допомоги з Києва, з Черкас тощо. Нарешті вони зробили пробу скликати повітовий зізд. Під час зізду москвини були побиті гусаківським курінем під командою Шкільного, при діяльній участі групи старшин, що прибули вчасніше з Києва.

На другий день, у перших днях лютого 1918 року, до Звиногородки прибула більшість куренів із повіту і воно вибрали Кошовим отаманом Юрка Тютюнника».

«Багнети, мій пане, годяться для всього, крім одного: на них не можна сидіти»...

(Зі слів Таллірана імператорові Наполеонові)

† Олександр Вишнівський
Генерал-Поручник

ОТАМАН ПЕТРО ФІЛОНЕНКО
Полковник Українського Вільного
Козацтва

Отаман Петро Філоненко народився 12 грудня 1896 року на Волині. Як на ті часи його батько був досить заможний господар, бо мав 36 десятин землі. Але, як це було тоді на порядку денному, батько волів мати своїх дітей не в школі, а підручними в його господарстві. Молодий Петро, з природи інтелігентний і вольовий, що всім цікавився, збунтувався, й батько був змушеній віддати його до нижчої господарської школи.

У цій школі 18-літнього юнака засіла 1-ша світова війна. Бувши певним, що його не може минути примусовий призов, він зголосився добровільно до російського війська. Вишкіл

пройшов у 1-му Артилерійському Кінному Дивізіоні в Самарі над Волгою. В 1915 році його вислано на фронт і приділено до кінної батеррії 1-ої Дивізії, що входила до складу 5-ої армії. З того часу перебував на фронті аж до революції. В 1917 році був уже молодшим старшиною, т. зв. Дикої Дивізії. Коли її скеровано ген. Корніловим на Петроград, Петро Філоненко вирішив, що вже досить навоювався за «матушку Росію». По дорозі, коли ешелони дивізії проходили через місцевість, де він народився, залишив свій ешелон і подався до рідної місцевості. Тепер його метою було віддати свої знання, силу й енергію на службу своєї Батьківщині — Україні.

Службу УНР Філоненко розпочав у мобілізаційному відділі комендантury в місті Новгород-Волинському, але довго там не працював, бо його вабила активна збройна боротьба з віковичним ворогом України — Москвою. В 1919 році він організує свій перший невеликий партизанський відділ, на чолі якого руйнує відтинок залізниці Шепетівка-Коростень, розторочує засідки червону кінноту й на короткий час опановує той терен. Цей перший успіх партизанщині остаточно передрішує характер його далішої служби Україні.

В ньому пробудився дух козака — повстанця й партизана. Він відчув, що відтепер його покликання — нищити ворога в його запіллі, в збройній боротьбі на життя і смерть, в ролі месника за кривди, що їх заподіяно його народові Москвою. Терен його діяльності — Волинь, де він народився й виріс. Якийсь час, у 1919 році, веде збройну визвольну боротьбу в рядах повстанської бригади отамана Д. Соколовського. Після того як Соколов-

ського забито в бою з большевиками, отаманом повстанської бригади стала його рідна сестра, відома як «отаман Маруся». Учителька за фахом, вона виявила небуденні здібності командира в партизанському русі. Зраджену «земляками», агентами-провокаторами її захоплено зненацька карним відділом «по боротьбі с бандітізмом» і розстріляно.

Якраз у той час позитивна партизанска акція Філоненка доходить до відома штабу Дієвої Армії УНР. Тодішній командувач Армією УНР, полковник Василь Тютюнник (помер на тиф у кінці 1919 року), дає йому доручення діяти в районі Коростень-Овруч-Звягель. З того часу — і це треба підкреслити як взірець — отаман Філоненко підпорядковує себе цілковито Урядові УНР і діє в контакті з відповідними військовими чинниками, згідно з їхніми наказами, чим яскраво відрізняється від тих отаманів, що діяли самопас.

Партизанщина характерна тим, що партизани дивляться кожного дня смерті в вічі, вони просто граються зі смертю. Розпочинаючи збройну акцію, партизани ніколи не мають певності, що вони повернуться з неї «на щиті», а не «під щитом». Отже, те саме було і з Філоненком, і не один раз здавалося, що смерть таки його не мене.. Особливо близько була вона до нього, коли червоним пощастило врешті -решт заскочити його й дістати до своїх рук.

Після знущання й катування в штабі червоної пластунської бригади в місті Лугин Філоненка, голого й босого, замкнули з наміром розстріляти на другий день. Очевидно, комуністи були певні, що після катування він не буде в стані навіть порушитися... Але, видно, його доля судила інакше й дала йому сили видістатися вночі через вікно на волю. Був березень. Ніч темна й морозна; земля, на його щастя, не була покрита снігом. Голий і босий, покатований отаман біг, як тільки міг, 5 кілометрів до лісу, а потім

лісом дійшов до хутора знайомого українця-патріота і так врятував своє життя. Безумовно, головну ролю все таки зіграло його залізне здоров'я.

Під час нерівної збройної боротьби не тільки з червоними москалями, але й з їхнім охвіствам — боротьбістами й укалістами — Філоненка два рази ранено і один раз фатально; на ціле життя покалічено йому праве око й одну руку. На те око він уже не бачив, а на одну руку став інвалідом. Однаке, покалічення не стримало його від дальшої активної участі в партизанщині.

Під час наступу 6-ої української дивізії під командою ген. Безручка на Київ 1920 року Філоненко вступає до дивізії як розвідчик і перебуває в ній до кінця нашої визвольної війни. Не бажаючи після нашої програної йти за дроти до тодішнього нашого «союзника» Польщі, в табір інтернованих, він вертається знов на Волинь, де й продовжує свою партизанщину. Нав'язавши контакти з ген. Ю. Тютюнником, Філоненко переходить до розвідчого відділу (еміграційного) його штабу й діє згідно з директивами його як отаман 9-ої Волинської Повстанської Групи.

Не один раз переходить кордони Польщі для особистого побачення з Тютюнником і обговорення дальнього пляну діяльності його повстанської групи. У зв'язку з підготовкою до Листопадового рейду от. Філоненко дістає від ген. Тютюнника наказ (23.IV. 1921 р.) наступного змісту: «Наказую Вам організувати 9 повстанський район, до якого входять повіти: Новоград-Волинський, Житомирський, Радомисльський, Овручський і Мозирський. Підготувати до загального повстання». Перед початком 2-го Зимового походу Філоненко перевів через совєтський кордон сдну з бойових частин Тютюнника — невеликий партизанський відділ на чолі з старшиною Київської дивізії ген. Нельговським. Після трагічного закінчення Листопадового рейду Фі-

лоненко залишається в Україні й продовжує партизанщину проти совєтсько-московського окупантів України.

Про цю його бойову акцію є цікаві спогади Філоненка в збірникові «Задержавність» т. VIII під заголовком «Волинські повстанці в кровавих днях».. Його повстанський загін не вступав у бої з регулярними частинами червоної армії, але обмежував свою діяльність до нищення чекістів, комісарів, невеликих карних червоних відділів, міліції й агентів провокаторів. При нагоді Філоненко зненацька нападав і на менші відділи червоноармійців так здобував від ворога зброю, амуніцію й однострої ..

Усе тяжче й тяжче було партизанам вести збройну боротьбу проти окупанта. Нарешті червона армія і спеціальні відділи «по боротьбі с бандітізмом» майже цілком унеможливили дальшу безпереривну партизанську акцію. Прийшов час і для от. Філоненка на «передишку». 12 серпня 1924 року Філоненко повертається до Польщі й стає до диспозиції Штабу спеціальних завдань при Уряді УНР до яких належали пропаганда, зв'язок, бойові акції на окупованих Москвою теренах України тощо. Цей штаб очолювали спо-

чатку М. Чоботарів, а потім ген. Змієнко. Штаб цей атестував Філоненка як надзвичайно хороброго старшину, який, виконуючи покладені на нього штабом завдання, ще один раз переходив із своїм загоном польсько-совєтський кордон і громив у глибині окупованої України черезвичайки та союзницьку міліцію. Законспірована його праця тривала до 1939 року, коли наказом повітового старости йому заборонено мешкати на Волині як «національно небезпечною елементової»...

16. VIII. 1941 р. шеф Українського Визвольного Війська, полковник Вільного Козацтва призначив Філоненка організатором протибільшевицьких повстанських груп на відтинку Овруч. Як відомо, в той час Армії УНР уже не було. Наказом по УВВ Філоненко, проішовши верифікацію- був затверджений в ранзі полковника УВВ. В Армії УНР він значився сотник.

Ми пройшли повними етапами життєвим шляхом отамана П. Філоненка. Це шлях українського патріота в повному розумінні цього слова й партизана «з ласки Божої», вояка Армії УНР, весь час виключно на службі Україні. Він дійсно прислужився своїй Батьківщині й свою жертовну кров віддав на віттар її Визволення.

ЗАКЛИК ДО НАШИХ ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ

Деякі читачі нашого журналу «У. К.» хотіли б жертвувати на його пресовий фонд більшу суму ніж дарують, але їхні обставини не дають на те можливості. Ми їх розуміємо і широко їм вдячні.

Інші ж стримуються від таких дарів, бо не хотять виставити себе на «критику» з боку сусідів чи знайомих, а може, й від своїх рідних,..

Коли ж журнал Вам подобається, а ідеї, які в ньому провадяться, є близькі Вашому серцю, то не лишайте його тільки своїми прихильними увагами на словах, але не забувайте ще про те, що на видання журналу потрібно мати кошти, які все зростають.

Хоч редакція й адміністрація працюють наполегливо і без жадної грошової винагороди, але за друк, за папір, за висилку поштою журналу і листів необхідно платити готовкою.

Тому згадуйте про «Українське Козацтво» під час всіляких нагод веселих і щасливих і зорганізовуйте при тому збірки на наш пресовий фонд. А при своїй останній волі пригадайте про наш журнал і у своєму, належно оформленому при свідках, тестаменті.

Так забезпечуйте фінансово майбутність нашого журналу.

Редакція й Адміністрація «У. К.»

**ОТАМАН
ТАРАС БОРОВЕЦЬ БУЛЬБА**

Командир Української Повстанської Армії Поліська Січ, яка від липня до листопада 1941 р. всю низину Полісся вичистила від залишків Советської Армії та від різних диверсантів.

Від весни 1942 р. УПА Поліська Січ почала акцію і проти німців, яка мала на меті спаралізувати німецьку цивільну адміністрацію, а також постачання німецького фронту.

Щоб розмежувати Поліську Січ від УПА, Головна Команда Поліської Січі наказом ч. 80 дня 20 липня 1943 р. переіменувала Поліську Січ на УНРА Українську Народну Армію, і відтоді УНРА і діяла невеликими відділами, щоб не викликати репресій окупантів проти всього українського населення.

Військове Міністерство УНР нагородило Отамана Бульбу Воєнним Хрестом ч. 429-878 дня 10 вересня 1975 р.

Петро Смородський Генерал Хорунжий УВК.

Хорунжий Михайло Козленко
народ. 8 листопада 1887 року.
Співучасник організації першого
відділу УВК в Україні на
Звенигородщині в 1917 р.

Анна Стефанія Лужецька

ОЛЬГА БАСАРАБ СИМВОЛ ЖІНКИ ГЕРОЇНІ

Вже добігає півстоліття від геройської її смерти, а сяйво довкруги її світлого образу росте з кожним роком...

Батько Ольги о. Михайло Левицький, великий патріот, навчав своїх дітей визнавати ідею Бога і Україна як одну нероздільну цілість. Ольга мала сестру Іванку та брата Северина, відомого пластиуни сенйора під кличкою «Сірий Лев», який помер в 1962 році в Америці, а сестра живе у Львові. Батько гартував дітей з малку, немов знав, що терниста дорога життя стелиться в будучності. Вже в 13-му році життя Ольги вмирає батько а два роки пізніше відйшла у вічність і добра мама а діти залишились круглими сиротами.

Гірка доля не зломила сильного характеру Ольги. Вона постановила добиватися науковою самостійного становища, щоби розумом і серцем служити Україні. В Дівочому Інституті в Перешиблі скінчила Ліцей і вийшла до Відня вчитись на Торговельних Курсах в Державній Академії. Став активним членом Українського Студентського Т-ва «Січ». Як завзята пластиунка, перейшла вишкіл Санітарних Курсів, що були отримані з військовою науковою.

Перед видіздом до Відня одружилася зі студентом Львівської Політехніки Дмитром Басарабом, який згодом став дипломованим інженером. Обоє належали до підпільної Організації Українських Націоналістів, яка боролася з польським окупантам за права українців на самостійне державне існування.

Не диво світило сонце надії на краще завтра. 1914 рік — війна розбила щастя молодого подружжя. Дмитра мобілізовано до австрійської армії і його вислано на фронт, а Ольгу виселили з полоси воєнних дій і вона вернулася до Відня. Тут віддалася сусільньій праці в багатьох українських

та чужинецьких установах, які в Допомоговій Акції «Христіан Геральд». На весні 1915 р. впав в бою на італійському фронті Дмитро Басараб, чоловік Ольги. Поховано його в південному Тиролю, місто Мальбург. Під новим тяжким хрестом Ольга не падає, праця для України дає їй силу. Занімає пост в Українському посольстві як радник завдяки знанню кількох мов. Як членкиня Українського Жіночого Союзу і «Просвіти» стає бібліотекаркою та провадить курс німецької мови для сестер з Наддніпрянської України, яким приходилося тяжко в нових умовах на чужині, вела читальню, з успіхом працювала серед українських робітників, які гуртувалися в товаристві «Родина» і «Єдність». Любов'ю до своїх сестер та братів емігрантів здобула в них вдячність записану в їхніх серцях.

В 1918 р. розвалилася Австрійська імперія. З фронту вертали вояки які знаходили захист в «Жіночому Комітеті Допомоги Раненим і Полоненим». Тут Ольга Басараб була справжнім янгелом для тих жертв війни. Різні організації, що під час війни не функціонували, почали нав'язувати зв'язки з міжнародними організаціями та їх національними секціями. У Відні підготовлялась участь Української делегації у Міжнародному Конгресі в Конненгазі. Опісля З'їзд Міжнародного Союзу для політичних прав жінки» в Римі та «Конгрес Міжнародної Ліги Мира і Свободи» у Відні в 1921 р. Одною з основниць була Ольга Басараб, д-р Надія Суровцова і д-р Харитя Кононенко. Всі вони три загинули геройською смертю. Ольга Басараб закатована в Польщі 1924 р., Суровцова зліквідована большевиками по повороті з еміграції на Україну, а Харитя Кононенко розстріляна в 1943 р. Гестапом на Волині.

Обов'язки члена УВО покликали Ольгу Басараб в 1920 р. до Львова як зв'язкову на дуже відповідальний і тяжкий постерунок. Ольга була вродженею конспіраторкою та вміла вести ту працю.

В 1924 р. Ольга Басараб мешкала разом з подругою в домі на вул. Виспянського ч. 34. Була безробітна, не могла найти для себе праці, бо Польща рішила не приймати до ніякої праці українську інтелігенцію, навіть фізичних робітників. Тому люди в голоді й холоді бідували. Тому зростав нелегальний фронт проти Польщі в рядах УВО.

Добре поінформована польська поліція перевела одного дня трус в мешканні Ольги Басараб. Знайшли жмут важливих документів УВО. Арештували обох жінок — Ольгу і її товаришуку. На поліції перевели слідство. Великодушна геройка Ольга взяла цілу відповідальність на себе, щоб рятувати подругу, яка ледве чи була спроможна витерпіти всі знущання при допитах, щоби не виявити імена членів організації УВО. Брат Ольги, Северин Левицький, взяв юристів — д-ра Олександра Марітчака, як оборонця, але до судового процесу не дійшло. Від Ольги перестали доходити вістки, хоч харчі для неї сторожа в'язниці приймала. А бідну героїню вже закатували на смерть.

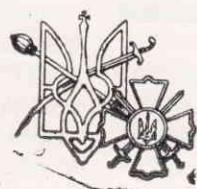
В тому часі комуністичний польський часопис «Трибуна Люди», за бажав використати інцидент смерті «комуністки 20-літньої вуличниці, яка повісилась в тюрмі» — таке було поліцейське повідомлення. Це стало підозріле братові Ольги Северину Левицькому, тим більше, що студентка медицини — комуністка жидівка, була

присутня на медичному огляді мертвої жінки, яка ніби повісилась в тюрмі. Та студентка посвідчила, що мертва була в найбрутальніший спосіб тортурована до смерті польськими поліцаями. Рідня Ольги Басараб догадалася, що це підлій підступ польської поліції, що це певно було тіло Ольги, що його оглядала лікарська комісія. Кинулись на розшуки. Адвокат д-р Марітчак постарається отримати дозвіл на екскумацию похороненої «вуличниці». Це відкрило страшну дійсність — що це було закатоване тіло сл. п. Ольги Басараб.

В своїй камері визначеній ч. 7 на вул. Яховича своєю кров'ю записала на стіні сл. п. Ольга: «За кров, за сльози, за руїну, верни нам, Боже, Україну!» «Вмираю замучена! Помстіть!»

Маніфестаційний похорон Ольги Басараб поліція старалася перешкодити, але українська громада, особливо молодь, відважно провожала свою Героїнню на вічний спочинок. Спільними силами жіноцтва в краю, при фінансовій допомозі СУА Америки і Канади поставлено пам'ятник з чорного мармуру на Янівському цвинтарі славній Героїні Ользі Басараб, яка згинула 12 лютого 1924 р.

Олена Залізняк записала такі свої спостереження характеристики Ольги Басараб. — «Природну талановитість, бистроту ума, спостережливість, інтелігенцію поширювала Вона послідовно працею над собою. Відзвічива на людське горе, спішила з допомогою потрібуючим. В найтрагічнішу хвилину життя серед знущання поліції, виявила непоборну силу волі і духа, яка наказує радше смерть як зрада своїм ідеалам».

Бандурист, Володимир

ГЕЙ, ГЕЙ! УКРАЇНО...

(Пісня присвячена всім Нескореним. Слова і музика автора).

Тяжко в світі праведному жити,...
А ще більш, любити Рідний Край!
Запроторять тебе до вязниці,
Божевільним, зроблять тебе вкрай...

Гей, гей! Україно,...
Гей, Гей! Батьківщино,...
За Твою-ж я воленъку
терплю!

В без-законні, тут людьми торгають,...
Без-підставно судять без вини!
Відбирають право, навіть вмерти,
Пропадають без сліда вони!

Гей, гей! Україно,...
Гей, гей! Батьківщино,...
Без вагань, на муки йдуть
сини...

У тортурах, мужах день проходить,
Вянє сила, болить голова,...
Голками поколене все тіло,...
Відбирають розум до кінця!

Гей, гей! Україно,...
Гей, Гей! Батьківщино,...
Чи-ж ще довго мучитись
мені?

Десь, далеко на степах, широких,...
України, «Доля» спить - дріма!..
— Пробудись Народе! Мій Великий!
— Встань! І встане Воленъка Твоя!

Гей, гей! Україно,...
Гей, Гей! Батьківщино,...
Встань! І встане Воленъка
Твоя!

Нюарк, Н. Дж. 11-го грудня, 1975 р.

— X —

Л. Суслик

ПАТРОН НАШОГО КУРЕНЯ

Не випадково козачки й козаки Куленя ч. 23 в м. Редінгу, Англія, обрали на патрона свого осередку сл. пам'яті інж. Михайла Сороку. Ми члени УВК плекаємо культ героїки і схиляємо голови перед невгнутими патріотами України, що своїми лицарськими вчинками, чи то поступованнями засвідчили безмежну відданість справі виборення самостійності України. Одним з таких і був сл. пам. інж. Михайло Сорока — новітніх часів справжній козак-лицар.

Славної пам'яті М. Сорока народився 1911 року. Високу освіту здобув у Празі. Найперше його засудили поляки на 5 років. В 1940 році його засудили москалі на 25 років. У 1950 році його звільнили на підставі амнестії.

Але 1952 року М. Сороку заарештовано повторно і звинувачено в утворенні на Воркуті підпільної організації серед в'язнів московських концтаборів. Не тільки українці але й жиди, навіть і москалі у своїх спогадах згадують з великим респектом, ба навіть з захопленням небудену постать Сороки. Наприклад, Михайло Осадчий у своєму нарисі «Більмо», коли він прибув до табору згадує так:

«М. Сорока тисне мені руку. Він флегматичний, усміхнений. Як там на волі? — питає. Що нового? Ніяких новин, але йому все одно цікаво. У Михайла Михайловича дуже ясні очі, їх першими бачиш на обличчі. Він скептик. Він удосконалив у собі все, навіть розум. Він заморозив його понад зви-

чайною сірою буденістю. Я завжди заходив до Михайла Михайловича зі заду: я хотів першим привітатися з ним. Це було його хитрість вітатися першим.

Після того як Сороку відвідував його син Богдан, він став балакучим. Тоді він оповідав, що його вже раз розстрілювали. Кілька місяців він чекав вироку і уявляв собі зрешетовані груди. Він розповідав про свої зустрі-

чі з поетом Олесем; він читав його вірші. Це було в Празі, в старовинній каварні. Там вони пили пільзенське пиво. Він знає кілька іноземних мов, він чудово знає сучасну літературу і навіть має своїх улюблених письменників».

Пробувши 30 років ув'язненим сл. п. М. Сорока помер в червні 1971 р. в московськім кацеті в Мордовії.

— X —

Інж. Михайло Сорока

РОЗВІЙ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛЬОГІЇ

Хочемо показати ВШановним Читачам нашого журналу світогляд славної пам'яті інж. М. Сороки, цього видатного пластуна щиро козацької природи, ім'я якого носить з честю невеликий, але міцний духом, Курінь УВК ч. 23 в Редінгу, Англія. Для якої ідеї жив св. п. М. Сорока найкраще видно з його статті під повищеною назвою за підписом "Беркут" (його пластове псевдо), поміщену в журналі ПЛАСТОВІ ВІСТИ, органі Союзу Українських Пластунів Емігрантів ч. 9, Прага 1936 р., яку тут подаємо.

Редакція «У. К.»

«Думайте наперед, як можете помочи своїй імперії». — Бейден-Пауел.

Це було стимулом Бейден-Пауела, коли він творив орден модернього лицарства під назвою «Скавтінг». Скавтінг повстал в добі, коли англійська корона сліпила своїм блеском увесь світ. Коли сонце не заходило в тій імперії. І якщо генерал Байден - Пауел вічно повторяв: «Вітчина на першім місці — я сам на другім»¹⁾ — то не тяжко догадатись про основне завдання тих легіонів, які він створив. Вони мали свою відданістю закріпити здобуті граници і задержати той стан в посіданню шляхом навязання якнай-тісніших приятельських відносин зі сусідніми країнами та витворенням

братерського співжиття з підданими. Бо «патріот, що направду хоче помогти своїому краєві, мусить ширше брати патріотизм ніж той, що тільки свій край величає. В теперішніх часах добробут і спокій краю не залежить виключно тільки від його організації в нутрі власних границь, але від його відносин з іншими краями і сусідами». ²⁾). Так розумів патріотизм творець світового скавтінгу. І це є основна мета засновання скавтінгу. Він - основоположник світового руху молоді — вибирає всю есенцію зі законів середньовічного лицарства, бере ті перші і найвищі закони про обов'язки супроти Батьківщини — синів сходячого сонця-самураїв — і творить живі та сильні духом закони людини 20 ст.

Для нашого суспільства в ту добу — дух цеї організації був майже незрозумілий. На овідах нашої країни зоріли тоді ідеї, що своєю широчиною і незрозумілістю задурманювали уми. Це була доба, де на ввипередки спішили служити якомусь абстрактному — всесвітньому братерству, в той час, як пошматована Батьківщина лежала «при битій доргзі». Але тоді не розуміли, що до всесвітньої родини йдеться через повний розвиток і абсолютну незалежність своєї нації. тому також, перебираючи таку наскрізь

життєву ідею скавтування на наш ґрунт, — мимохіть мусіли пристосовувати до наших специфічних обставин. Ця ідея служби для людства і тут відіграла свою роль. У нас тоді не числилися, з тим, що хто не сповнив елементарного обов'язку супроти себе не має права віддавати себе на послуги іншим. «Людяність, людство не є абстракція. Нема людства без народів, нема понад народами, тому чинна любов до свого народу є запорукою людяності» сказав президент Т. Г. Масарик до пластунів під час І. словянського Джемборі.

Але не можна було чекати аж доки не дозріє наше суспільство до зрозуміння тих ідей. І коли закони стають незмінними, то їх інтерпретація міняється в залежності від доби і людей, які живуть серед даних обставин. Так і в нас: пластові закони остали і до нині ті самі, а нашою метою є: розслідити, як з бігом часу й під час діяння у нас пластової ідеї змінялась постепенно інтерпретація пластових законів та поглядів на завдання Пласту.

Вже в самих початках на завдання Пласту дивилися ріжно.

Тоді були слідні три напрямки. Один з організаторів, І. Чмола, розумів Пласт, як військово-підготовчі віddili. «Гуртки пластові вчилися під проводом І. Чмоли стріляти з кріса й револьвера, сигналізувати, стежити й робити далекі військові марші з вправами». ³). П. Франко звертав більшу увагу на фізичне виховання а д-р О. Тисовський прикладав найбільшу увагу на виховання міцних характерів; він і дав організаційну схему Пластові, опрацьовуючи перший підручник «Пласт», що вийшов 1913 р. В законі найбільшу увагу звертається на виховання характерів, бо «Пласт має на ціли зорганізувати молодіж, яка свідоцько змагає до скріплення народнього організму через виховання себе» ⁴). Д-р О. Тисовський пристосовує наш пластовий закон до наших обставин та укладає його так, щоби виправити

нашу вдачу. Вводить цілком нові точки, яких і в англійському законі нема, як: точний, совісний, пильний, справедливий. Під точкою «братерський і приятельський» розуміє, що «пластун уважає себе братом усіх інших законних пластунів, помагає другим. Такою помочю з окрема треба пластунові вважати кожду працю для добра, розвитку й скріплення власного народу, очевидно без сліпої ненависті до інших народів» ⁴). Дальше читаемо: -тобі не вільно бути засліпленим ворогом іншого народу... але культуру і добре прикмети в інших народів, ти як пластун-піонір культури мусиш шанувати, зберігати й попирати» ⁵).

Такого пояснення правдоподібно вимагав дух часу. Але д-р О. Тисовський заявляє, що «пластунами можуть стати лише молодці, що рвуться до лету заким і крила підросяли» ⁴). І це є та многомовна замітка, що оправдує пізніші зміни в інтерпретації пластових законів.

Назрівали події, що сколихнули основами цілого світу. Народи виступали до перегонів. «Молодці, що рвалися до лету» тягнули за собою увесь загал. «Пластові гуртки, відповідно ведені з ясно означеню ціллю, відбиралися самостійній Україні характер уточні фрази... Це буде одним кроком вперед до реалізації. Вага і значіння Пласту в тім саме, що він буде школою жовнірів України» ⁶) писалося в пресі української молоді. Бо ж «молодіж є немов зеркалом в якім відбиваються всі течії, що ворушать загал; вона переживає всі події інтензивніше, як решта суспільності. Вона заангажовується — все одно, чи се корисно, чи некорисно для неї — в життя дня. От і тепер молодіж відчула, в яку сторону покотиться колесо історії, вона пізнала, які наші найближчі завдання. Ця хвиля виявила ясно, що ми мусимо зорганізувати в найкоротшому часі нашу мілітарну силу. Коли ми не хочемо дати себе поховати живцем, коли не хочемо остати вічними

рабами, так ми мусимо виявити свою силу, показати, що ми зуміємо ту силу відповідно використати. Це зрозуміла, а радше відчула молодіж і її одиниці з поміж неї почали організувати пластові гуртки, думаючи в той спосіб приготувати будучих жовнірів а ще більше провідників, скажім старшин. Люди, що виходили б з тих гуртків, мали зорганізувати нашу національну армію, стати її провідниками⁷). Аж дивно стає, що вже в 1913 р. так відважно а рівночасно так правильно дивились на завдання Пласту.

Треба не забувати, що то були часи, коли наше суспільство з погордою відносилося до всякої мілітаризації. Це ще більше підчеркує значення цеї статті. «Під звуки завзятих зусиль боротьби» українські пластуни складають Україні обіти на вірність. Майже всі голосяться до української армії. «Молодших прийшлося відправити, бо ще були майже діти» — пише М. Заклинський. Про чортківських пише так: «Чортківські пластуни перевели тоді з гарним вислідом маневри в повіті, а на здзвізі викликали захоплення серед учасників — збудувавши миттю на площі вправ шатра»⁸). Пластуни пішли в бій, щоб сповнити свій найвищий обовязок. В боротьбі за державність падали і вкривали своїми могилами степи України. І в тій же боротьбі виконувались нові люди, нові громадяни — державники. Перетоплювались ті хиткі ще колись і боязливі характери на сталеві, виступали тоді з пожарищ боротьби не раби, а вільні, не скуті душою молодці з гордо піднесеним чолом. Та -встоялись не було сили)... Улав скровавлений Веліт на загищах руїни. В народі запанувала зневіра.

На руїнах програної відновлюється пластова організація. Це є доба масового повоєнного вступу в ряди пластунів. Тоді Пласт поширився на цілу Західну Україну. Поволі гояться ради національного організму.

В повоєнних виданнях бачимо вже, що національна сторінка підчеркується

я спеціально. На всіх землях рівнобіжно заявляються про єдність думки. О. Яременко пише виразно: «Галицькі провідники Пласти, котрій прийняв свою назву од Кубанців, мають усе памятати, що здобутки їхньої праці знайдуть приложение не лише біля Карпат а й на самому сході України. Тому в своїх виданнях вони мусять уникати слів незрозумілих поза Галичиною і зеднати життя пласти ниткою історичної традиції з пionерською діяльністю кубанських прадідів»⁹).

І на Закарпattю, де національна свідомість не мала змоги виступити так виразно, як на інших землях, є виразно зазначено у II. точці пл. закону, що «пластун вірний син своєї вітчини і гідний син свого народу»⁹).

В підручнику «Життя в Пласті» ще 1921 р. було сказано, що «Основною прикметою характеру пластуна є почуття особистої і народної честі», що «з нас сподіється Пласт і цілий український нарід дістати нових — провідників народніх мас, що відживають після предовгої недолі до життя, до могутності, до слави»⁵). Але і це на довго не могло вистарчати ні задовільнити. З низів домагаються радикалізації у поглядах на національне виховання в пластових законах. Наступають масово та атакують пластові закони. Майже у всіх пластових виданнях дуже гостро домагаються зміни пл. законів. Пишуть прямо: «Пласт повинен бути сторою відвічного святого вогню, що палає в грудях нації... чуєте багато балаканни про братерськість, приятелькість і т. п. а за те брак найважнішої точки про вірність Батьківщині». Той же автор пропонує, щоб бодай точно переложити англійський закон, як це зробили у Самборі ще в 1913 р., де прийнято закон з 10 точок. Друга точка закона виглядала так: «Пластун є вірний своїй Батьківщині і не вагається навіть життя положити за неї». Автор пише далі, що «ми хочемо нашій пластовій організації надати якийсь інтернаціональний

харacter... тепер, коли нація корчиться під чужим плястуком — інтернаціональний характер!» Заявляє: «Ми хочемо привчитися до совісного сповнювання обовязків, хочемо винищити між нами самолюбство, а всі свої сили віддати своєму краєви»¹⁰.

І ця доба має рішаюче значіння на різьбленні пластової думки — творення духових прикмет. Цей час можемо вважати ренесансом нашої державницької думки, відродженням традиції і сили, це є доба «відновлення найвищих ідеалів — правди, добра та краси в життю нації». Це доба під звуком вічного невдоволення — здобутим: її визнавці вбачають радість лише в безнастальному вдосконаленні, в нестримних бажаннях розросту. Ця філя несла на своїх хребтах юнаків, що настирливо голосяться до слова. Настає період, коли провід перебирають ті, що виховувались в Пласті. Це є ті, що на очах їх творилася держава, це ті, що бачили, як на вежі Льва — города маяв золото-блакитний прапор. Тому в них інші потреби і стремління. Це є період переоцінки цінностей.

На ту добу припадає також творення нових формацій старшого пластунства, їх зіздів, резолюцій, кристалізації пл. ідеольогії. Пласт стає своєрідною школою державницько — національних стремлінь. Тоді і люди з поза Плассту почали добачати, що філософія життя відбивається у світогляді Пласти, який ставляє понад все «триумф перемоги над небезпекою», для якого щастя не є тільки пасивне, але, який його здобуває». Той-же сам автор звертається дальше до пластунів: «Ви є ті, що кохаєте вітер, простір і поля. Що кидаєте «тут» для «там», що ідете вдалину. Памятайте, що не лиш вам, але й нації бракує простору, свіжого вітру, який розвіяв би моральну задуху. «Мій край перед усім» — се девіза здорових націй світа, їх святий національний егоїзм і одна з перших девіз вашої організації»¹¹). Так, це є від тепер перший наш пластовий девіз!

Пласт, як організація молоді, що петретворюється в скорому часі в рух молоді, розгортається у всій широчині.

На зіздах Укр. Уладу Старших Пластунів (УУСП) видвигають, що «В Пласті повинно звернутися більше уваги на національне виховання. Без нього пластиуни, хоч посідатимуть інші пластові прикмети, не принесуть для нації бажаних користей. Тоді інші, що в тому напрямі виховані, переберуть всю ініціативу в свої руки і попрямуватимуть вперід на зустріч златому сонці Батьківщини, а пластиуни лишуться позаду і будуть хиба других в їх прямуванні доганяти»¹².

І Пласт не міг погодитися на підрядну роль. Якщо хотів вести перед, мусів обхопити своїм змістом всі вимоги життя, мусів сам бути життям.

Пластиуни вдачно полемізують зі всіма закидами, що летять на Пласт. Вони бістро вирішують питання про «Службу Пласти для народу і людства», як найрішучіше відкідають усякі пацифістичні, інтернаціональні додатки до Пласти. «Хочби вони походили й від самого Байдена-Пауела, бо це тільки зверхна обортка, з якою до лиця тільки такій світовій владарці, як Англія, яка у неї зовсім не закриває собою суті - природної експанзії, гону вперед до опанування світа»¹³). Врешті ясно ставлять і справу нашої участі у Інтернаціональному Скавтовому Союзі та наших офіційних виступів на Джемборі. Дрот так розуміє подібні наші участі: «Добудь приятелю суворенну державу (бачиш «суворенну» т. зн. таку, з якою ми мусимо говорити все безпосередньо) тоді назовем тебе народом, приймем тебе в гостину і приїдемо до тебе в гости. І (це в нас чорне на білім!), говоритимем тільки з тобою, з паном, а ніколи з твоєю челяддю, бо челядь вдоволена чи невдоволена, послушна чи не послушна, це твоя приватна річ, а ми скавти джентильмени в приватні справи не мішаємося, в сальоні про службу не говоримо, від неї взагалі держимося здалека, остеронь, пощо нам

клопотів, неприємностей»¹⁴). Отже ми ще не доросли, бо «службу людству становить дальший по патріотизму степень служби... служити і працювати для людства можуть і повинні тільки ті, що забезпечили вже свою власну вітчину. Хтож цього не вчинив, не повинен своїми сили тратити на дальший степень служби. Це згідне з цілим світоглядом Бі-Пі (Англійське скорочення імені Бейден Пауеля). Що більше, як би Бі-Пі знав серед як догідних обставин ми своєї вітчини не забезпечили, то повинен би сказати: «Панове, Вас до ICC не приймемо, бо Ви, чи Ваші батьки не вміли, чи не хотіли служити своїй Вітчині, а се Пласт накладає як найважніший обовязок. — То й не можете служити людству. Як ви до свого прим. табору не приймаете прихильників, але вимагаєте вже певного знання і вміостей, так і ми Вас не можемо приняти до Інтер. Скавтового табору, бо не маєте потрібного цензусу»¹⁵). Так тверезо почали дивитися українські пластуни на міжнародне братерство. І так Пласт випливає на чисті води. В нас вже нема нічого незрозумілого, щоби вносило роздвоєння в пластову ідеологію. Перше і найважніше завдання — віддати всі свої сили і здібності на створення «сувореної і соборної Держави — не як скінченості — тільки, як засобу доладніше й бистріше, знаходити розвоєві дороги»¹⁷.

В пласт. підручниках пл. закони починають розуміти трохи інакше, чим перед десяткою літ. Те, що 7. точка пл. закону (після д-р О. Тисовського) каже, що український пластун «є братський і приятельський» — розуміють, що «в першу чергу супроти усіх українців, в дальшу чергу супроти усіх тих народів, які у відношенню до українського народу є справедливими і не бажають нашого». Тут вже є ясне виелемінування займанців українських земель. «Пласт є улад молоді для патріотичного всестороннього виховання. Згуртовані в пл. Уладі пластуни виховують самі себе всесторонньо на до-

брех укр. громадян, на силу великого 45 мільйонового українського народу і майбутньої Української Держави»¹⁶). Вимоги до III. пл. проби йдуть ще дальше, стараються «щоби виховати... в напрямі розбудови Україн. Пласт. Уладу: для добра й потуги майбутньої Української Держави». А пластуни скоби мають сповнити «наш обовязок на становищі, на якому не поставилоб нас життя, як слідує карним воякам, по нашим силам і знанню як найліпше — до останнього віддиху віддані Великій Справі»¹⁸).

Так ми прийшли до періоду, коли Укр. Пласт. Улад: стає на одиноко правильний шлях та на зізді УУСП 18 — 19 грудня 1926 р. виносить слідуючі резолюції, які 18-19 лютня 1927 р. були затверджені Верховною Пластовою Командою у Львові та доповнені дальшими з'їздами УУСП:

I.

1. Український Пластовий Улад є новітня лицарська організація для переведення в життя пл. ідеалів правди, добра та краси а першим її завданням є служити ідеалам Української Нації. Найвищим ідеалом Укр. Нації уважаємо створення та закріплення самостійної, сувореної, соборної Укр. Держави.

2. УПУ гуртує в собі молодь, яка всі набуті чесноти пл. закону й усі теоретичні та практичні вміlosti вихісновує для осягнення найвищого ідеалу Укр. Нації. Працюючи над здійсненням національних і пл. ідеалів Пласт поширяє їх серед своєго громадянства і розбудовує в цьому напрямі його активність, а саме: а) частини УПУ вносять в громадянство молодече зауважтя і порив до реалізації державницьких хотінь та потребу знищення всяких орієнтацій на посторонні сили як проказу на національному організмі а на їх місце вносять організацію власних сил; б) у своїй громадянсько-політичній праці частини УПУ відкидають зайву чутливість а руководяться на рівні — кріпкою волею та твердим розумом.

3. Частини УПУ визнають загально людські ідеали, що обосновуються на християнській етиці, хоч вповні можливим до здійснення вважають їх щойно в своїй незалежній суверенній Державі. Боротьбу за свої ідеали вважають за тверду конечність, але ведуть її після засади пл. етики, що спирається на трьох сущих обов'язках пластових.

4. УПУ є організація національна, апартайна, тому його члени можуть бути членами лише тих політичних груп, які стоять на становищі найвищого ідеалу Укр. Нації та які до здійснення своїх програм уживають метод згідних з основами пл. етики.

ІІ.

1. Апартайність УУСП УПУ, а зокрема УУСП є як цілість організацією апартайною. Приналежність до політичних партій поодиноких членів УУСП є нормована Ідеольгією УУСП.

2. Ціли УПУ і ціли УУСП.

УПУ має за завдання виховати юнацька на громадяніна шляхом виховання його характеру, волі та інтелекту зі спіціяльним узглядненням національного виховання. Засобами до осягнення намічених цілей ювляються всі методи пластового виховання оперті на пластовому законі.

Ціли УУСП випливають з цілей УПУ. УУСП має дати провідників до виховання юнацтва у всіх можливих і доступних ділянках, як рівнож провідників у громадянськім житті. Зокрема УУСП має завершити виховання своїх членів і доповнити його в ділянці суспільно-національній. УУСП має зберегти традицію з часів визвольних змагань. В кінці УУСП має дбати про товариське співжиття своїх членів. Намічені ціли осягає УУСП шляхом діяльності в товариствах, в легальних виявах.

3. УУСП визнає, що найважнішим шляхом здобуття української державності є революційна боротьба. Визнаючи її найважнішим чинником сильні характеристи — УУСП впливає на її ви-

гляд через виховання в своїх кадрах членів.

4. Форми організаційні. Куріні УУСП задержують дотеперішню зовнішню форму своєї організації. Внутрішня організація побудована на взорах Курінів юнацьких.

УП Молодь ідуши шляхом лицарської традиції державотворчого будівництва України, що своєю світлістю вела Українську Націю продовж довгих віків до могутності і панування, обєднує і виховує українську молодь згуртовану в УПУ по думці слідуючих національних основ:

Нація постає шляхом сціplення в нероздільну історичну спільність суспільно-культурних, релігійних і політичних потреб і хотінь живучих, померших і тих що прийдуть.

Основною клітиною національного організму є сім'я, оперта на етичних основах християнської релігії. Члени сім'ї кермуються у всіх своїх працях найглибшими національними почуваннями для величі і могутності Нації та відчувають відповідальність за її майбутню і минулу долю в обличчі грядучих поколінь.

Член Нації стає корисним для її розвою і могутності, коли стремить до найвищого розвою своїх моральних і духових цінностей, а тим і своєї нації, та у випадку національної війни затяжної чи імманентної зуміє скласти їх враз зі своєю вільністю і життям на жертівнику активної боротьби за могутність Нації.

Мірою живучості і могутності Нації є її діюча воля керувати своїми суспільними, культурними, релігійними і політичними справами та осягнувши свою державну незалежність — керувати історією людства на рівні, з іншими державними націями.

—X—

В архіві Союзу Українських Пластунів Емігрантів п. ч. 132-16 в обіжнику ВПК, що вийшов від Секретаріату п. ч. 173-16, стоїть: «Резолюції після затвердження їх Верховною Пластовою

Командою мають для нас Силу закона».

Союз Українських Пластунів Емігрантів, по розвязанні УПУ в краю, перебирає весь тягар зовнішнього представництва та репрезентації Українського Пластового Уладу. На своєму 4-ому зізді змінив Український пластовий Закон на взір англійського, і 2-точка звучить так: «Пластун вірний син своєї Батьківщини й гідний син свого народу», та схвалив пл. Присягу в новій редакції. Текст такий: «Присягаю на свою честь, що: 1. Любитиму свою Батьківщину, свій народ і в кожному часі їм буду служити. 2. Душою і тілом буду завжди готов помагати близьньому. 3. Буду поводитися згідно з Пластовим законом».

Від самих початків свого існування аж до нині Союз Українських Пластунів Емігрантів провадить свою працю по лінії ідеольгії Укр. Пласт. Уладу, вважаючи її одноко правильною.

Беркут

Джерела:

- 1) -Скавтінг фор Бойс», Лондон, Парсон, 1919, за часописом «Пластовий Провід» ч. 3.
- 2) «Джемборі, 1921-25, за часописом «Пластовий Провід», ч. 3.
- 3) «Вогні» — ч. 8, 1934 р. — «Участь пластунів у Січ Стрільцях» — М. Заклинський.

4) «Пласт», 1913 р. — д-р О. Тисовський, ст. 26.

5) «Життя в Пласті» — д-р О. Тисовський, ст. 35.

6) «Відгуки» місячник «Люшнівців» ч. 3-4, март 1913 р., за журналом «Вогні» ч. 14-15.

7) «Відгуки» місячник «Люшнівців» май, 21 ст. 1913 р., за журналом «Вогні» ч. 14-15.

8) «Основи Пластунства» — О. Яремченко 1923, ст. 37.

9) «Пластовим шляхом за красою життя» — 1924 — О. Вахнянин.

10) «Український Пласт» — 1924, ч. 3-5 (16-18) стаття Хижого Яструба.

11) «Юнацтво і Пласт» — 1928. — Д. Донцов.

12) «Молоде Життя» — ч. 49-50, «Думки з рефератів на зізді» ст. 25 (Б. Кравців).

13) «Пластовий Провід» — ч. 3, 1929. — «Наш Пласт» — Ст. Охримович.

14) «Пластовий Провід» — ч. 1, 1928. «До слів БІ-ПІ, наших кілька заміток» — Дрот (д-р О. Тисовський).

15) «Пласт. Провід» ч. 3 — «Служба для народу а людства у пл. світогляді» — П. Бистрий.

16) I. проба — В. Кархут.

17) «Вогні» — ч. 5, 1935. — «Динамічне розуміння пл. ідеалів» — Б. Коваль.

18) II — II проба пластиuna — В. Кархут, 1929, 93 ст.

Леонід Полтава

НАЙПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КІНОФІЛЬМ «ЗАПОРІЗЬКА СІЧ»

— Біжіть! Падайте! Вмирайте!!!
Що це за дивні накази? Бігти й падати — це ще гаразд, але... наказувати вмирати?

Такі вказівки-накази давав 64 роки тому молодий гарний мужчина в українській вишитій сорочці, з малиновою китичкою біля шиї, в убранині за кордонного, елегантного шиття, Данило Сахненко. Він невпинно крутив ручку кіноапарата (кінокамери), пригнувшись над ним і пильно вдвівляючись у шкельце-вічко, де на маленькому екрані мчали на конях татари й турки з голими шаблюками, а на них вихором летіли славні хлопці-запорожці, українські козаки!

Все це діялося в 1912 році поблизу міста Одеси, в степу. А тоді вже, як знаєте, давно не існувало славної Запорізької Січі, яку підступно зліквідувала московська цариця Катерина.

Але погляньмо ще раз на степ, через вічко кінокамери найпершого українського кінорежисера і продуцента Данила Сахненка. На його вказівку, переказану голосним криком через помічника, десятки ворогів почали падати з коней, а запорожці далі рубали їх блискучими -шаблями» (дерев'яними, повитими блискучим папером - станіолем) та кололи «списами», кінці яких були навмисне притуплені, щоб ще, чого доброго, когось із акторів не поранити. Запорозький отаман, кремезний козак старшого віку, дуже подібний до гоголівського Тараса Бульби з його довгими вусами, підняв з коня руку вгору — і бій притих. Між трупами татарських напасників лежали кілька козаків. Дбайливі руки побратимів закривали козацькі гарні лиця червоними китайками..

Ми побували з вами на одній із сцен, коли ставився найперший український кінофільм під назвою Запорізька Січ», у 1912 році, в українсько-

му степу за Одесою, недалеко від крутої берега Чорного моря.

Незабаром після винаходу Люм'єрами кіноапарату в 1895 р. постало у Франції кінопідприємство для експлуатації (масового показу) кінофільмів. Звалося воно «Брати Пате й Ко». Девізою підприємства «Брати Пате й Ко» було гасло: «Пате-журнал усе бачить, усе знає!»

Один з представників підприємства «Брати Пате й Ко» відвідав Київ і там залишив кінокамеру для невідомого нам, на жаль, кінооператора - хронікаря чи, сказавши по-сучасному — кінодокументаліста. Потім французький представник поїхав на південь України, до Одеси. По-справжньому йому пощастило в Катеринославі (по-українському Січеславі; московські большевики звуть це місто в окупованій Україні Дніпропетровським). Там французький представник зустрів юнака, закоханого в кіно. Мало того — юнак уже мав певний досвід, «нabitу руку»: він кілька років крутив ручку кіноапарatu - прожектора (тоді ще не було електричних моторів у камерах), показуючи фільми, переважно із Франції та з Німеччини, в кіно «Зейлер» (тоді в Україні кіно звали ще «Біографом»).

Тим юнаком був Данило Сахненко з Катеринослава - Січеслава.

Якось у кінопроекторі в «Біографі Зейлер» зламалась частина. Люди - глядачі домагалися нових кінофільмів, а запасної частини до апарату не було! Власник Зейлер втрачав заробіток, та і його кіномеханікові — Данилові Сахненкові — така зупинка в праці не подобалась, бо щоб жити, треба заробляти гроші, а щоб заробляти — треба працювати! Як працювати, коли зіпсущий апарат не тягне кінострічки і кінотеатр замкнений?

Юнак Данило був здібним, сміли-

вим хлопцем. Уважно оглянувши зламану деталю, він узяв папір, точно її відмалював, а потім з металевої платівки випиляв терпугом точну копію деталі. Праця тривала кілька днів, додоні в юнака покрилися пухирями, вже й кров виступила на пальцях, бо важко було пилити металль. Та ось частинка готова, Данило вмонтував її в апарат, крутнув звично ручкою — і кінопроектор запрацював!

Саме тоді до Катеринослава прибув французький представник і розшукав «Біограф Зейлера» та познайомився з Данилом Сахненком. Він так сподобався французові, що гість вирішив дати йому дорогоцінну в ті часи кінокамеру і зробити Данила Сахненка кореспондентом паризької кінофірми для «Пате-журналу».

Хоча Україна перебувала в московській неволі, Данило Сахненко знов, що він українець, знов дещо з української історії; особливо любив слухати розповіді дідуся та співи кобзарів про оборонця України — Запорізьку Січ, яка колись існувала не так уже й далеко над Дніпром.

Діставши від французького представника кінкамеру та чималий запас дуже дорогої тоді кінострічки, Данило Сахненко покинув працю в осто-гидлого йому Зейлера, який тільки й мріяв про гроши, — і став вільною людиною. В самому Катеринославі-Січеславі він вишукував цікаві й важливі події для світового кіно журналу «Пате», їздив фільмувати деякі кадри до Києва, Одеси, Миколаєва та інших українських міст, і зафільмовану стрічку пересилав до Парижу. Минав місяць півтора — і він міг у тому ж кіні Зейлера — вже як глядач, побачити наслідки своєї праці на екрані. З Парижу присилали оплату праці та листи-подяки кмітливому і здібному українському співробітникові.

А про найперший український художній кінофільм бодай коротенько розповість нам уже покійний кінорежисер — українець А. Кродюм («Сподії»):

«1912 р. фільм «Запорізька Січ».

-Тоді ще не було кінорежисерів у сучасному розумінні. Головною творчою силою та керівником фільмування був володар таємниць кіноапарата Сахненко. Фільмуючи, він водночас командував своєму помічникові, або вільному в той час акторові, що стояв поряд з апаратом, і той, передаючи команду оператора, лементував: — Біжіть, падайте, вмирайте!!».

Данило Сахненко так успішно співпрацював з паризькою фірмою, що «Брати Пате й Ко» подарували йому у власність кінокамеру — здіймальний апарат.

Тоді і прийшла думка поставити власний кінофільм, не документальний, а художній, з виконавцями - акторами, відповідно одягненими та загримованими (схематизованими). Вибір теми? — звичайно, люблена, вимріяна «Запорізька Січ»!

Перший український кінорежисер і продюцент Данило Сахненко знов акторів з місцевого театру і запросив їх до співпраці. Одяги козаків та бутафорну зброю вони мали, як і одяги татар, турків та ін., бо показували українські п'єси з нашої історії. Для фільму треба було й великий гурт селян, — та в цім не було труднощів, бо постановник «Запорізької Січі» сам походив із селянської родини, а коли оголосив, що ще й заплатить за виступ, то у степ приїхало мало що не все село!

Ось що побачили в 1912 році кіноглядачі на екрані:

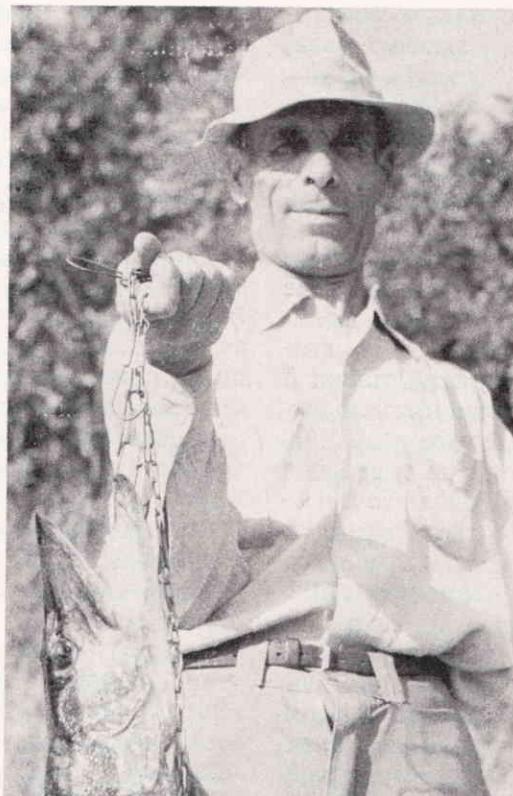
Українське село у 17-му сторіччі. Мирно працюють селяни, бавлять діти, матері готують обід... І раптом на село — напад: татари й турки на конях! Напасники б'ють людей, зарубують шаблями кількох мужчин, які чинили опір... Але село безборонне! Козаки десь подалися в похід... І вже ведуть вороги велику валку українських селян, у полон, кудись аж до російської ріки Волгі, де вони мають свій «чамбул». Там будуть продавати українців, навіть діток, у азійську неволю...

Ведуть та не всіх! Якийсь хлопець (ту ролю виконував Арнольд Кордюм, який поставив потім кілька українських кінофільмів, був переслідуваній Москвою) раптом повалив татарина, скочив на його коня й помчав у степ! За ним погналися татари, та де там! — хлопець стрілою полетів до Запорізької Січі, по оборону для рідного народу!

Запорожці не забарились. Довідавшись, що сталося, вони сіли на крилатих вороних і швидко з-за пагорба напали на татар. Недовго тривав бій з ворогом, бо татарва не сподівалася нападу з боку українців. По степу —

ворожі трупи. Вдячні селяни прославляють лицарів України — козаків, моляться за їх щастя й долю, прославляють народних героїв. Звільнені селяни повертаються в своє рідне село, а запорожці — до Матері-Січі. Там вони дістають листа від турецького султана, який погрожує, що забере собі всю Україну!.. Веселі, дужі, садьорі козаки-запорожці сідають кругом столу й пишуть славетного листа до султана. Пишуть та ще й регочуть, додаючи «гострі» слівця (а слово, як знаєте, може бути гострішим навіть від шаблі).

(Скорочено за «Крилатими» ч. 5, 1976 р.).

З вакаційної діяльності наших побратимів
(Побратим Петро Федоренко-Коршун зі своїм трофеєм)

ДЛЯ КОЗАЦЬКОГО ЮНАЦТВА

Антін Кущинський

НЕПЕРЕМОЖНІ ЗАКОНИ ІСНУВАННЯ НАЦІЇ

«Здобути або вдома не бути!»
(Козацька приповідка)

У всьому живому світі, а також і серед людства, діє Божий, природний закон, непереборимий жадними силами — ЗАКОН ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ. По цьому закону все, що старіється, підупадає на силах поступово відходить, завмирає, а натомість приходить і продовжує дальше життя і боротьбу за всякі життєві потреби, а у людській спільноті — і за ідейні завдання — все свіже, молоде, здоровіше, сильніше. При тому ті молоді, наростаючі сили свідомо, чи несвідомо, інтуїтивно чи інстинктивно використовують, поширяють та удосконалюють знання й досвід старших поколінь.

Цей закон забезпечує рух і прогрес в житті людства, а зокрема в житті кожної нації, яка хоче жити й розвиватись та простувати до традиційних і ідейних завдань, до свого післанництва, до свого державного життя, якщо його ще не має.

Припинити чи перемогти дію цього закону, щоб молоде не приходило на зміну старшому, жадна людська сила не зможе, бо, повторюємо — це є Божий природний закон.

Але бувають в історії поодиноких народів тимчасові періоди, коли дія цього закону затримуються. Таке явище буває з вини даної спільноти (нації, держави) або з вини сусідньої до неї спільноти (нації, держави), що узурпує її волю. Тоді утворюються такі обставини, що молоде покоління, якому належить майбутнє даного народу, виростає й так виховується, що забуває про своє післанництво бути готовим перебрати заповіти та прагнення своїх батьків до вільного й са-

мостійного життя, або, хоч і знає ті заповіти, але через насильство окупанта не може їх виконувати.

Але і в таких обставинах надходить час реакції проти такого застою і в слушних моментах постає природний гін до вільного життя і ще з гострішим виявом енергії повертається дія закону серед молоді до продовження життя своєї нації і боротьби за її ідеї...

— X —

Другий, також природний закон, що діє в живому світі, є ЗАКОН САМОЗБЕРЕЖЕННЯ. Цей закон кличе кожну нормальну живу істоту оберігати своє життя і існування та боротись проти всякої небезпеки чи наступом проти неї, чи униканням від неї.

Цей закон серед тваринного світу дуже розвинено як природний інстинкт. У нормальній ж здоровій людини чи й людської спільноти (нації, держави) він діє не лише під впливом природного інстинкту й почуття страху за своє існування, але керується й свідомістю та розумом загроженої людини чи цілої людської спільноти.

Закон цей діє в збрінних людських громадах, організаціях та вищих людських спільнотах, як нація й держава. Особливо він виступає в тих історичних моментах, коли їх існування загрожено. Тоді цей закон самозбереження серед здорових спільнот виявляється у формі стремління до об'єднання сил і рішучих протидій та в ідейній чи навіть збройній боротьбі. Тоді одиці організуються в громади, в спілки, а партії договорюються і постає спільний фронт боротьби за

існування, за самозбереження...

—Х—

Лише підупавші морально чи знищенні фізично або винародовлені, асимільовані чужинцем нації чи окремі її верстви втрачають почуття й розуміння цих двох природних законів. У такої нації чи окремої верстви суспільства наступає атрофія (припинення) почуття самозбереження. Вони втрачають свідомість свого національного «Я», своєї відрубності від нації поневолювача, що їх асимілює. З часом вони починають вимірати, не маючи відповідної кількості молоді, яка би заступила відходячих. Число народжень у таких націй є менше від числа смертей. Вони байдужі до вихови молоді, байдужі до того, що їхні нащадки починають жити іншими ідеями, іншою культурою.

Такі нації, чи їхні окремі верстви, не здібні в часи всенародньої небезпеки об'єднатись, а в своїх політично-державницьких змаганнях погодиться і визнати, що для одного народу, що хоче вдергати чи ще здобути свою державу, треба підпорядкуватись одному символові єдності й суверенності.

Такі нації, чи їх відламки, не здібні одностайно стати до оборони чи перейти у наступ проти зовнішнього напасника чи проти внутрішнього руйнуючого явища.

Такі нації зупиняються в своєму русі до прогресу, забувають свої історичні традиції, свої рідні культурні національність і навіть свою державну ідею а блудять по чужих дворах.

—Х—

Навіть в історії здорових народів бувають епохи, коли нація занепадає у нерівній боротьбі проти переважаючого фізичною силою ворога і тоді, через тяжкі історичні обставини, дуже слабшає і на силах фізичних. Старші борці починають зневірятись, впадають в стан розпуки, бездіяльності. Через те маси загибають в тенетах внутрішніх роздорів та взаємних обвинувачень за програну боротьбу, за

слабість волі супроти підкупства, а ще й піддається деморалізуючим ворожим впливам. Ворог всім тим користається і далі заволодіває свободою, життям, а то й — культурою такого народу.

В таку епоху упадку сил духовних і фізичних, в епоху застою й прикорочення дії закону самозбереження, наступає внутрі нації сильна реакція і починає діяти беззастережено сильно закон зміни старих сил, що зігнулись під тягарем трудів і жахів попередньої боротьби. Приходять до дії сили молодші.

Молоде покоління дістає, мабуть від самого Створителя Світу, імпульс (духово-моральний поштовх) вставати до активного національного життя і приспішено співірацювати з такими представниками старшого покоління, що ще вірять в майбутнє і до яких прихиляється чутлива душа молоді. Молодь кидається підготовлятись до перебрання свого післання з плечей вже відійшових, чи відходячих, на свої дужі рамена. Їхні молоді серця й душі незатуманені незгодами і невдачами старших поколінь. Тому вони може спочатку словом, а потім і ділом вступають до дальшої боротьби за існування свого народу за його державні ідеали.

Такі рухи бували в критичні моменти в історії різних народів, що ще не звикли до пригноблення й рабства чи до безмежної покори переможцеві — зaimанцеві їхньої батьківщини та до прислужування йому. З часом такі рухи молодечих сил міцнішали та виростали в значні і впливові політично-державні потуги, хоч і зароджувались на чужині на еміграції. Учасники їх виростали на дорослих громадян, пройшовши перед тим стадію «молодечої організованості». Вони вироблялися на провідних осіб в національному житті свого народу. Тут подамо хоч зовсім коротко кілька таких прикладів.

В 1831 році серед італійських емігрантів у Франції заснувалось товари-

ство «Молода Італія», до якого належали такі видатні пізніще історичні постаті, як Гарібальді та інші.

В кінці XIX століття організація литовської патріотичної молоді «Молода Литва» своєю літературною, театральною та політичною пропагандою будила національну свідомість свого народу та скерувала визвольні змагання супроти польських і московських зазіхань.

Товариство «Молода Німеччина», засноване емігрантами в Швейцарії 1833 року, відіграво значну роль у німецькому житті своїми повстаннями й участю в німецькій революції.

Подібне по своєму значенню було товариство «Молодої Польщі».

Чехи мали своїх «Младочехів» ще від 1879 року, що потім перетворилося у впливовий рух, який сприяв чеському відродженню.

Ірляндський самостійницький рух, що так недавно здобув свій державний ідеал, славиться також своєю організацією «Молода Ірляндія», що заінтував ще в половині XIX століття.

Турки на еміграції в Парижу організували своїх «Молодотурків», що пізніше, коли виросли, то зуміли об'єднати різні турецькі взаємно ворогуючі перед тим партії. Вони ж змагались за европеїзацію Туреччини та заснували славнозвісний в Туреччині «Комітет Єднання й поступу Туреччини». Той Комітет довів стару, завідсталу і підутившу Туреччину до відродження і до теперішнього культурного обновлення. Відомий Ататюрк («Отець турків») — Кемаль Паşa виріс саме з тієї молоді.

Московська регулярна армія царських часів започаткувалась і вийшла з рядів «Потешних Рот» («Сотень для втіхі»), то є тих юнацьких об'єднань, що ними бавився молодий Петро, що пізніше став російським імператором і катом України.

Новітня Московщина — ССР, що зміцнити та довше продовжити своє існування, дуже піклується організацією своєї молоді: «Комсомолом» та «Піонерами» і «Октябрятами», що все те має творити заклад та забезпечити тяглість завдань та чинності теперішнього московського комуністичного народобивства та панування над цілим світом.

Правдою є, що ці приклади використання московською владою молодечих організацій для своїх цілей, не є виявом спонтанної дії згаданих нами природних законів в повній їх мірі. Бо ж це штучно створені московською владою юнацькі й діточі організації. Але ми їх згадуємо для уваги як доказ і приклад того, як наш найбільший ворог позитивно оцінює і використовує практично значення організацій й вихови підростаючого покоління для затримання їх існування.

Чи цей факт не промовляє до свідомості й совісті поодиноких наших громадян і окремих українських угруповань, що в лішшому випадку байдуже (коли не гірше) ставляться до проявів самодіяльності, організованості, автономного чи й самостійного існування та активнішої національно-культурної чинності нашої патріотичної молоді?

Василь Ємець

ЧИ МИ ЙДЕМО ЗА МОВНОЮ НАУКОЮ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА?

Одержануши кілька українських часописів та журналів зі Злучених Стейтів Америки, Канади та з деяких держав Європи — всі вони мають одну прикмету, а саме: більшу або меншу кількість московітських, або змосковичених слів. Вживано цих термінів, а не термінів "російських", чи "росіянських", бо вони походять від слова "Росія", що отримані з початком нашої неволі, яка започаткувалася тоді, коли московський цар Петро Первий, розбив під Полтавою Козацьке Військо гетьмана Івана Мазепи й Шведське Військо короля Карла XII-го. Бо це тоді той цар вперше окликав себе імператором «всєя Россії».

Коли усвідомити цей сумний для нас факт, чи не найвища вже пора, обvizвати той край "Московією", її мешканців "московитами", а термін "російський", чи "руський", заступити словом "московітський".

Ми не можемо заборонити нашим північним сусідам вживати нашого старожитного терміну "руський", якого ми давно колись вживали, бож окликали себе "Русами", а в Галичині — "Русинами", чи на Закарпаті — "Руснаками", але, вживаночи наших мовних прикмет, ми маємо йти за прикладом Тараса Шевченка, що, як правило, також вживав терміну "Москівщина", якого можна застутити словом "Московія", що є найстарішим.

Як сояшник, що все повертається до сонця, так і ми мали би повернутися до Тараса Шевченка — нашого ДУХОВОГО СОНЦЯ й наслідувати його мовного прикладу, яким у нас, здебільша, майже повністю нехтується. Отож, берімо його Первий том, на якому, на першій сторінці, надруковано:

Бібліотека поета:

ТАРАС ШЕВЧЕНКО
ПОЕЗІЙ В ДВОХ ТОМАХ

I

Радянський письменник Київ — 1955

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

М. П. Бажан, О. Є. Засенко, С. А. Крижанівський, А. С. Малишко, М. Л. Нагнибіда, Л. С. Первомайський, М. Т. Рильський, П.. Тичина.

Вступна Стаття дійсного члена АН УРСР М. Т. РИЛЬСЬКОГО
Портрет (Шевченка — В. Є.) роботи народного художника СРСР
В. І. КАСЛЯНА

Текст друкується за виданням: Тарас Шевченко. Повне зібрання творів в десяти томах. Том I. Видавництво УРСР. 1951. Далі йде стаття М. Рильського — "Поезія Тараса Шевченка", що кінчиться на 31-ій сторінці. А на сторінці 35-ій зачинається твором «ПРИЧИНА», безсмертний «КОБЗАР» співця й прославлювача та пророка Гетьмансько-Козацької України.

Тож, значімо в його творах шукати за такими, тепер так розповсюдженими термінами, як "Росія", "росіянин", "росіянка", від яких аж рябіє у наших часописах, журналах, книжках та всіляких інших друках, що нагадують про себе В КРАЇНАХ ВОЛІ !!! Чи рябіє від них і в творах Шевченка? Ні, тих наших тепер улюблених термінів, Шевченко, як правило НЕ ВЖИВАВ! Та ось витяг з його поезійних творів з моїм підкресленням:

"Кохайтесь чорнобриві
Та не з *москалями*,
Бо *москалі* — чужі люди . . .

.....
Москаль любить жартуючи
Жартуючи кине;
Піде в свою *Московиціну*,
А дівчина гине . . .

.....
Полюбила *москаличка*

Де жартує з *москаликом*,
Шішов *москалъ* в Туреччину;
Буде собі *московкою* . . .
Що *москалі* вертаються . . .
Московського сина . . .
Як *москаля* молодого
А може вже в *Московщині* . . .
На край світа в *Московщині* . . .
Бо вернулись *москалики* . . .
В *Московщині*, доню моя !
Тепер — *москалеві* . . .
Шлях на *Московщину* . . .
Де шлях в *Московщину* ?
Щоб не довелося *москаля* шукать.
Поспішала в *Московщину* ;
Либонь ідуть *москалики* . . .
І, звичайно, як *москалі*, . . .
Що *москалі* ? . . . Де *москалі* ?
Де *москалі*, лебедики ?
Мабуть, добре *Московщина* . . .
Що *москаля* кличе . . .
А *москалі* їй назустріч . . .
Москалики! голубчики !
.....
”А до того — *Московщина* . . .”
.....
”Як *москалі*, орда, ляхи . . .”
.....

(«Катерина»)
(«До Основяненка»)
(«Тарасова Ніч»)

”Мірялася з *москалями* . . .
Поганець, наймит *москаля !*
.....
”І могили мої милі
Москалъ розриває . . .
Ta поможуть *москалеві*
Господарювати . . .”
.....
”За що скородили списами
Московські ребра?? ”
.....

(«Чигирине, Чигирине»)

(Перечитуючи дальше твори Тараса Шевченка: «Сон», «Во ім'я Господа Христа» «Великий Льох», «Три ворони», «Марина», «Полюбилась я», «Заступила чорна хмара», «Москальова криниця», «Титар вна-Немерівна», «Зійшли побралиcy» ВШановний Автор цієї статті наводить з них виліски. В тих вилісках на семи сторінках зустрічаються постійно тільки такі слова, що він їх підкреслює: «Москва», «Московія», «москалъ», «москалинкъ», «московський», «Московщина», і т. д. і т. п. За браком місця та через повторення багато разів тих слів, ми тих виписок не передруковуємо, а подаємо вже висновок Вельмігдіного Автора — маєстра Василя Ємця.

Редакція «У. К.»)

Вгорі процитоване, належало до поезійних творів НАЙБІЛЬШОГО співця нашої Гетьмансько-Козацької Мініувшини. Уважний читач взгорі поданого матеріалу, напевне зауважив що наш Геніяльний поет й пророк Тарас Шевченко, палко вірив, що ”оживуть гетьмані” та що й ”козак оживе”! Але кожний, хто хоче вчитися мудrosti Шевченка і його прикладу, мусів би зауважити й те, що Шевченко згадуючи про наших північних сусідів, *неокликав* їх ”Росіянами”, а їх край ”Росією”!!! Чи ж пак ми *наслідуємо* його приклад? Чи ж ми, що живемо в країнах ВОЛП, користаємося з його *моної* науки? Марне питання . . . Ми йому, поза межами Рідного Краю, вже побудували численні (памятники), але в нашій пресі та книжках та всіляких інших виданнях, що нагадують за себе, навіть в країнах

волі, "настоящим українським языком", ми й далі нехтуємо тим мовним явищем яке заманіfestував у свому безсмертному «КОБЗАРІ», Великий

Тарас Шевченко — співець і пророк Гетьмансько-Козацької України і її слави !!!

(Підкреслення — В. Є.)

— × —

Ф. Любинецька і О. Кузьмович

ПРАВИЛА ДОБРОЇ ПОВЕДІНКИ

(Продовження з «УК» чч: 3(33), 4(34), за 1975 р. ч. 1(35) та ч. 2-3 (36-37) за цей рік)

На банкеті

1. Одягнись святково.
2. Залиши верхній одяг у гардеробі.
3. Сідай на вказане Тобі місце.
4. Коли біля Тебе, з обидвох боків і напроти, сидять незнайомі Тобі, — представся, якщо не представив Тебе господар банкету.
5. Старайся підтримати розмову із своїми сусідами.
6. Відходячи, подякуй їм за міле товариство.

В ресторані

1. При вході зупинися на хвилинку, поки прийде кельнер і вкаже Тобі місце (особливо, коли Ти в більшому товаристві).
2. Коли Ти в товаристві дівчат, почекай, поки вони сядуть перші.
3. Обговори з Твоєю товаришкою, що вона хоче істи, і дай замовлення від себе і від неї (жінки в товаристві чоловіків не замовляють самі). Не замовляй екзотичних страв, щодо яких Ти не певний, що це таке.
4. При замовленні бери під увагу грошу спроможність того, хто платить.
5. Коли просиш когось до ресторану, то Ти повинен платити рахунок і за нього.
6. Пам'ятай, що коли Ти йдеш до ресторану з дівчиною, то Ти повинен заплатити рахунок і за неї, бо жінка в товаристві чоловіка не платить сама, навіть якщо опісля з ним і розрахується (в Америці).
7. Коли Тебе запросив хлопець до ресторану чи до кіна, завжди запро-

понуй після цього, або й перед тим, повернення чи поділ коштів. Коли ж знаєш, що він на це не погодиться, то бери до уваги його фінансові можливості (це для дівчат). — В більшому товаристві хлопці звичайно ділять кошти поміж себе.

8. Не говори надто голосно, не розлягайся, одним словом поводися так, щоб не звертати на себе уваги.

9. Не причісуйся, не пудруйся в/залі.

10. До кельнера звертайся завжди словом «Прошу», а за послугу скажи «Дякую».

В кафе/терєї

1. Не резервуй місця для свого приятеля, коли бачиш, що чекає черга.
2. Коли скінчиш їсти раніше, ніж Твій товариш, не жди на нього при столі, бо на Твоє місце чекають інші, але зачекай радше при вході.
3. Не розкладай своїх речей на столі, бо це місце є так обмежене.

На зборах

1. Приходь завжди на час, не спізняйся.
2. Вислухай терпеливо доповіді чи промови. — Коли виходиш із залі під час доповіді, роби це тихо, щоб не звертати загальної уваги, і не починай голосної розмови зараз за дверима.
3. Коли не погоджуєшся з чиєюсь думкою, не перебивай його, але обміркуй протиаргументи і зголосись до слова.

4. Дискутуй опановано. Найслабший аргумент — це образливе слово. Високий рівень промови, спокійні, рече-

ві слова — роблять звичайно найбільше враження.

5. Своє місце залиши чистим: не кидай на землю відпадків, паперців.

В церкві

1. Скинь накриття голови, поки ввійдеш до притвору (це — хлопці).

2. Входь і виходь тихо, не розглядаєшся, не розмовляй.

3. Коли побачиш старшу віком особу або жінку з дитиною на руках, які стоять, відступи їм своє місце.

4. Не спізняйся і не виходь перед закінченням Богослужби.

У школі

1. До класи входь тихо, привітай присутніх, висунь своє крісло без стуку, не штовхай інших. Коли впаде То-

бі книжка і наробить стуку, попроси вибачення за неувагу.

2. Не рисуй на столах і стінах, не зуживай даремно крейди, не нищ шкільногого приладдя.

3. Коли треба допомоги від учителя, звернись до нього ввічливо і попроси. За діпомогу подякую.

4. Коли чекаєш на учителя або директора в їх кабінеті, а вони надходять, устань.

5. Справи полагоджуй стоячи.

6. Коли забираєш голос під час лекції, говори виразно, голосно. Коли не погоджуєшся з якоюсь думкою, висловлюй це тактовно.

7. На коридорах давай іншим вільний перехід, не вигукуй, не стукай дверима.

— × —

«ПРИЗИНТИРЬКА» (Подав Евген В. Курилюк)

Австрійський 24. полк піхсти (за Української Держави 24. полк імені гетьмана Петра Дорошенка) стояв заливою в Коломії а на заняття ходив на велику площа вправ над рікою Прutом. Командантом полку був за Австрії якийсь полковник, німець, котрий доволі гарно володів українською мовою.

Молодого легінья¹⁾, що служив тоді в полку, прийшла відвідати мати-гуцулка, десь із Косова, котра принесла своїому синкові миску пирогів. Був якраз ранішній перестанок при вправах, отож гуцул сів собі на окіп та вплітає вареники аж за вухами лягтиць.

Полковник, що якраз прийшов на інспекцію, став тай дивитися на легіня, але той і гадки не має, та дальше лущить пироги.

Постояв полковник трошки, тай каже:

«Мой, легіню, ба ци ти знаєш хто я?»

«Не знаю, каже той, може ти якась саржі²⁾».

«Так, каже полковник, ану вгадай яка».

Зачав гуцул вичислювати всі ступені старших, але навіть як сказав: «може ти пан лейтан³⁾», то відповідь була: «май ще щось більше».

Вгадував гуцул дальше, але чим дальше почав переходити до штабових старшин, тим дужче їжилася йому чуприна із страху.

На кінець запитав: «А може ти самий пан полковник?».

«Так, каже, цей раз ти вгадав».

Гуцулія зовсім отетерів, виструнчився, уткнув полковникові миску в руки, тай каже:

«Йой, подержі-ко, бра⁴⁾, цу мисчено з пирогами, най ти втну призинтирьку!»⁵⁾.

1) легінъ: парубок. 2) саржі: старший. 3) лейтан: четар. 4) бра: брате.

5) втни призинтирьку: тут: віддати честь.

ГОДИТЬСЯ ЗНАТИ

Антін Кущинський

ПРАІСТОРІЯ ТРИЗУБА

Рідко яка нація може похвалитися праісторичною давниною своєї національної емблеми як наша українська своїм тризубом.

Маючи на увазі зображення цього знамена, висловлюємося навмисно точно і кажемо — «емблема», а не — «герб». Робимо це за науковою геральдики, яка каже, що «гербом» вважається таке зображення символічного знаку, яке має бодай дві складові частини: гербову фігуру («титло») і гербовий щит іншої барви ніж титло. Всі «інші однобарвні й безщитні зображення тризуба це — відзнаки, знамена, національні емблеми, верховні знаки, державні інсигнії тощо, але не герби». Це також печатки.

Тризуб став гербом тільки тоді, коли його почали зображати золотою (жовтою) барвою, поміщаючи його на синьму («блакитному») щиті.¹

Археологія — наука про старовину, що вивчає історію народів по рештках різних предметів з прадавніх часів, які знаходяться при розкопках в надрах землі, свідчить, що приблизно 17 тисяч років перед Різдвом Христовим потоп і землетруси знишили величезний суходіл Му, який лежав в Тихому океані і був, правдоподібно, колискою людства.

На суходолі Му існувала імперія Угор, що згідно стародавнім китайським переказам простягалася від Тихого океану аж по Атлантийський. Припускають, що імперія Угор була заснована колоністами з Му.

А з дальших досліджень науки археології над старовинністю української культури, так званної, — «трипільської» доби виходить, що Україна була складовою частиною отої праісторичної імперії Угор.

«На південь від Байкальського озе-

ра в пустелі Гобі, в місцевості Кара Хото було викопано під намулами руїни столиці Угор й там знайдено дуже мистецько викарбовану гравюру цариці Угор разом з чоловіком. Цариця тримала як знак влади двобокий тризуб. Два такі тризуби знаходяться в Лондоні в Британському музеї. Полковник Черворт пояснює це тим, що суходіл Му складався з трьох частин, отже ознакою володаря певно був тризуб. Як традиція це було перенесено на Угор, а також на Атлантиду, де його вживала династія Посейдона. (Атлантида — континент на Атлантийському океані, що по старовинних переказах запався в океан. Примітка Ант. К.). Звідси та традиція перейшла до греків, щоб зустрітися в Україні з місцевою старою традицією. Сьогодні ще в Камбоджі скіпетром володаря є тризуб»..²

Знайдено тризуба ще на монеті з малоазійського міста Прієни яке свого часу відіграло видатну роль в заселенню берегів нашого Чорного моря грецькими поселенцями.³

Таке правдиве походження тризуба, що губиться в тумані минулих тисячеліть наших предків, знаходить підтвердження ще в інших фактах за вже пізніших, але також давно-історичних часів.⁴

В середній Азії, в Хоразмії, Согдіяні й інших областях було знайдено при археологічних розкопках знаки тризуба, які відносяться до різних століть нашої ери.

Також в північному Причорномор'ю в його східній частині при розкопках знайдено знаки босфорських (грецьких) царів, а головно знак Савромата Другого в формі тризуба.

З археологічних доказів, що залишила нам земля до наших часів, треба

згадати ще про пам'ятки, які лишились після скитів — вже прямих предків нашого народу, чому й Чорне море в давнину латинський поет Овідій називав Сарматським, а теж Скитським морем. Скитів ще звали партами. І ось після тих скитів-партів знайдено над рікою Кубань руїни забутого міста, а на колонах споконвічних будівель різні гієрогліфи (старовинне письмо символічними знаками), а між ними — тризуб.

Крім того, серед археологічних цінностей за скитських і пізніших грецьких часів знайдено велике число монет, на яких відбито тризуби з написами в тих мовах крім зображені голів чи постатей володарів.

Тож старовинні знахідки тризуба на викопаних річах, як бачимо зустрічаються трохи чи не по цілому світі.

Місця ж таких пам'яток речевої староукраїнської культури особливо рясно розкидано по всій Україні: в Галичині, на Підляшші, Волині, Сіверщині, Чернігівщині, Київщині, Донеччині, Кубанщині та в Криму. А ще пізніше в, так званній, Луговій могилі біля Олександрової на Запоріжжі було знайдено бронзовий тризуб з 3-4 століття по Христі.⁵⁾

Таке багатство доказів старовинності тризуба створило і кілька наукових теорій про його походження (грецька, скандинавська, кельтійська, східня, староукраїнська тощо). Однозгідності між ними ще нема. В останніх часах починає перемагати погляд, що тризуб прийшов в Україну з середземно-чорноморської грецької культури.⁶⁾.

Так наука археології по предметах, що їх час від часу віddaє нам земля з своїх надр, витворює образ праісторичної старовинності нашого тризуба та доказує, що він був знаком наших ще праісторичних предків, які вже 5 тисяч років тому назад посідали наші теперішні етнографічні простори і були вже тоді виразною етнічною одиницею зі своїми національно - куль-

турними ознаками і своїми символічними знаками.

Під кінець цього зреферування доказів праісторичного походження тризуба, згадаємо ще про явище атавізму (унаслідження, несвідома спадковість), яке мало ще донедавна місце в деяких околицях України.

В гірських закутинах Карпат на Гуцульщині на західніх схилах за мадярського ще панування, в зовсім, майже, пралісних кутках існував звичай вирізувати на деревляніх хатах, над дверима чи над вікнами, чи деінде знаки тризуба, як знамена, що хоронить від «злого». Зберігачі цієї традиції самі не могли точніше пояснити походження того, чому «так водиться» та чому «так годиться» ті вирізування робити. Це існувало серед тих верств нашого гірського племені, що перебували в таких обставинах, живучи далеко й закинуто в горах і лісах, де не цікавились ні науковою ні «політикою» про Українську справу. Про те вони зовсім нічого або майже нічого не знали а тим більше не мали поняття то ю, що тризуб є нашим національним знаком. Для них це був знак якоїсь «доброї сили» і зберігся у них, прийшовши від їхніх дідів і пращурув з сивої давнини поганської доби. Лише під впливом християнізації віритої знак у них «охрестився» і мав на кожному рамені того тризуба по одному хрестику.⁷⁾.

Пізніше, за часів відродження національної свідомості, цей знак тризуба на хатах було усвідомлено як символічний знак державно - політичного значення а не тільки як знак якоїсь «доброї сили». Але одночасово з тим усвідомленням в силу обставин історично-політичного життя нашого гірського населення той звичай вибивати (вирізувати) на хатах знак тризуба почав заникати.

Але в Йорданські свята, а подекуди і на Зелені свята такі «тризубці» але вже з соломи (на Йордан) та з зелених листочків і травинок (на Зелені

свята) наліплювали на віконні шиби.

Цей звичай в формі Йорданських солом'яніх «хрецьків» траплявся й по інших околицях України, а широко був розповсюджений на Угнівщині.⁸⁾

Отже, ці явища,— звичаї не були оперті на почуваннях політично - національної свідомості їх носіїв: вони походили лише від душевного поклику вірити в спасенну силу незрозумілого знаку поганського тризуба чи «хрецького» знаку, як його подекуди називали, бо тризуб з часом придбав вже й по кілька хрестиків на своїх кінцях.

Це було, безперечно, відгуком минулого, відгуком крові предків. Це було явищем атавізму і це показує ще раз і ще глибше, що тризуб таки з поконвіку був і є українським віковічним традиційним знаком.

Джерела:

1) Д-р Роман О. Климкевич — «Цікаве з української геральдики», Журнал «Ми і Світ» чис. 27 за липень 1956 р. Торонто, ст. 11.

2) Інж. Дм. Савкевич — «Неймовірне, але правда» на підставі таких англійських джерел: Полк. Дж. Червод — а) Дзе лост контінент Му, б(Дзе чілдрен оф Му, в) Дзе сейкред Символс оф Му, г) Дзе форсес оф Му. Паблішер Айвс Вошибрн, Н. Й. «Музейні Вісті» квартал I-II, 1957 р. ст. 9-10. Онтаріо, Каліфорнія.

3) Проф. В. Січинський — «Походження тризуба» («Український Вісник», Берлін 4 жовтня 1942 р.).

4) Інж. Ю. Лісовий — „Муж“ («Новий Шлях» за 1955 р.).

5) В. Січинський — «Українська культура». Франкфурт 1949 р. том III.

6) Д-р Р. Климкевич — «Цікаве з української геральдики» 1956 р. ст. 10.

7) М. М-р — «Хрецькі знаки в знамеництві» («Український Літопис» ч. 5-6 за 1947 р. Аугсбург).

8) Ірина Гургула — «Йорданські солом'яні хрецькі в Угнівщині» («Наша Батьківщина», Львів ч. 1. січень 1937 р. стор. 20-22).

— × —

УВАГА!

ДУЖЕ ВАЖНЕ!

Для майбутніх потреб на рідних Українських Землях, коли їх буде звільнено від окупанта, наша Адміністрація зберігає комплекти "Українського Козацтва" від початку видавання журналу. Примістити цей запас в такому місці, щоб забезпечити від усіких непередбачених в цю епоху подій і випадків, нема можливості. Тому рішено розпродати ці комплекти за занижну ціну з заповітним проханням до покупців: зберігти цю цінність для майбутнього. Так весь запас буде приміщене в різних місцях Вільного світу і тоді помимо всяких непередбачених катастроф всі комплекти не зможуть пропасті.

Ціна комплекту з пересилкою 30 долярів. Крім того, передплатникам заповітних комплектів будемо висилати безкоштовно слідуючі числа "УК" аж доки журнал буде видаватись, щоб вони могли ті комплекти доповнювати.

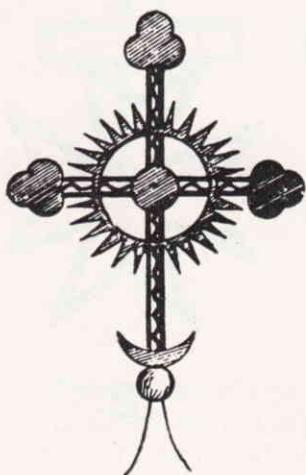
ЗАКЛИКАЄМО: ГОЛОСІТЬСЯ НА МЕЦЕНАТИВ ЦЕЇ ВАЖЛИВОЇ ІДЕЙНОЇ СПРАВІ і присилайте передплату 30 долярів одноразово або вигіднimi для Вас ратами. ПОСЛУЖІТЬ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО КОЗАЦЬКІЙ ІДЕЇ !

Адміністрація "Українського Козацтва"

ПРО ФОРМИ ХРЕСТИВ

Тут подаємо рисунок хреста з останньої церкви Глорії Пресвятої Богородиці на Запорожській Січі, яку зруйнували москвичі 1775 року. Це є зображення, так званого, «хрестатого» хреста, бо його кінці мають заокруглені перехрестя. Хрест оздоблено декоративним мотивом сонця з його сяйвом. Цей мотив походить з давньої передхристиянської доби на Україні, а за християнською символікою пригадує світле Христове Воскресіння та що Христос є сонцем непереможної Правди. Крім того, січовий хрест стояв на перевернутому додори місяці, що було символом перемоги християнських лицарів запорозьких козаків над магометанством турків і татарів.

— X —

Хрест з останньої Січової Церкви
(А. Кашенко — Оповідання про славне
військо Запорожське Низове. Катеринослав 1917 р.)

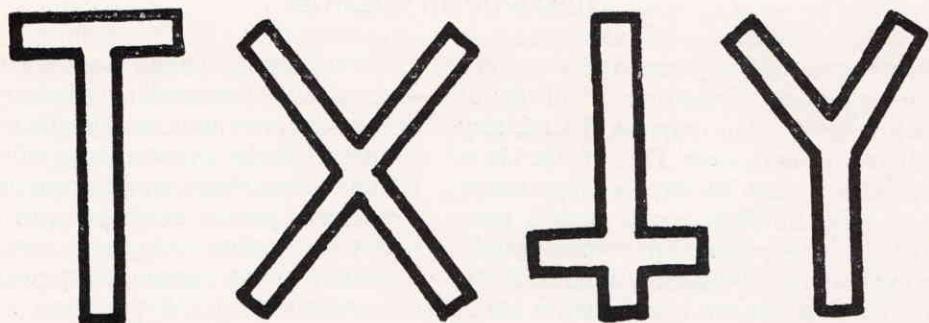
Кожна епоха життя Христової Церкви, окрім християнські віровизнання та деякі християнські організації під впливом своїх символічних або естетичних уподобань чи з історичних мотивів поступово витворювали притаманні їм форми зображень хреста.

Генезу цього явища, зокрема в умовах українського буття, подав автор цієї замітки в своїй безпретензійній праці «Святий хрест і його традиційні форми», що чекає видання окремою брошуркою. З тієї праці позичаємо для поміщення на слідуючих сторінках цього числа «УК» дві таблиці зображень хреста з їх традиційними назвами. Рисунково їх оформив Побратим Інж. Евген В. Курилюк, за що йому щиро дякую.

Інж. Антін Кущинський

**Хрест на могилі Генерального
Капеляна УВК єпископа Олександра
Новицького (Виготовила фірма Розе
Гіл Монументс С. Зелінського і П. Чуя
в Ірвінгтоні, Н. Дж. ЗСА)**

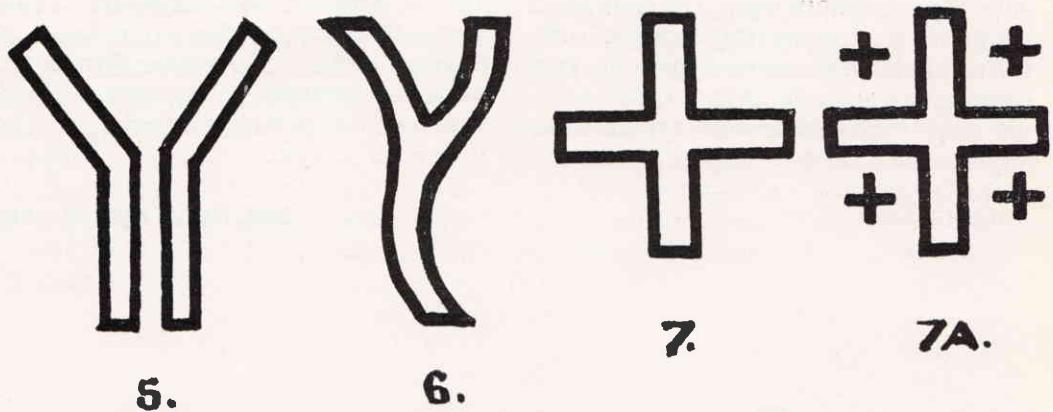

1.

2.

3.

4.

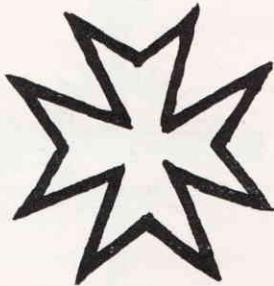
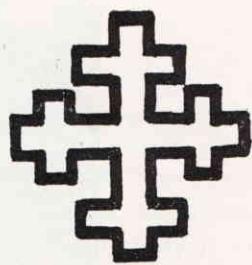

5.

6.

7.

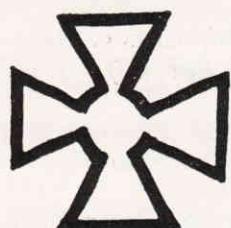
7A.

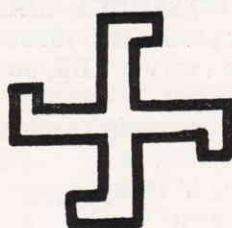
7B.

8.

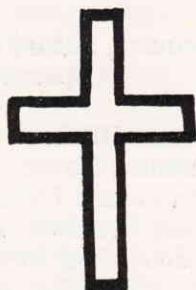
Традиційні форми хреста: 1) Первісний «ТАУ», Антонієвський, Подільський, 2) — Андрієвський, 3) — Петрів, 4) — Роскоряка, 5) — Однобокі роскоряки, 6) — Криве дерево, 7) — Грецький (Козацький), 7А) — Єрусалимський, 7Б) — Хрестатий, 8) — Йоанітів (Мальтійський)

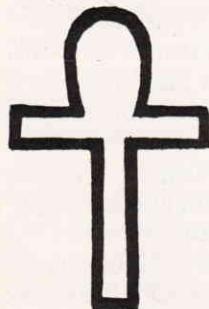
8A.

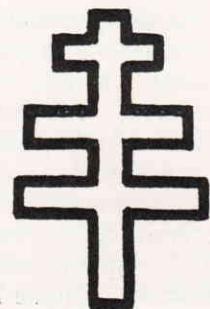
9.

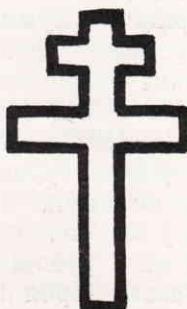
10.

11.

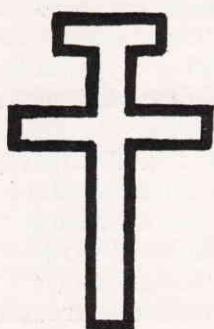
12.

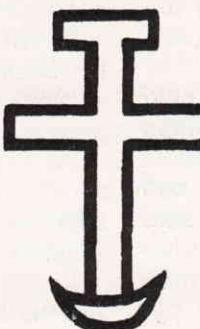
13.

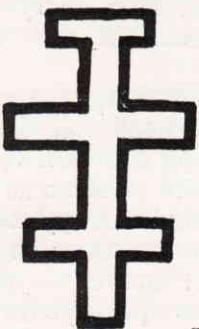
14.

15.

16.

17.

Е.В.К.

Традиційні форми хреста: 8А) — Св. Юрія, 9) Свастика (Гакенкрайц), 10) — Римський (Латинський, Пасійний), 11) — Єгипетський, 12) — Папський, 13) — Кардинальський, 14) — Московський (Восьмикінцевий), 15) — Український (П'ятикінцевий), 16) — Український (Перемоги над Магометом), 17) — Український традиційний (Семикінцевий, Патріярший)

КОЗАЦЬКА ШАБЛЯ

**опис і приписи, видані Генеральною Булавою УВК, наказ ч. 114 — 9. 12. 69 р.
(Прилога до статуту УВК, розд. 17, арт. 55)**

1. Козацька Шабля, ця почесна зброя, прийшла до нас зі Сходу від степових народів у 7 столітті. У 10-му столітті вона почала замінити старовинний двосічний меч княжих дружинників і з України поширюватись до сусідніх народів. У 16-му столітті український зброярський промисел виготовляв вже своєрідної форми і від того часу було усталено назву КОЗАЦЬКА ШАБЛЯ, яка мала свою відмінну форму і виріб. З 1549 року згадується про «Козацькі Шаблі» поруч із шаблями іншої форми: турецькими, волоськими і литовськими.

На початках шабля у козаків була пошиrena майже так, як і рушниця, але пізніше, хоч огнепальна зброя почала витісняти січну зброю, все ж Козацька Шабля стала не тільки діючою, але й почесною традиційною лицарською зброєю. Тоді поступово їй виробився український тип Козацької Шаблі.

Козацькі Шаблі були досить тонкі і легкі. Ручку мали оздоблену, піхви робили зі шкіри або оксамиту. Також бували прикраси різьбою на блясі або на сріблі. Пізніше до ручки почали привязувати петлю «дартмовис» зі шкіри або з шовкового шнурка, щоб крізь цю петлю просовувати пясть руки.

2. ОПИС Козацької Шаблі для членів Українського Вільного Козацтва.

Козацька Шабля — це ручна історична зброя зложена з:

а) Держака — обсадки ножа із закривленою вгорі ручкою. Ручка закінчена головкою з тягарцем для противаги леза. До головки привязана петля - дартмовис. Держак — 16 см завдовжки, зручно викроєний для руки з кости, дерева чи металу із срібнно-золотою різьбою;

б) односічного леза, з високогартованої сталі, з гострим вістрям. Тонке лезо по хребті довжини 86 см, а ши-

риною коло держака вгорі 4 мм., та звужене при кінці закривленого вістря;

в) перехресного рамени ,або захисної запори (з франц. «кіллон») довжиною 19 см, щоб охороняти руку від тесаних ударів і від сковзання руки. Воно виготовлено з металу: мосяжу чи міді, гладке або з різьбою;

г) піхов — ширини 6 см. та на 2 см. довших від леза. Піхви шкіряні або з оксамиту, оздоблені металевими або срібними прикрасами;

г) пояса — з зачепами до піхов. Пояс шкіряний, або шовковий, переплетений срібно-золотими нитками.

3. В Україні наказом Міністерства Військових Справ Козацька Шабля, як історична традиційна січна зброя українських козаків, може бути затримана в з'єднаннях Українського Вільного Козацтва як парадна зброя.

В умовах перебування на чужині Козацька Шабля є традиційною і почесною реліквією, що передається з роду в рід.

На підставі арт. 55 Статуту УВК кожний член його може мати Козацьку Шаблю для прикрашення гостинної кімнати чи кабінету хати козака.

Козацьку Шаблю видає Генеральна Булава УВК тільки на зголосження члена УВК і після виплачення вартості, визначеної Генеральною Булавою.

До Козацької Шаблі видається рівнож відповідна грамота.

4. З Козацькою Шаблею пов'язані наступні обов'язуючі приписи:

а) Козацькі Шаблі славних полководців і козаків, які впали на полі слави, або відійшли у Вічність, за згодою їх родин, переховуються у військових музеях. Шабель таких не вільно вживати для сценічних декорацій.

б) Козацька Шабля, впавшого в бою, або помершого козака, стає спадкоєвою власністю його родини. Продаж

Козацької Шаблі заборонена. В такому випадку тратяться автоматично привілеї і важність грамоти.

в) Посвячення Козацької Шаблі може доконати лише капелян УВК.

г) В Україні за зраду Українській Нації, державної чи військової таємниці, або втечу з фронтової лінії, Козацька Шабля зрадника переховується в штабі частини аж до закінчення слідства і судової розправи, а перед виконанням кари, командир частини, або делегований старшина переломлює шаблю зрадника на знак ганебної деградації і виключення з лав Українського Вільного Козацтва.

В умовинах перебування на чужині за зраду Українській Нації, або інший вчинок, за який Судовий Регулямін УВК передбачає виключення з лав УВК, — оголошується відповідний на-
каз УВК, яким уневажнюється право на Козацьку Шаблю і грамоту, що її одержав засуджений, так рівнож як і уневажнюється грамота на ношення Хреста Українського Козацтва, а також право ношення побратимської відзначки, козацького однострою та інших відзнак УВК, про що оголошується рівночасно в пресі.

г) Під час дефіляд, інспекцій, віддачі почесних сальв тощо, старшини УВК віддають салют презентуванням Козацькою Шаблею, згідно принятих військових приписів.

д) За старою традицією, під час вінчання козака схрещується козацькі шаблі над весільною парою, яка, від-

бувши церемонію вінчання в церкві, виходить з церкви.

е) На чужині, вручення Козацької Шаблі з грамотою, переводить Паланковий, або Курінний Отаман, чи член Генеральної Булави на доручення Кошового Отамана.

є) Козацьку Шаблю можна вживати для показу чужинцям і українському громадянству на культурних виставках мистецтва, або на щорічних імпresaх УВК, звязаних зі святом Покрови.

В разі виступлення з рядів Українського Вільного Козацтва на чужині, виступивший член обов'язаний звернути Козацьку Шаблю разом з грамотою Отаманові Куреня чи Отаманові Паланки. Останні передають їх до Генеральної Булави. Про це має бути значено в грамоті.

На знак найвищого вирізnenня на-
городженням легендарною Козацькою Шаблею в імені Українського Вільно-
го Козацтва, Почесний і Кошовий Отаман мають право вручити церемоніяльно Козацьку Шаблю в сріблі або золоті з самоцвітами і почесною гра-
мотою з правами і привілеями у на-
городу: а) за лицарство, хоробрість і відвагу на полі бою Лицарям-Героям,
б) за високі заслуги Державним Му-
жам, Полководцям і Вождям Україн-
ського Народу, в) членам УВК і українським громадянам за надзвичайні за-
слуги перед УВК і г) союзним військо-
вим начальникам, що виявили на ділі пошанування Козацької Ідеї і при-
служились справі УВК.

В 60-му РОЦІ ІСНУВАННЯ У. В. К.

ВІД КОМАНДИРА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ ПОЧЕСНОГО ОТАМАНА УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА 3 промови на цвінтари Св. Андрія в Савт Бавнд Бруку

Дорогі мені безконечно Вояки, з якими мені щастлива доля боротися за Державну незалежність України проти всіх її ворогів — мілі Побратими — Козаки!

Ще раз, вже в 50-ту річницю поминаємо сумну подію трагічної смерти Голови Директорії Української Народної Республіки і Головного Отамана Української Збройної Сили Симона Петлюри не на Рідній Землі в зусиллях Народу вибрати собі державну незалежність. На чужій землі згинув Симон Петлюра із рук червоного московського аєта Шльомо Шварцбarta. На чужій землі поховано Симона Петлюру.

В уяві Москви, навіть вже по скінченні нашої Визвольної війни перемогою ворога, він вважав Симона Петлюру надалі небезпечним ворогом і вирішив його підступно знищити.

На чужій землі спочив Симон Петлюра, а на цьому освяченому українському цвінтари лежить плита з нагробника Симона Петлюри, вона лежить під Пропам'ятним Хрестом, поставленим на честь всіх вояків і громадян, що віддали своє життя за волю Дорогої нам Батьківщини. Є то символи, що нам усім нагадують про великі жертви і кличуть до виконання обов'язку.

Не зникне символ боротьби! Народу бо не зникне Народ, що за своє майбутнє боровся і, як знаємо, там на Рідній Землі ставить геройський опір московському червоному тиранові в його

намаганнях знищити найменші прояви української самобутності. Помилевся ворог, слова наших геніяльних Пророків — Тараса Шевченка, Івана Франка та інших словом кликали народ до пробудження — "хто не знає минувшини, той не дбас про майбутність". Симон Петлюра створив і попровадив до боротьби за Україну військо — цілком слушно вірив, що лише збройним зусиллям можна забезпечити волю Україні. Приспаний довголітньою неволею та провокативними гаслами червоної Москви, Український Народ не спромігся на самопожертву в ім'я Найвищого Ідеалу. А смерть Симона Петлюри стала обєднуючим елементом всіх українських патріотів.

Ми під проводом Головного Отамана Симона Петлюри боролися як уміли і могли — нехай історія судить і осудить нас, але ми мали за собою світлі дні перемоги над чисельно і технічно міцнішим ворогом. — Зимові Походи Здобуття Києва, Діяльність УПА, Похід УНАрмії, Зрив Карпатської України. Перемога ворога не остаточною, історія свідчить, що ми вийшли з битви непоконані, нація наступники будуть готові відновити в слушний час змагання за волю Народу і ми кличемо до Вас: Молоде Покоління збережіть не лише на словах, але в ділах, щоб Ви зберегли традиції збройної боротьби, як заповів С. Петлюра.

Нехай Йому буде вічний спокій а серед нас для Нього вічна пам'ять!

Павло Шандрук
Ген. Штабу Генерал Полковник

— X —

У. В. К. в ЄВРОПІ в поклоні пам'яті Симона Петлюри

Отаман Паланки УВК на Европу Сотник Іван Карабін з Заступником Отамала Куречя УВК ч. 24 ім. Вел. кн. Ольги, Підхорунжим Іваном Бойко та Посестрою Адм. Хорунжою Веронікю Карабін взяли участь з козацьким прапором та прапором СУВ в урочистій параді над могилою Головного Отамана Симона Петлюри в Паризі 29 травня 1976 р. та в поминальному бенкеті в пам'ять 50-річчя Його трагічної смерті.

А дня 19 червня 1976 р. Українська Громада в місті осідку Куреня УВК ч. 24 в Карл-

сруге також відзначила ту саму річницю за активної участі тих же членів УВК. Панаходи відправив о. Прот. Демид Бурко та Капелян-Сотник УВК о. Володимир Гаргай. Доповідь виголосив о. Д. Бурко як учасник Визвольних Змагань України. З декламаціями виступили: Стефа Васильківська та Анджеліна Король. Урочистість закінчено співом українського слов'янства. Потім відбулася спільна вечірня.

Отаман Паланки побр. І. Карабін щирими словами подякував за участь всім присутнім, яких було 30 осіб.

**КУРІНЬ УВК ч. 20 ДОСТОЙНО
ВШАНУВАВ ПАМ'ЯТЬ
СВОГО ПАТРОНА**

В неділю 30-го травня 1976-го року Українська Громада міста ФІНІКС Стейт АРІЗОНА, З. С. А. в обох Церквах Католицькій і Православній панахидами започаткували свято 50-ти річчя трагічної смерті ГОЛОВНОГО ОТАМАНА УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬК і ГОЛОВИ ДИРЕКТОРІї УНР СИМОНА ПЕТЛЮРИ. У своїй короткій проповіді 82-ох річний мит. прот. о. А. Іллінський сказав про минулі події пов'язані з визвольною боротьбою УКРАЇНИ і причетність та значення СИМОНА ПЕТЛЮРИ в цій боротьбі. Після панахид в будинку С.У.М.А. відбулося свято вшанування СИМОНА ПЕТЛЮРИ, підготовлене Упр.ззою Куреня Вільного Козацтва ч. 20 ім. С. ПЕТЛЮРИ, очоленого Отаманом підполк. УВК К. Тржепелем та з допомогою місцевого громадського комітету і його голови Значкового

УВК М. Теслевича. Заля була заповнена молодю і старшими; віком та учнями школи Українознавства і, навіть, матерями з дітьми на руках! (Але не було тих, які не хочуть виховувати своїх дітей українцями, кажучи, що "ми проти політики").

ВЕЛИЧАВИЙ і ГЕРОЇЧНИЙ ОБРАЗ БЕЗСМЕРТНОГО СИМОНА ПЕТЛЮРИ присутні побачили і почули правдивий і зворушливий зміст вступного слова підполк. К. Тржепеля (бо то він же по мистецькому удеокорував сцену траурним портретом С. ПЕТЛЮРИ, та доповіді Ройового УВК Ю. Іллінського, що дослівно переказав і ту знаменну оцінку акад. ФЕДОРОМ КОРШЕМ СИМОНА ПЕТЛЮРИ, та доповнюючі спогади майора М. Чопівського). Далі слідували зворушливі декламації віршів Мартусі Росола "Слава Героєві" і Маріїки Теслевич "Симон Петлюра" та Ліди Королишин і Наталички Чопко "Нас Ждуть" та закінчено декламацією В. Сагуленком власного вірша, присвяченого СИМОНУ ПЕТЛЮРИ закінчено словами: "та дух його у нас не згас, він проломив ворожі мури і вілю виборе для нас".

Хор під проводом мит. прот. о. А. Іллінського співом возвеличував безмерного сина УКРАЇНИ: "ВЕЛИКИЙ ПЕТЛЮРА" "Із-за гори сніжок летить" "Преводи Козаків" і "А в городі", та закінчено свято гимном "Ще не вмерла Україна" проспіваний хором і всіма присутніми.

А після того учителі школи українознавства — пані Н. Сороченко і директор школи пан М. Теслевич роздали посвідчення з оцінками успішності кільканадцятьом учням трьох класів які запам'ятують на все свєте життя усе почути ними про національного ГЕРОЯ-ВОЖДЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

К. Палій.

— × —

У ВАНКУВЕРІ, Б. К., КАНАДА

Товариство Українських Самостійників з участю Українського Вільного Козацтва, Українсько-Канадійських Ветеранів та Української Стрілецької Громади, під патронатом місцевого відділу КУК влаштували 30 травня 1967 р. Академію в 50-ту річницю вбивства ворогом України Головного Отамана Симона ПЕТЛЮРИ. Програма була широка і цікава, яка відбулася в аудиторії православної Церкви.

Дуже гарну програму з портретом Симона

Петлюри для тієї Академії виготовили — оформили та видрукували члени Куреня УВК ч. 5 ім. Гетьмана Пилипа Орлика: о. Капелян Осаул УВК Петро Сацевич та Побрратим Бунчужний Іван Пушка.

Знаменним було те, що на тій програмці зображеного Український державний герб — тризуб з хрестом, що відповідало останнім законним приписам що їх підписав Головний Отаман Симон Петлюра.

Григорій Венке

Св. Пам. СИМОНОВІ ПЕТЛЮРІ

*Довгі роки ми святкуєм
Самостійність Народного зриву,
Що лишилось записане
В Історичну Книгу.*

*Ти остався, Отамане,
Символом між нами.
Незгөні ще й сьогодні
Наши тяжкі рани.*

*Бо Ти здигнув в напружені
В своїй сильній волі,*

*Щоб вирвати Україну
У Москвичів з тяжкої неволі.*

*Ти зрозумів гніт відвічний,
Московські кайдани,
До народу клич відважний —
"Станьте в ряди з нами!"*

*Продовжуєм Твої гасла
В постійному бою,
Як настане наш слушний час
Словним Твою волю.*

— × —

**З КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ПРАЦІ
ПАРАФІЇ УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ
БОГОРОДИЦІ
В ВАЛЕЙ-СУРЕЙ, БР. КОЛЮМБІЯ
ЗА УЧАСТИ УВК**

У неділю 14-го березня, 1976 року заходом Української Православної Парафії Успіння Пресвятої Богородиці було успішно відзначено Роковини у честь Українського Генія і Пророка Українського Народу Т. Г. Шевченка. Того дня після Св. Літургії місцевий о. Настоятель Капеллян УВК Петро Блажук відслужив панахиду у якій взяли участь у великім числі вірні, а прaporносці УВК 5-го Куріння ім. гетьмана Пилипа Орлика стали з прaporами біля Тетраподу, а Братство й Сестрицтво та молодь СУМК із свічками в руках. Церковний хор урочисто і набожно проспівав Панахиду під керівництвом дірігентки пані А. Залубняк, після якої о. Настоятель запросив усіх присутніх перейти до парафіяльної Авдиторії, у якій має відбутися Святочна Академія. Стараннями господині і членкин Жіночого Товариства був приготовлений обід. До обіду церковний хор проспівав молитву "Отче Наш", а о. Настоятель поблагословив поживу.

По обіді розпочалась програма, якую керував Петро Блажук, теперішній голова СУМК місцевого осередку ім. Л. Білецького. «Заповіт» муз. К. Стеценка проспівав мішаний хор, а вступне слово сказав Давид Лисяк член СУМК. Потім відспівано дві пісні "Наш Отаман Гамалія", слова Т. Шевченка, муз. М. О. Гайворонського і "На високій дуже кручи" — народна пісня. Церковний хор під дірекменту

ро пані А. Залубняк дуже чудово виконав ці пісні. Слова Тараса Шевченка "Українське Село" досить вдало продеклямувала Калина Голонько, учениця Рідної Школи.

Черговою точкою були три пісні: "Туман хвилями лягає", "Ой три шляхи" і "Поклін Тобі Тарасе" у виконані молодечого і мішаного Сумівського хору під керівництвом пані Марусі Пасішнюк. Дуже приємно було бачити, як наші молоденькі хористи разом з учнями Української й Недільної Школи так чудово і зворушливо проспівали ці пісні, що аж в присутніх слухачів серця раділи, які ентузіястично їх оплескували.

Після виступу молоді головну доповідь на тему «Шевченко й Україна» виголосила пані Марта Лебедович, яка талановито та доброю українською мовою, передала дуже чутливо слухачам надзвичайно обширний і чудовий зміст цієї доповіді що неодному із присутніх слухачів викотились сльози на очах.

Відтак Павло Лисяк продеклямував вірша "Шевченкові Слова" цей маленький декляматор виконав своє завдання прекрасно без жадних труднощів. Це був результат доброї школи, у якій постійно розмовляють українською мовою, та школа є рідний дім, а в ньому такими учителями є батько і мати.

Потім учні Рідної Школи проспівали дві пісні під керівництвом пані М. Пасішнюк: "Учітесь Брати Мої" й "Думи Мої" слова Т.

Шевченка, а учень другої кляси продеклямував дуже чутливо вірша "Вставайте". До відспіваних пісень фортепіановий супровід виконала Христина Миронюк.

Передкінцеве слово виголосив о. Настоятель, який щиро сердечно подякував найперше усім виконавцям, що так старанно приготувалися, щоби цей концерт увінчався якнайкращим успіхом, і тим, що своєю численністю присутністю звеличали ці ВЕЛИКІ РОКОВИНИ. А на особливу вдачність і в заслугу належиться Церковний Громаді у якій вже 19 років завжди відбуваються святкування на пошану ГЕНІЯ, УЧИТЕЛЯ Й ПРОРОКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. Це значить, що така громада живе ШЕВЧЕНКІВСЬКИМ ДУХОМ так, як ним буде жити вічно і вся НАША УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ.

о. П. Б.

ПЯТЬДЕСЯТЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ СУПРУЖОГО ЖИТТЯ ОТАМАНА ІВАНА І АНАСТАЗІЇ СТЕЦЬКОВИЧІВ

Пядесялітній ювілей супружого життя панства Стецьковичів відбувся дуже вроочисто. Заходом і старанням їхніх дітей цілий Ювілей пройшов на славу козацькому роду!

В суботу дня 8 травня біжучого року, о годині 5:30 запрошенні гості зібралися до нашої прекрасної Церкви Св. Вознесіння в Клифтоні, де вже був Настоятель нашої Церкви о. Протопресвітер Теодор Форостій, парафіяльний хор ім. М. Лисенка під проводом Проф. О. Головацького. Тут увійшли до Церкви панство Стецьковичі в оточенні своєї родини. Хор привітав їх могутнім співом «Щасливий чоловік», а відтак о. Настоятель проспівав «чин благословення супружжя» в їхнє 50-ть ліття. Вся церква разом із присутніми гостями була в піднесеному, дусі. О. Настоятель, а він сам є капеляном У. В. К., вніс многоліття "молодій парі", уділяючи своє благословення.

На цьому місці скажемо хоч коротко про родину Стецьковичів. Іван Стецькович родився 5-го травня 1898 року в селі Мішанець, пов. Старо Самбірський. Вже в 1915 р. вступив до УСС, а в 1921 р. перейшов з армією до Чехословаччини де разом з ген. Кравсом пробув до 1924 року. 1924 році, не маючи змоги вернутися до тодішньої Польщі, виїхав до Америки і поселився в Манчестер стейт Нью Гемпшир і там же одружився з Анастазією Грицак. Відтак молоде подружжя перенеслося до Нью Арку в Нью Джерзі, а юпісля до Карлстад в Нью Джерзі, де проживають до сього дня.

Стецьковичі мають семеро дорослих дітей — чотири сини і три дочки, десять внуків і

одну правнучку. Цілий час свого побуту, п. Іван працював в українських комбатантських організаціях, зараз являється ОТАМАНОМ 15 Куреня У.В.К. ім. Петра Конашевича-Сагайдачного в Клифтоні, а рівночасно головою ОБВУА на нашу юркуту. Між визначнішими гостями присутніми на ювіліо були ген. Петро Смородський, полк. І. Винник. Після церковної відправи було прийняття в одному із кращих ресторанів у Карлстаді на якому був присутній о. Настоятель, який провів відповідну до хвилі молитву і ціла весільна гостина при участі оркестри пройшла надзвичайно мило. Приємно є, і зовсім на місці загадати, що внутика панства Стецьковичів молода і здібна поетеса прочитала спеціально зложеній на цю оказію вірш, який всі прослухали і нагородили її — Деббі Сервідій оплесками.

В часі гостини надійшла привітальна телеграма від Кошового Отамана УВК інж. А. Кущинського, яку присутні приняли оплесками.

Пізно вечером закінчено це небуденне свято і всі розібралися з піднесеним духом. Діти і ціла присутні громада високо оцінили працю отамана Стецьковича, бо він свою працею на народній ниві собі вповні заслужив, а його достойна Дружина Анастазія від него не відстae a у всему йому помагає !

З нагоди своєgo супружого п'ятьдесятлітного Ювілею панство Стецьковичі жертвували 25 доларів на пресовий Фонд «Українського Козацтва».

Боже благослови панство Стецьковичів, ще на Многі і Благі Літа працювати так корисно для Українського Народу !

ДАВНІ СПІЛЧАНСЬКІ ТРАДИЦІЇ

Історичні обставини за часів неволі під чужими державними владами з їхніми соціально - економічними утисками, коли нашим народнім масам приходилося провадити господарське життя під кермою займанця і спільно з ним привели до думки, яку народня мудрість висловила такою крилатою приповідкою — «гуртове-чортове!».

Але такий погляд не був завжди притаманний для української думки. Вільних спілок для самодопомоги і самооборони від тої чи іншої чужої чортової напасти український народ не боявся і в тій цілі добровільно об'єднувався, щоб поборювати чужі визиски, чужі впливи і навіть чужу владу. З нашої історії знаємо навіть про таку сильну організацію як добровільна славнозвісна Січ Запорозька.

Запорозька Січ, що провадила національну боротьбу й існувала як самостійна вільна козацька організація, була такою спілкою для задоволення також господарських потреб своїх учасників. Спільними організованими силами провадили січовики риболовство, полювання, добування солі, випас худоби й коней. Для того Січ складалася з 38 куренів. Кожний курінь був наче окремою господарською спілкою, яка раз на рік вибирала свого Курінного Отамана й курінну старшину. В господарському ж відношенню Січ була ніби союзом таких спілок і щороку по жеребку розділяла між куренями різні землі й природні добра та річки для господарських робіт на них. Крім того, для спеціальних господарських підприємств, як от — «ліситися», то є — ловити звірів, складали на час такої роботи окремі, так би мовити сезонові спілки. Для забезпечення ж Січі постачанням загальними господарськими потребами як продуктами хліборобства та іншими більшими промислами всі січові землі навколо Січі поза Дніпром, так звані «Запорозькі Вольності» було поділе-

но на 8 паланок з їхніми Паланковими полковниками і старшиною. На тих паланках оселявались жонаті козаки по козацьких селищах і хуторах. Це були ніби військове інтенданство, яке продуктами своєї праці забезпечувало Запорозьку Січ в її господарських потребах, потрібних для її мілітарної служби для своєї нації.

Історія України пам'ятає ще «прихідські братства», які, крім церковних справ і послуг, дбали також про матеріальну допомогу при хворобах, при випадках смерти та при інших тяжких пригодах своїх спільників.

Відомо також, що на Україні існували товариства — «цехи», які також мали в своїй чинності взаємодопомогу в господарських потребах своїх членів.

Нарешті, вже за порівнюючи недавніх часів були у нас козацькі «чумацькі валки», що ходили в Крим по сіль та по рибу, як чисто робочі артілі.

Також пригадуємо «рибалські ватаги» при гирлах наших річок та при морі.

А ще бували «спілки косарів» — ці найпростіші сезонові артілі.

Своє правдиво прихильне ставлення до спілчанства український народ висловлює власне в цілому ряді таких позитивних приповідок: «Де робить спілка, там і сам Бог помагає», «Спілка — силка», «Велика спілка — велика й силка», «Де добра згода — не страшна й пригода», «Дружній череді й вовк не страшний», «Доки братство, доти й багатство».

Навпаки негативно висловлюється наш народ про самітню працю: «Пропала спілка й пропала й силка», «Самотиння — сиротиння», «Самому і в раю нудно», «Де сім, там щастя, а одинець — худобі кінець», «Сім воює, а один горює», «Хто сам один косе — той до віку голосе», «Самому одному робити — вік тужити» в противність до того, що: «Робота в артілі — мов

танці на весіллі» або — «У дружній спілці робочій і гони коротші».

З тих приповідок видно, які є традиційні правдиво українські погляди на спілку, з якої виріс з таким широким господарським, а для нас і національним значенням спілчанський рух, коли український народ мав в «своїй хаті і правду і волю».

— X —

В теперішніх часах, перебування українських поселенців на чужині, той дух до спільної боротьби за незалежне господарське існування від чужих впливів проявляється в творенню різного роду кооператив та спілчанських організацій. Наприклад в осідку Генеральної Булави УВКозацтва в Чікаго вже 12 років існує і буйно та успішно розвиває свою чинність Ощадно-Позичкова Спілка «Певність», що нараховує вже 7.500 членів. Ця спілка широко обслуговує своїх членів: приймає їхні ощадності і за ті вклади, що є забезпечені державою до 40.000 доларів, платить високі дивіденди від 5 1/4 до 7 3/4%. Видає довготривалі позики на купівлю та будови домів, на фарми і земельні парцелі. Для потреб своїх членів видає чеки, перекази, виконує оплати по рахунках газових електричних та телефонних компаній. «Певність» має сейфи з огнетривалими депозитними скриньками для збереження в них цінних речей і документів. Між іншим,, Генеральна Булава УВК та редакція «Українського Козацтва» там зберігає декларації своїх членів, картотеки та інші важні документи, бо «Певність»

є для українців правдивою певністю для полагодження таких справ. При тому ця спілка зі своїх доходів, які вона має в наслідок оборотового капіталу, що вже перевищив 26 мільйонів доларів, видає допомоги для культурно-національного, релігійного й громадського життя українців, уділивши їм за рік суму 34.000 доларів.

«Певність» має власний модерний будинок, який саме тепер розбудовується в двічі ширший з огляду на великий зрост чинності цієї спілки.

У «Певності», як у добрій козацькій фортеці все робиться взірцево й дисципліновано як при війську та ще й скоро, бо рахунки провадяться на комп'юторах. Вся чинність є забезпеченена від всяких випадків. Навіть працьовиті й пресимпатичні касирки працюють забезпечени від злодіїв товстою непрострільною скляною стіною.

А весь персонал цієї спілки, що є всі передплатниками або сталими покупцями «Українського Козацтва» визначається особливою ввічливістю й чинністю і тим просто привабляє до себе клієнтів.

А над тим усім чатують контролі, яких тут є аж чотири. Крім своєї внутрішньої контролі «Певність» підлягає несподіваним контролям фахової Контрольної Компанії, крім того — стейтовій контролі і, нарешті, ще й державній федеральній ревізії.

Так ця спілка «Певність» є дійсною певністю а тому УВК нею послуговується.

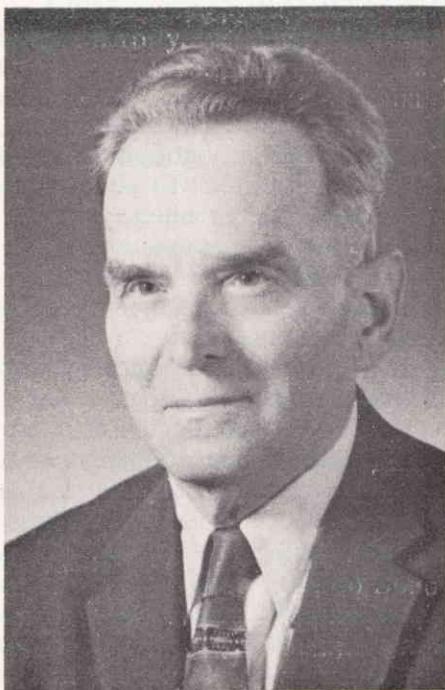
Т. Торський

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

СОТНИК ІНЖ. ИЛАРІОН СЕСЬ

Дня 6-го травня 1975 року в Німеччині відійшов у вічність на 78-му році життя св. пам. Дипл. Інж. Іларіон Сесь. Сотник Армії УНР. Похований за православним обрядом на цвинтарі в м. Людвігсбург 9-го травня 1975 р. при великій участі друзів і знайомих. Похоронні відправи совершив о. Протопресвітер Демид Бурко з м. Штутгарту. Осиротив свою дружину Гелену (чешку з походження), котра була вірною подругою в Його тяжкому й довгому еміграційному житті. Покійний народився 21-го жовтня 1897 року ст. ст. в селі Райковка Лубенського повіту на Полтавщині в старій козацькій родині. Вчився в гімназії в м. Києві, яку й скінчив в 1916 році та був по- кликаний до царської російської армії в офіцерську школу і як старшина

брав участь на фронті Першої світової війни.

В 1918 році вступає в Українську Армію й перебуває в її рядах аж до кінця наших Визвольних Змагань та разом з Армією й Урядом УНР в листопаді 1920 року евакуюється до Польщі. Був відважним і хоробрим старшиною Армії УНР.

В 1921 році з Польщі переїздить до Чехословаччини, де вчиться на матуральних курсах при Українській Господарській Академії в м. Подебрадах. Від 1923 до 1928 року вчиться в чеській високій школі землемірного та лісничого інженерства, а 27-го листопада 1928 р. дістає там диплом інженера. В 1945 році після закінчення Другої світової війни переїздить до американської зони в Німеччині, де перебуває в ріжких таборах для ДП — Ашафенбург, Регенсбург, Ульм та Гольдсгофе. В 1956 році переїздить на стале мешкання до оселі в м. Людвігсбург - Грінбіль, де й перебуває до своєї смерті. Був довгий час хворий і через те не міг працювати, а проживав на пенсії. Був активним членом української громади Штутгартщини, кілька разів був членом Контрольної Комісії Місцевого Представництва Української Еміграції (МПУЕ) в м. Штутгарті. Кілька років був старостою - титарем в Свято-Духівській Парафії УАПЦ в м. Людвігсбург. Також підтримував орган УАПЦ -- журнал «Рідна Церква».

Громада втратила участника Визвольних Змагань, освічену людину й великого патріота. Хоча сам був прихильником гетьманського руху, однак завжди цікавився долею й працею Державного Центру УНР та працею

всієї української еміграції в цілому світі. В ріжких країнах світу мав багато знайомих — товаришів по зброй,

по навчанні й теж земляків, з котрими стало переписувався.

Вічна пам'ять Спочилому!!!

Дружина й Приятелі

БЛ. ПАМ. СТЕФАН ПЕРНАРОВСЬКИЙ
Підхорунжий Куреня УВК ч. 5 ім. Гетьмана Пилипа Орлика

Він народився 7 грудня 1902 року в с. Балинці пов. Коломия. До Канади приїхав з мамою в 1907 році. Його батько приїхав до Канади ще в 1903 році. Кілька років перебував у Презбітеріянській школі в м. Тюлон, Ман. До Саскатуну приїхав з родичами в 1916 році і тут покінчив публічну школу, коледж і університет, діставши диплом фармацевта в 1933 році. Перед тим скінчив також учительський семінар з дипломом першої кляси і учителював в різних околицях Саскачевані. Мав аптеку в Саскатуні три роки а вечерами ходив до університету. Три роки мав аптеку в Вакав, Саск., потім переїхав до Йорктона і там мав власну аптеку 28 років.

По тяжкій праці мав удар серця. Тому продав аптеку і переїхав до Саскатуну на заслужений відпочинок. Тут сказано про тяжку працю, бо Він не лише був учителем і аптекарем, але під час вакацій працював як «бел-бай» в готелях, на залізній дорозі, у фармерів, у мясарнях, щоб заробити гро-

шей на дальші студії. Від родичів не сподівався помочі бо вони були немаєні і він їм давав частину свого заробітку.

В 1927 році одружився з учителькою Катериною з дому Охітва і з нею чесно прожив 49 років. Вона ж йому своїми грішми допомагала відкрити аптеку в Саскатуні. Крім того, дружина перетримувала у своїй хаті студентів, щоб допомогти тим заробітком докінчити університет.

Вони обоє віддано працювали на церковно - громадському полі, бо були добрими й національно - свідомими канадійцями. Бл. п. Стефан був близким промовцем та справедливим і правдивим у своїх промовах. За його правдивість дехто його не любив, називаючи «ренегатом і бунтівником». Коли було засновано Православну Церкву, то Покійний дякував і возив священиків без жадної за те платні. Це було у Вакав і Йорктоні. Завжди боронив священиків проти безпідставних закидів нерозумних людей. Брав активну участь у церковних і національних зіздах. Зі своєю дружиною був на відкритті пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпезі.

Покійний постійно боровся за невинних православних християн, коли їх неоправдано хотіли поставить на церковний суд, боровся проти комуністів і інших наших історичних ворогів.

Був добрым мужем, батьком і дідулем. Старший син Модест є професором на Університеті ЮБС у Ванкувері. Другий син закінчив університет і працює техніком в «Канадіен Нашіонал Рейдвей» та вчить інших своєї професії.

Бл. пам. Стефан Пернаровський упокоївся 28 квітня 1976 року, залишивши в смутку улюблену дружину, двох синів і шість внуків. Його сини говорять перфектно українською мовою, є свідомі і горді свого походження. Як Покійний був відвітний і ніколи не боявся сказати правди, так навчав і своїх синів і Його дружина була з ним однозгідна в тому.

Похорон відбувся 1-го травня о 3-ій годині в похоронному закладі Маунт Плезент Чапел в присутності родини

і близьких приятелів. Чин похорону з коротким словом прощання совершив о. капелян УВК Прот. П. Бублик.

Покійний вступив в козацькі ряди 2-го березня 1975 року і 10-го серпня того ж року курінні збори обрали його на становище писаря Куреня. Він відішов від нас на вічний спочинок.

Спочивай, Дорогий Побрратиме! Ми Тебе не забудемо а будемо згадувати тихим козацьким словом. Вічна Тобі пам'ять!..

Т. Грінченко

**

ЦІКАВІ КНИГИ

„Die Geschichte der Kosaken, Wilder Osten 1500-1700” Klaus J. Groper, C.Bertelsmann Verlag Munchen.

«Історія Козаків. Дикий Схід».

Видавництво Трепера

На 316 сторінках з 26 знімками козаків, боїв Хмельницького і запорожців, що пишуть листа до султана (картина Рєпіна), автор пише про наших козаків лише на 31 сторінках і де-не-де ще дещо згадує. Про визвольні змагання Хмельницького пише досить вірю, про козацькі повстання, їхні звичаї, організацію психіку. Розрізняє козаків Запоріжжя і з над Дону та Волги. Пише, що «Головною силою козаків була Запорізька Січ.» Там була «рівність, свобода, романтика, погорда до смерті, без журність і ненависть до всякої примусу». Однак про визвольні змагання пише радше, як про рабункові напади, отже «Дикий Схід». Кольоритно описав напади на Туреччину і сам Константинополь. Вірно подає причини повстання в Україні, а теж позитичний змаг і плян Хмельницького — створення «Козацької держави». Дещо забагато присвячує місця п'янству.

Можна б ту книжку радше назвати підбій Сибіру, бо дуже багато чомусь описує експансію Москви на Сибір і її методи. Звірства починяються від царів і кінчаються (як маює і Шевченко) на найменших.

Автор подає багато джерел й цитує з них часто (але переважно московські). Менше знає визвольні змагання України. Згадує він і про наші думи й якось не добачає в них того, за що боролися наші козаки й за що йшли на Царгород.

E. Рен

ЦІННА КНИЖКА

К. Каздоба, ЗАМЕТЕНИЙ ШЛЯХ (Мюнхен — Аделаїда: В-во Інституту

Літератури ім. Михайла Ореста, 1974 367 сторінок.

На українському літературному полі з'явилось немало різних статей і споминів про страшну недолю українського селянства, яке було авангардом опозиції проти колективізації. На жаль праці, в яких висвітлювалося життя нашого селянства в цьому періоді не можна заражувати до документальної хроніки бо вони або були надто емоційні, або фрагментальні — не охоплювали більшості подій того часу. Цілком інакше можна сцинити працю К. Каздоби — «Заметений Шлях».

Причитані цієї книжки вражає читача витриманість автора, в ній немає зайвого сантименту, а всі факти, які феноменально запам'ятав автор не потребують додаткового пояснення чи коментарів. Книжка читається легко. Факти виложені в дуже умілий спосіб, а це якраз і притягає читача довідатися що буде дальше на цьому неприємному тернистому шляху неволі.

Наприклад в описі вироку відчувається не тільки міцний, незламний характер батька автора, але і його ідейно-національна ерудиція. Він не накидається на гнобителів в час його допитів, радше змовчує, але в тому мовчанні криється правдива фтида до них і вони це бачуть. В описі вироку немає трафаретних ура-патріотичних викриків, які дуже часто вживають наші автори, де треба і, де не треба. Помимо невживання грімко голосних фраз в читача витворюється образ українського селянина-героя, завдяки якому збереглася наша нація.

Автор зображає нашого селянина-господаря таким яким він був і не вкладає в його діялог штучної міської мови. Все ж не дивлячись на все це автор зумів витворити в нього натуруальну відлагу, уміння виходити з най-

тяжчого положення, а головне, незаперечний його патріотизм.

Листування автора з батьком і дядьком має також логічний сенс, а не безнадійне квіління раба чи тюремщика.

Не гірше описана також і роля української жінки-селянки в боротьбі з гнібителями та в обороні української церкви. Вона (жінка) не була холоднокровною обивателькою але щирим оборонцем духовних традицій нашого народу.

В іншому місці автор описує як московський п'яниця "строїтельний технік" залишається до вродливої жінки українки і обіцяє їй, очевидно в заміну за любов, "працю в його службовій кімнаті", але вона радше чим згубити свою честь іде з своїм братом на тяжку працю лісоповалу.

В епізоді про перебування автора в одному з радгоспів він пише як службовець ГПУ дімався документів яких автор не мав, але запевнив, що вони є в його мешкані. Тоді ГПУ-шник наказав йому їх принести. Скориставшись з цієї нагоди автор задумав утекти, але його втеча не була вдачною і через кілька днів він був змушений вернутися до радгоспу, де на подвір'ї зустрічається з директором. Ось, як описує автор цю зустріч:

"Директор Мартишев ішов з свого помешкання до радгоспного бюро, але завважив мене і раптово звернувся до мене. Його кроки були тверді, обличчя похмуре, він зупинився біля мене та запитав:

— Каздоба де ти взявся?

Це були критичні хвилини, і я схвильовано відповів:

— Я пішов на поле, сіно в копиці складати і ввесь час працював у радгоспі

— Кожного дня працював у радгоспі?

— Так товариш Мартишев!

Директор ступив кілька кроків в сторону старшоробочого Кармакова. Мої руки тримали від хвилювання, що прийшов кінець моєї волі... Але Мартишев на хвилинку зупинився, повернувшись і знову підійшов до мене. Цим разом на його устах пробивалася легка усмішка. Його руки поправляли хомут на коні, і він тихо до мене промовив:

— Каздоба, не говори ніде, що ти втік із моєї кабінету! Ти знаєш від кого ти втік!

Цей епізод цікавий тим, що навіть не всі директори сліпі виконавці партійних деректив. Адже, в кабінеті Мартишева, з якого втік автор, був ні хто інший як сліпий виконавець партійних деректив, член ганебної режимової — ГПУ. І напевно сам директор при його появлі тримав, але він був людиною на високій посаді, яка можливо в душі своїй не терпіла такого режиму так, як і автор.

Цінність книжки "Заметений шлях" і полягає в тому, що автор за нашою притаманною трафаретністю не перебільшує своїх страждань, не зробив всіх урядовців брутального

режimu страшними катами. Кожного з них він схарактеризував так, як він на це заслужив.

Оскільки книжка написана об'єктивно, без перебільшення, а головне легко, зрозумілою мовою вона на сьогодні є найкращим мемуарно-хронікальним документом про життя нашого селянства в час колективізації яка залишилась в житті нашого народу найчорнішою сторінкою історії новітньої московської імперії.

Книжка написана легкою мовою, а тому легка для перекладу на буд-яку чужу мову. Я певний, що і неукраїнський читач прийме її з великим захопленням.

Пилип Грін

ПОВІДОМЛЕННЯ

Видавництво «М ЛИ Н» опублікувало існував працю п. Проф. Р. ДРАГАНА під називою: «ВЕЛИКА СІМ'Я» (Індо-Європейці), яка присвячена проблемам повстання Індо-Європейської Сім'ї Народів, їхнього географічного розселення, культурно-релігійного та цивілізаційного розвитку та їхньої ролі в державно-політичній структурі сучасної Європи.

Без перебільшення можна ствердити, що «ВЕЛИКА СІМ'Я» проф. Р. Драгана є унікальною появою на нашому книжковому ринку та є своєрідною енциклопедією "Стародавньої Історії Індоєвропейців", яка надзвичайно поглиблює фактичні відомості про далеке минуле наших предків та дає цілковито іншу інтерпретацію Праісторії, а тим самим спричиняється також і до ліпшого зрозуміння актуальних проблем сучасності та до реальніх можливостей розв'язки й полагодження їх.

Ціна її виносить шість доларів американських включно з коштами пересилки.

Адреса:

N. S K R I P N I K
P. O. Box 4936
The Hague 2040
The Netherlands

«КАНАДСЬКА УКРАЇНА»

Редактор — Яр Славутич.

Неподавно читали ми в Едмонтонських «Українських Вістях» з 26 лютого 1976 р. допис Івана Діденка про дуже успішний літературний вечір поета Яра Славутича в Лос Анджелесі, на який запросив його з 18-річною донькою Оксаною Відділ Української Православної Молоді Америки в дні 2 січня б. р. і який відбувся в залі УПЦ.

Проф. Др. Яр Славутич, осаул УВК, знаний читачам журналу «У. К.» з своїх прецінних історичних нарисів в цьому журналі. Він же поет, історик, науковець і саме під кінець грудня 1975 року він був учасником на науковій річній конференції у Сан Франциско й була

нагода скористати з його там привільності. На цій же конференції Проф. Яр Славутич між іншим, відчитав доповідь на тему "Козацькі гумористичні прізвища". Проф. Яр Славутич є звичайним професором Едмонтонського Університету, та попри свою наукову й поетичну діяльність, він знаний також зі своєї громадської діяльності й дослідженням українського першня на широких просторах Канадської землі. Саме 5 березня б. р. редакція журналу «У. К.» одержала 48 сторінковий часопис «Канадська Україна» ч. I, січень 1976, що його редактором є Проф. Яр Славутич і який буде виходити раз на три місяці. Це радше історично-етнографічний довідник, своєрідна енциклопедія великої вартості не тільки для українських поселенців Канади, але для всіх нас розсіяних по цілому світі, і то так поселенців теперішніх як і майбутніх, бо це свідоцтво нашої живучої ідентичності і то свідоцтво непроминаючої вартості в найкращому цього слова розумінні та живий приклад гідний наслідування по інших країнах нашого поселення. Він не залишиться також без належної уваги і серед чужого оточення, бо наші статистичні дані й постійно зростаючі надбання та багаті вклади у пульсуюче життя Канади будуть предметом зацікавлення кожного дослідника, проживаючих там національностей, їх число сила і побут та участь в загальному житті Канади.

Не є можливе в короткій згадці наскільки усі відомості 48-сторінкового часопису. Його треба з увагою читати сторінка за сторінкою і другим поручати. Ми обмежимось тільки до деяких важливіших відомостей, хоч на нашу думку усі вони однаково важливі. Та ще перед тим хочемо подати Шановним Читачам кілька слів з листа редактора часопису, що його отримала редакція журналу «У. К.» дні 2I травня 1976 р. Він пише: Нехай кожний має на увазі що я за *неукраїнські* гроши хочу друкувати *українську* пресу. Серед оголошень лише один українець був у першоу числі а в другому лише три! Ті, що збирають гроши, мають дуже добре комісіве, а я-центи... Зате, я радію, що можу оплатити друк, папір, поштові видатки, та ще й декому дати маленький гонорар. І головне: подати добру поживу, для мозку поселенці..."

Кожна сторінка часопису подає відомості про українців у Канаді.

Вже з першої сторінки довідуюємося, що згідно з оголошеною статистикою перепису населення Канади 1971 року, число українців Канади досягнуло 580,660 осіб та, що до числа наріджені, українці випереджують лише британці і французи. На цій же сторінці є представлений графічно розподіл українського сільського населення в степових провінціях Канади в 1961 році та окремо стан українського населення у всіх провінціях і 9-х містах в роках 1961 і 1971. А далі на інших

сторінках пищеться про історію найдавніших українських поселенців, перших поетів і письменників, церкви, школи і клуби, укрійнців на видніх і високих становищах в містах і державних урядах, про українську пресу і так сторінка за сторінкою завжди щось нове і важне українське, що його не знайдете в дотеперішніх публікаціях.

Надзвичайно цікаві українські назви поселень місцевостей, (Наприклад: Україна, Мазепа, Київ, Галич, Волинь, Бучач, Козак), озер, рік тощо що їх надавали перші поселенці-піонери при освоюванні лісових пущ й диких простірів (сьогодні врожайні фарми і оселі), визнані урядом, з яких багато задержалося по нинішній день. Так і видно, що наші поселенці жили і дорожили споминами рідної батьківщини, вона для них була первовзором любові і буття, з іменням своєї залишеної рідної місцевості вони з'язували свій важкий труд і надії виховування своїх дітей і завдяки тим благородним почуванням їхні діти виростали в пошані й любові до своїх батьків і їхньою *«обожуваної* батьківщини. Слід би про це пам'ятати нашій т. зв. політичні еміграції післявоєнних років і брати собі за авір до наслідування цей благородний приклад з перших поселенців, часто на віть не грамотних але великих душою і серцем та глибокою любовю до рідної батьківщини, яких цінні українські надбання ми тепер подивом оглядаємо і про що так широко розповідає і буде розповідати в «Канадській Україні» Проф. Яр Славутич. Треба тільки читати і користати з тієї "добрі поживи для мозку поселенців" та бути вдячним Проф. Славутичеві що знаходить час й не жаліє труду та збагачуванням відомостей про українців і їхній плідний труд в Канаді — збагачує загальний історичний і науковий добрік України.

Павло Бабяк

«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО»

(Уривки з оголошення переданого на радиопрограмі Василя Шарвана в Боффало
дня 7 лютого 1976 року)

Проголосив д-р Михайло Лоза.)

У Чікаго виходить журнал під назвою «Українське Козацтво». Цей журнал — це квартальник, Головним його редактором є інж. Антін Кущинський. Що можна сказати про цер журнал? Перш за все: появляється він дуже регулярно.

Хоч головним завданням журналу є пле-кати козацькі традиції, то поміщуваний у цьому матеріял — різноманітний. Тим самим кожний читач знайде в журналі щось цікавого для себе.

На спеціальну згадку заслуговує розділ "Для козацького юнацтва". Розділ, а радше його назва говорить сама за себе. Формат журналу «Українське Козацтво» — книжко-

вий. Папір дуже добрий. В кожному числі багато світлин.

По докладніші інформації відносно журналу «Українське Козацтво» прошу звертатися до нашої радіопрограми.

УВАГА !

Мар'яна Рубчак, студентка історії в Іллінському університеті Чікаго Секрл, зосереджує свої наукові зацікавлення на Гетьманській Добі. Темою її докторської праці буде політика Петра Первого, а особливо вплив цієї політики на історичний розвиток новітньої України.

Особі, які знають про будь-які матеріали, що підходили б до цієї теми, просимо повідомити Редакцію, або безпосередньо Мар'яні Рубчак на адресу:

735 Brummel St.
EVANSTON, ILL. 60202 U. S. A.

УВАГА !

С ПРОСТОВАНЯ

Наш щирий передплатник ВШановний Пан Інж. Омелян Михайло Тишовницький звернув вже вдруге увагу на помилки, які трапились в ч. 4 (34) «УК» за 1975 р. На 1-й стр. обкладинки та на ст. 14-ї змісту подано, що Отаман св. п. Богуслав Шашкевич був Командиром XI-ї бригади УГА, а має бути правильно: «IX» бригади. А на портреті Отамана маляр помилково подав на рукаві не такі старшинські відзнаки як то мало бути по існувавших приписах.

Дякуємо ВШановному Панові Інж. О. М. Тишовницькому за ті зауваги та пояснення. Ми перевірили наш друк і знайшли, що все те згадане було передруковано з тексту відповідної статті з «Літопису Червоної Калини».

Редакція «У. К.»

ХТО ПОМАГАЄ ВИДАВАТИ НАШ КВАРТАЛЬНИК (Крім точних передплатників і кольє рітерів)

ВІКАЗ ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД від 1 березня до 31 липня 1976 року

Почесний Козак **ВАСИЛЬ ЄМЕЦЬ** збільшив свій **КОРОЛІВСЬКИЙ ДАР**, прислав 25 доларів. (Тепер його, дар є в сумі 650 дол.).

Нові **КНЯЖІ ДАРИ** зложили: ВШановні Побратьями, приславши слідуючі суми, що їх подаємо в долірах, а в дужках зазначаємо повну суму їхніх дотеперішніх дарів: **КАТЕРИНА ВИШНІВСЬКА** 60 (120), **НИКИФОР ТКАЧИНСЬКИЙ** 100 (118), **ІВАН ВИННИК** 21 (106).

КНЯЖІ ДАРИ збільшили ВШановні Побратьями, приславши додаткові суми: **МИРОН ЛЕПАК** 22 (375), **ЯКІВ РІЗНИК** 5.50 (286.35), **МАРІЯ І КОНСТАНТИН КЛЕПАЧІВСЬКІ** 5 (249), Ощадно - Позичкове Т-во «**ПЕВНІСТЬ**» 50 (150), Кредитова Кооперація «**САМОПОМІЧ**» в Чікаго 10 (110).

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА СВІЖУ МОГИЛУ св. п. **ГЕТЬМАНІВНИ ЄЛИСАВЕТИ СКОРОПАДСЬКОЇ**: Родина ВШановного Побрата **РУДОЛЬФА ФЕДОРОВИЧА** 25 доларів і **МИХАЙЛО КОЗЛЕНКО** 5 дол.

ЗАМІСТЬ НЕВ'ЯНУЧОГО ВІНКА на свіжу могилу бл. п. Побрата **СТЕ-**

ПАНА ПЕРНАРОВСЬКОГО збірку на пана хиді прислав ВПобратьим **Т. ГРІНЧЕНКО** в сумі 24 дол.

В РІЧНИЦЮ СМЕРТИ бл. п. **СОТНИКА МИКОЛА ІЛЬЧУКА** склала Його донька ВШановна Посестра **НІНА КОТИС** 5 дол.

ВШАН. Побратьим **ІВАН СТЕЦЬКОВИЧ** з нагоди **ЗОЛОТОГО ЮВІЛЕЮ** подружжа з Посестрою **АНАСТАСІЄЮ** прислав 25 дол.

ВШАН. Побратьим **Д. ІЛЬЧИШИН** подарував 4 примірники своєї книги «Історичні факти», які подано на суму 28 доларів.

ВШАН. Побратьим м-гр **ОСИП ГУБЧАК** з нагоди свого 65-річчя зафундував передплату «УК» для десяти організацій молоді разом 65 доларів.

Разом по списку зі спеціальними означеннями поступило дол. 485.50.

ІНШІ ДАРИ в долірах, в хронологічному порядку їх поступлень: Ів. Дацківський 9, В. Дзуль 1, Ю. Іллінський 2, Б. Савчинський 2, Г. Семків 12.74, П. Самутин 17, А. Де Шудрій 4, О. Морозевич 2, Ів. Пушка 6, А. Онішко 0.63, М. Лапка 2.48, П. Коцюруба 1.25, Л.

Зозуля 7.40, І. Кревнюх 0.63, О. Рогозинський 6.17, С. Крицький 9.26, К. Мандзенко 7, К. Гусак 10, С. Березницький 4, С. Магмет 0.60, П. Мацвейко 5, Ст. Перниаровський 6, І. Карлабін 3, С. Гннатківський 7, Ів. Сапливий 1, Ст. Душенко 3.50, В. Приступа 1.50, Н. Струк 3, А. Антоненко 5, О. Желіховський 1.34, Р. Стангвет 8, З. Різників 6.32, А. Ухова 3, Д. Стопкей 5, П. Мулик 5.84, о. Й. Скульський 18, М. Козленко 7, І. Карапінка 3, С. Котляревський 2, Гр. Коваленко 2, К. Редкевич

8, Д. Ільчишин 3, о. П. Джулінський 10, М. Зіньків 2, Н. Білецька 5, С. Колодій 5, П. Конопленко - Запорожець 3, Ю. Шкарупа 4, Гр. Венке 7, Р. Іванницький 8, В. Попадюк 5, П.. Сухомлин 10 і В. Палагнюк 5.

Разом по цьому списку дол. 276.66.

А всіх дарів на Пресовий Фонд «УК» за відчитний період поступило 762.16 доларів.

Всім ВШановним Жертводавцям щиро сердечне побратимське СПАСИБІ!

Редакція і Адміністрація «УК»

— × —

Закликаємо всіх організованих і неорганізованих прихильників Козацької Ідеї за порогами Батьківщини підтримувати і далі наш журнал своїми бодай найменшими фінансовими дарами. Завдяки тому видання журналу, як і до цього часу, не буде мати дефіциту ні жодних боргів, хоч кошти друку й поштові видатки ще далі ростуть.

Адміністрація «Українського Козацтва»

«Випростуйте ваші охлялі руки та зомлілі коліна і зробіть вашим ногам стежки прості, щоб кульгаве не збочило, а радше видужало».

(Св. Павло. Євр. 12,12 сл.)

«Хоча держави захоплені комунізмом втратили свою незалежність, але народи їх продовжують бути самостійними, тому що вони піддержують горіння смолоскипу свободи, вогню невгласимого. Свобода є незалежністю властивістю людства. Немає сили яка б спинила тяг до величі свободи, бо вона йде з душі, бо вона тече в крові кожного, бо вона є в русіожної фібри людської істоти».

(Слова депутатки Законодавчих Зборів штату Сан Павло в Бразилії ВШ Пані Дульце Салес Куня Брага, дуже прихильної до української державної проблеми і приятельки українських організацій в тій країні).

Printed by:

UKRAINIAN - AMERICAN PUBLISHING and PRINTING CO., INC.
2315 West Chicago Avenue — Chicago 22, Ill., USA — Telephone: AR 6-0066